

**YARATICI DRAMA EĞİTİMİNİN ANNELERİN
ÖZYETERLİK BECERİLERİ VE BEBEKLERİNİN
SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİMLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ**

Elif TAN

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN

**YARATICI DRAMA EĞİTİMİNİN ANNELERİN ÖZYETERLİK
BECERİLERİ VE BEBEKLERİNİN SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİMLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Elif TAN

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Çocuk Gelişimi ve Eğitim Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**Karabük
Ocak/2020**

Elif TAN tarafından hazırlanan "YARATICI DRAMA EĞİTİMİNİN ANNELERİN ÖZYETERLİK BECERİLERİ VE BEBEKLERİNİN SOSYAL DUYGUSAL GELİŞİMLERİNE OLAN ETKİSİNİN İNCELENMESİ" başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN
Tez Danışmanı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. 24/01/2020

Ünvanı. Adı SOYADI (Kurumu)

Başkan : Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Fatma ELİBOL (SBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mahmut POLATCAN (KBÜ)

İmzası

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kurallarına göre hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içerisinde yer alan tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallara uygun şekilde elde ettiğimi,
- Elde ettiğim tüm bilgi ve sonuçları etik kurallara uygun şekilde sunduğumu,
- Yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun şekilde atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum tüm eserleri kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan bilgi ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya farklı bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Elif TAN

24/01/2020

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BEYAN.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
EKLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xii
TEŞEKKÜR	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amaçları.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Etik Yönü	5
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Bebeklik Dönemi ve Gelişim Özellikleri.....	7
2.1.1. Psiko-Motor Gelişim	7
2.1.2. Bilişsel Gelişim.....	9
2.1.3. Dil Gelişim.....	10
2.1.4. Sosyal Duygusal Gelişim.....	11
2.1.4.1. Sosyal duygusal gelişimin tanımı	11
2.1.4.2. Sosyal duygusal gelişim ile ilgili kavramlar	13
2.1.4.3. Sosyal Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler	16
2.1.4.4. Sosyal Duygusal Gelişime Yönelik Eğitim Programları	19
2.1.5. Özyeterlik Kavramı.....	20
2.1.6. Ebeveyn Özyeterliği	21

2.1.7. Anne Özyeterliği.....	22
2.1.8. Anne Özyeterliğini Etkileyen Faktörler	25
2.2. Yaratıcı Drama ve Anne Özyeterliği İle İlişkisi	27
2.3. Yaratıcı Dramanın Anne Bebek İlişkisine Etkisi	29
3. GEREÇ VE YÖNTEM	32
3.1. Araştırmanın Modeli.....	32
3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi	32
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	32
3.4. Veri Toplama Araçları.....	34
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu	34
3.4.2. Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği.....	34
3.4.3. Vineland Erken Çocukluk Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim Beceri Ölçeği	36
3.5. Uygulama Planı	37
3.5.1. Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Genel Bakış.....	37
3.5.2. Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Uygulama Örneği .	39
3.6. Araştırma Verilerinin Analizi	39
3.7. Araştırmanın Bulguları	42
3.7.1. Evren ve Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler	42
3.7.2. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	44
3.7.3. Bebeklerin Sosyal ve Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	45
3.7.4. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması	47
3.7.4.1. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Dağılımı .	47
3.7.4.2. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı	48
3.7.4.3. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Dağılımı	49
3.7.4.4. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı	49

3.7.4.5. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	50
3.7.5. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması.....	51
3.7.5.1. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin cinsiyetlerine göre dağılımı	51
3.7.5.2. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin yaşlarına göre dağılımı.....	52
3.7.5.3. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin doğum sıralarına göre dağılımı	52
3.7.6. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması.....	53
3.7.6.1. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin annelerin yaşlarına göre dağılımı	53
3.7.6.2. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin annelerin öğrenim durumlarına göre dağılımı	54
3.7.6.3. Bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin annelerin çalışma durumlarına göre dağılımı	55
4. TARTIŞMA	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	70
6. KAYNAKLAR	73
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	107

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Ölçeklerin İlk ve Son Test Güvenirlik Katsayıları	40
Tablo 2. Ölçeklerin Normallik Dağılımları, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	41
Tablo 3. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	42
Tablo 4. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	43
Tablo 5. Annelerin Öz Yeterlilik Düzeylerine İlişkin İlk ve Son Test Karşılaştırması Sonuçları	44
Tablo 6. Çocukların Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerine İlişkin İlk ve Son Test Karşılaştırması Sonuçları	45
Tablo 7. Annelerin Öz Yeterlilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırması	47
Tablo 8. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırması	48
Tablo 9. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırması	49
Tablo 10. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması	50
Tablo 11. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması	50
Tablo 12. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması	51
Tablo 13. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırması	52
Tablo 14. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Doğum Sıralarına Göre Karşılaştırması	53
Tablo 15. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Yaşlarına Göre Karşılaştırması	54
Tablo 16. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırması	55
Tablo 17. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması	55

Tablo 18. Annelerin Eğitim İle İlgili Görüşler ve Önerilerinin Dağılımı 56

EKLER	85
EK 1: Kişisel Bilgi Formu	85
EK 2: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Plan Örnekleri.....	86
EK 3: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Etkinlik Görselleri	93
EK 4: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi Ölçekleri Uygulama ve Onay Belgeleri.....	97
EK 6: Etik Kurul İzni	99
Ek 7: Katılım Sertifikası Örneği.....	100
EK 8: Program Afışı	101
EK 9: Anneyle Mutlu Bebek Yaratıcı Drama Eğitimi Kurs Planı	102
EK 10: Anneyle Mutlu Bebek Drama Etkinlik Planı	103
EK 11: Anneyle Mutlu Bebek Drama Etkinliği Örneği:	106

KISALTMALAR DİZİNİ

- AMBDEP** : Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı
HAPPYDEP : Happy Baby Drama Education Program With Mother
Vb. : ve benzeri
Vd. : ve diğerleri
VSDEÇÖ : Vineland Sosyal Duygusal Erken Çocukluk ölçeği

ÖZET

Yaratıcı Drama Eğitiminin Annelerin Özyeterlik Becerileri ile Bebeklerinin Sosyal Duygusal Gelişimleri Üzerindeki Etkilerin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, yaratıcı drama eğitiminin 1- 3 yaş bebeklere sahip annelerin özyeterlikleri ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Karabük İlinde yaşayan 1-3 yaş bebeğe sahip 16 anne oluşturmuştur. Araştırmaya gönüllü katılan annelere " Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi " programı dört ay boyunca uygulanmıştır.

Eğitim programının başında her anneye bebeğin ve annenin bazı demografik bilgilerini içeren kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Eğitimin ilk 12 haftası annelere eğitim verilmiş olup, son 4 haftası ise anneler ve bebekleri birlikte eğitime alınmıştır. Eğitimin sonunda, annelerin bebekleriyle evlerinde yapabilecekleri etkinlikleri içeren ev notları dağıtılmış ve süreç takip edilmiştir.

Yaratıcı Drama Eğitiminin başında ve sonunda; ön test ve son test olarak annelere Anne Özyeterlik Ölçeği ve her bir anneye bireysel görüşülerek Vineland Erken Çocukluk Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim Beceri Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan ön test ve son test sonuçlarına bakılarak yaratıcı drama eğitiminin annelerin özyeterlik ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimleri arasında farklılık olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik ölçeğinde eğitim öncesi ve sonrası günlük işlerle ilgili boyutta anlamlı bir farklılık olduğu, bebeklerin sosyal duygusal gelişim becerilerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bebeklik dönemi, yaratıcı drama, anneye mutlu bebek drama eğitimi, özyeterlik, sosyal duygusal gelişim

ABSTRACT

Investigation of the Effects of Creative Drama Education on Mothers' Self-Efficacy Skills and Their Social Emotional Development

The aim of this research is to examine the effect of creative drama education on the self-efficacy and social emotional development of mothers with babies aged 1-3 years. The sample of the study consisted of 16 mothers with 1-3 years old babies living in Karabük Province. "Happy Baby Drama Education with Mom" program was applied to the mothers participating in the study for four months.

At the beginning of the training program, a personal information form including some demographic information of the baby and the mother was applied to each mother. The first 12 weeks of the training was given to the mothers, and the last 4 weeks of the mothers and their babies were trained together. At the end of the training, home notes containing the activities that mothers can do at home with their babies were distributed and the process was followed.

At the beginning and end of Creative Drama Education; As a pre-test and post-test, mothers Self-Efficacy Scale and Vineland Early Childhood Social Emotional Development Skills Scale were applied to individual mothers. By looking at the pre-test and post-test results, it has been tried to determine whether there is a difference between the self-efficacy of mothers and the social emotional development of mothers. According to the data obtained in the study, it was observed that there was a significant difference in the dimensions of daily affairs before and after the education in the Self-Efficacy Scale of Parenting Skills, and that there was a significant difference in the social emotional development skills of the babies.

Key Words: Infancy, creative drama, mother happy baby drama education, self-efficacy, social emotional development.

TEŞEKKÜR

Tez alıŐması boyunca bana zaman ayıran, değerli katkılarıyla beni yönlendiren, her safhasında bilgisine ve tecrubesine baŐvurduęum Sayın hocam tez ve hayat danıŐmanım Prof. Dr. Şehnaz CEYLAN'a sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Bana bu yola çıkmama vesile olan ve bana sürekli destek veren ve inanan ablam Yasemin ZORLU'ya, hayatım boyunca yanımda olan, desteklerini esirgemeyen annem Emine TAN'a ve babam Yakup TAN'a, ve kardeŐim, arkadaşım, gülme sebebim Yasin TAN'a, "AMBDEP (HAPPYDEP - Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı)" programının asil yeleri olan sevgili güzel yürekli annelerime, eğitim programımda bana kolaylıklar sağlayan ve program annelerime ulaŐmama vesile olan Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi müdürü sevgili Hülya ÖZGÜN'e, araŐtırmamın veri analizlerinde ve istatistiksel çalışmasında bilgisiyle ve tecrübeleriyle bana destek veren, hocam Öğr. Gör. Mehmet UÇAR'a, beni her sabah sevgisiyle besleyen son iki buçuk yıldır tanımiŐ olduğum görevimi icra ettiğim okulum ankırı İli Atkaracalar İlçesi ardaklı İlköğretim Okulu tüm öğrencilerine sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

1. GİRİŞ

İnsan yaşamının ilk yılları daha sonraki yaşam sürecine temel olan ve bireyin ileriki hayatında başarılı bir birey olmasını sağlayan yıllardır. Çünkü insan gelişiminde her aşama kendinden öncekine dayalı, kendinden sonrakine hazırlayıcıdır (Avcı, 2007). Birey yaşamı boyunca elde edeceği becerileri ve bu becerilerini kullanarak kazanacağı başarıların temellerini yaşamının ilk yıllarında atmaktadır. Bu yıllarda edinilmesi gereken beceriler için bireyin gelişiminin tamamlanması yani yaşça bulunduğu dönemde kazanılması gereken becerilerin bireyde oluşması gerekmektedir. İnsan yaşamında bebeklik olarak isimlendirilen bu zamanın özel olmasının nedeni, bu dönemdeki hızlı gelişimin yanında bebeğin karşılaşacağı olumsuz bir durumun bebekte bırakacağı izlerin büyüklüğüdür ve bebeğin gelişimini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen durumların kontrol altında tutulması, sağlıklı bir gelişim sürecinin oluşabilmesi için önemlidir (Sağlam, Ulutaş ve Çalışkan, 2015). Dolayısıyla bir bebeğin doğumundan sonraki ilk yıllarında dünyaya uyum sağlaması, yaşamını sürdürebilmesi ve olabilecek en üst seviyede gelişim gösterebilmesi için tüm bu gereksinimlerinin zamanında ve yeterli miktarda karşılanması gerekmektedir (Avcı, 2007).

Bebeklik dönemi büyümenin en hızlı olduğu dönemdir. Bu dönemde bebek hem fiziksel, hem bilişsel hem de duygusal gelişim yönünden hızlı bir değişim yaşamaktadır. Özellikle bebeğin tüm gelişim alanlarıyla bağlantılı olarak gelişen sosyal - duygusal gelişimi bunu en iyi şekilde kanıtlamaktadır. Erken çocukluk gelişiminin çocukların hayatın erken dönemlerindeki fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimin yanı sıra çocukların sosyal iletişimleri için gerekli tüm girişimleri içerdiği belirtilmektedir (Özmert, 2006). Bir bebeğin bu değişimde en etkili role sahip olan yetişkin, bebeğin tüm bakımını üstlenen ve onun eğitimcisi olan annesidir. Çocuğu, ilk günden itibaren hayata hazırlayan, onun maddi ve manevi her türlü ihtiyacını karşılıksız gideren kişiler onun ebeveynleri olmaktadır (Şentürk, 2006).

Bebeklik döneminde bir bebeğin ihtiyaçları ne kadar doğru bir biçimde karşılanırsa bebek o denli gelişimsel becerileri iyi kazanmış olur (Avcı, 2007).

Bebeklik döneminde bir anne ne kadar kendi becerilerine, yeteneklerine güvenir ve bebeğinin gelişimini olumlu yönde desteklerse, bebek de ileriki yıllarda o kadar başarılı bir birey olacaktır.

Annelerin bebeklik döneminde bebeklerinin gelişimleri üzerindeki etkisi kendi öz yeterlik düzeylerine bağlı olmaktadır (Coleman ve Karraker, 2003). Bandura'nın sosyal öğrenme kavramından biri olan algılanan özyeterlik birinin bir görevde sorumluluklarında o işi iyi yapabileceğine dair kendine duyduğu inanç olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1982). Anne özyeterliği ise bir annenin annelik becerilerini yapabilmeye dair kendine duyduğu inancı olarak tanımlanır (Belegeman, 2005). Bu inancın düzeyi annenin kendi özyeterliği seviyesini belirlemektedir. Kendine güvenen ve özyeterlik seviyesi yüksek annelerin yetiştirdiği çocukların gelişimlerinde olumlu ilerleme görülmektedir. Bu da çocukların hayatları boyunca daha başarılı olmalarına fırsat tanımaktadır. Nitekim anne özyeterliği ve çocuklarının gelişimleri ile ilgili yapılan çalışmalar anne özyeterliği ile bebeklerinin sosyal gelişimi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir (Anthony ve ark.; 2005; Campbell, Shaw ve Gilliom, 2000; Coleman, 1998; Coleman ve Karraker, 2003; Desjardin, 2004; Diken ve Diken, 2008; Dishion, McMahon, 1998; Gardner, Ward, Burton ve Wilson, 2003; Hassall, Rose ve McDonald, 2005; Jackson ve Scheines 2005; Knoche, Givens ve Sheridan 2007).

Bir annenin özyeterliği bebeklerinin tüm gelişim alanlarına etki etmektedir. Özyeterlik ile ilgili yapılan çalışmalar bu durumu destekler nitelikte sonuçlar vermiştir. Büyüктаşkapu (2012) çalışmasında, 1-3 yaş arasında normal gelişim gösteren çocukların gelişim seviyeleri ile annelerinin özyeterlik düzeylerini belirleyerek aralarındaki ilişkiyi incelemiştir. Büyüктаşkapu (2012)'nin araştırmasına göre elde edilen bulgular içinde annelerin özyeterlik algıları ile çocukların sosyal beceri-özbakım becerileri arasında pozitif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan diğer araştırmalar anne özyeterliği ve çocukların sosyal duygusal gelişimleri arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermektedir (Stafforf ve Bayer, 1993; van Ijzendoorn ve diğerleri, 1995, Donovan, Leavitt ve Walsh, 1990; Elder ve diğerleri, 1995; Swick ve Hassell, 1990).

1.1. Problem Durumu

Araştırmada 1-3 yaş grubu bebeklere sahip annelere ve bebeklerine uygulanan yaratıcı drama temelli "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı" annelerin öz yeterlik becerilerini ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerini etkilemekte midir? sorusuna cevap aranmıştır.

1.2. Araştırmanın Amaçları

Temel Amaç: 1-3 yaş bebeklere sahip annelere verilen "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi"nin annelerin öz yeterlilik düzeylerine olan ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimleri üzerindeki etkisini incelemektir.

Problemin Alt Amaçları

- Yaratıcı drama eğitimi Annelerin özyeterlik düzeylerine etki etmekte midir?
- Annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine etki etmekte midir?
 - Yaratıcı drama eğitimi başında ve sonunda annelerin özyeterlik düzeylerinde yaşlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Yaratıcı drama eğitimi başında ve sonunda annelerin özyeterlik düzeylerinde annelerin mesleklerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Yaratıcı drama eğitimi başında ve sonunda annelerin özyeterlik düzeylerinde annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Yaratıcı drama eğitimi başında ve sonunda annelerin özyeterlik düzeylerinde aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi sonucunda bebeklerin cinsiyetlerine göre sosyal duygusal gelişimlerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi sonucunda bebeklerin yaşlarına göre sosyal duygusal gelişimlerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi sonucunda bebeklerin doğum sıralarına göre sosyal duygusal gelişimlerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
 - Annelerin yaratıcı drama eğitimine ilişkin görüşleri nasıldır?

- Bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerinde annelerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerinde annelerin öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerinde annelerin çalışıp çalışmama durumlarına göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırmalara bakıldığında sağlıklı gelişim gösteren 1-3 yaş arasında çocuğu olan anneler üzerinde fazla çalışmaların olmadığı tespit edilmiştir (Stafford ve Bayer, 1993; van Ijzendoorn ve diğerleri, 1995, Donovan, Leavitt ve Walsh, 1990; Elder ve diğerleri, 1995; Swick ve Hassell, 1990). Bu da bebekler ve annelere yönelik çalışmaların yeterli olmadığını göstermektedir. Bu çalışma hem anne özyeterliği hem de bebeklik dönemi sosyal duygusal gelişimine yönelik bir uygulama olduğundan oldukça önemlidir. Araştırmada bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerine etki etmek amacıyla anne özyeterlik düzeyinin artırılması hedeflenmiştir.

Özyeterlik, kişinin bir davranıştaki performansında başarılı olduğu inancı olarak da tanımlanmaktadır (Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Soran 2004). Özyeterliği yüksek kendine güvenen bir anne bebeğini daha iyi yetiştirebilmek ve onun gelişimine katkı sağlamak için kendini daha çok geliştirecek ve bebeğiyle daha verimli etkinlikler yapmak için çabalayacaktır. Nitekim özyeterlik, kişiyi gerekli olana başlatarak, güdülenmeyi ve sürekliliği sağladığı gibi motivasyon, zihinsel süreçler, deneyim gibi pek çok etmen ile ilişkilidir (Coleman ve Karraker, 1998).

Bu da annelerin bebeklerinin psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal duygusal gelişimlerine katkı sağlayabileceğini göstermektedir. Sosyal duygusal gelişim bir bebeğin ileriki yıllarında sosyal ilişkileri, iletişim becerileri ve çevresiyle olan uyumunu ifade etmektedir. ABDS (Aile İşlevselliği, Bilişsel Gelişim, Duygusal Gelişim, Sosyal Problem Çözme Modeli) modelinde, çocukların yaşadığı ailenin aile işlevselliği onların sosyal problem çözme becerilerini hem doğrudan hem de dolaylı

olarak duygusal ve bilişsel gelişim düzeylerine etki ettiği vurgulanmıştır (Aydilek Çiftçi, 2017).

Araştırma, annelere uygulanan yaratıcı drama eğitiminin bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine olumlu katkı sağlaması açısından önemli bir çalışmadır. Bu araştırmada elde edilecek bulguların;

- Anne özyeterliliğinin önemini kavramada ve bebeklerin gelişimleri üzerindeki etkisini göstermede etkili olacağına,
- Yaratıcı drama yönteminin bebeklik dönemini anne aracılığıyla etkileyeceği ve annelere daha başarılı sosyal duygusal gelişime sahip bireyler yetiştirmede katkı sağlayacağına,
- Bu çalışmada annelerin özyeterlilik düzeylerini olumlu etkileyecek programlarına yönelimin arttıracağına,
- Bu çalışmanın annelere ve bebeklere yönelik programlar geliştirme yönünde diğer eğitim programlarına katkı sağlayacağına,
- Bebeklik dönemi eğitim programlarını örnek teşkil edeceği ve yaygın hale gelmesinde rol oynayacağına inanılmaktadır.

Bu çalışmada 16 haftalık uzman onaylı, özgün bir programla annelerin yaratıcı drama yöntemini kullanarak özyeterlilik düzeylerini arttırmak ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine katkı sağlayabilmek amaçlanmıştır. Bu 16 haftalık program, drama çalışmaları, anne-bebek etkinlikleri ve anne ev notlarını içermektedir. Programın bebekle iletişim, bakım vb. konuları içermesi çalışmanın içerik zenginliğini göstermekte ve önemini arttırmaktadır.

1.4. Araştırmanın Etik Yönü

- Araştırmada etik ilkelere dikkat edilerek veriler toplanmadan önce ölçekleri geliştiren araştırmacılarla telefon görüşmeleri yapılarak onayları alınmıştır.
- "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi (AMBDEP)" (Happy Baby Drama Training with Mother or Happy Baby Drama Education with Mother-HAPPYDEP)

programının Karabük İl Halk kütüphanesinde verilmesi ve ölçeklerin uygulanması için gerekli izin alınmıştır (Ek.6).

- Eğitim Programı uygulanmadan önce araştırmacı tarafından Devlet Üniversitesi Uygulama araştırma Merkezi Onaylı Yaratıcı Drama Eğitmenliği Sertifikası alınmıştır (Ek.7).

- Verilerin toplanmasından önce Karabük Üniversitesi Etik Kurul İzni (Ek.8) alınmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1) Araştırma Karabük il merkezi ile sınırlıdır.

2) Araştırma 2019 senesinde Karabük il merkezinde bulunan 1-3 yaş bebeğe sahip 16 anneyle sınırlıdır.

3) Araştırmanın verileri "Anne - Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği" ve "Vineland Erken Çocukluk Sosyal -Duygusal Beceri Ölçeği" ve ölçtüğu puanlar ile sınırlıdır.

4) Araştırma bulgularının geçerliliği çalışma grubundan elde edilen verilerle sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Bebeklik Dönemi ve Gelişim Özellikleri

Bebeklik dönemi bir bireyin bedeninin ve zihninin en hızlı gelişim gösterdiği 0-2 yaş dönemini oluşturmaktadır. Bebeklik dönemi gelişim alanları dil gelişimi, psikomotor, özbakım, bilişsel ve sosyal duygusal alan olarak isimlendirilmektedir. Tüm gelişim alanları birbiriyle ilişkilidir (Bee, 2013). Bu dönemde bebeğin ileride nasıl bir kişiliğe sahip olacağı ve ne kadar başarılı bir birey olacağının temelleri atılır (Dursun, 2015). Döllenmeden ölüme kadar gelişimsel süreç içerisinde meydana gelen değişimler belli alanlarda gözlemlenir. Bu alanlara gelişim alanları denir. Başlıca gelişim alanları (fiziksel) psikomotor gelişim, (zihinsel) bilişsel gelişim ve sosyal-duygusal gelişim olarak sınıflandırılmaktadır (Özyurt, 2007).

Gelişim alanları birbirinden bağımsız değildir. Çünkü her bir gelişim alanındaki beceriler diğer alanlardaki gelişimi etkilemektedir (Howard, Williams, Lepper, 2011). Dolayısıyla bebeğini iyi yetiştirmek ve gelişimine katkıda bulunmak isteyen anne bebeğinin tüm gelişim alanları destekler nitelikte davranmalıdır. Bu bölümde bebeklik dönemi gelişim alanlarının özellikleri ve sosyal duygusal gelişimle ilişkisi açıklanmıştır.

2.1.1. Psiko-Motor Gelişim

Bebeklik dönemi tüm gelişim alanlarının en hızlı ilerleme kat ettiği bireyin ilk gelişim dönemidir. Bu dönemde bireyin bedensel ve hareket gelişimi yani psikomotor gelişimi hızla değişim göstermektedir. Psikomotor gelişim; bireyde fiziksel gelişim (beden gelişimi) ve bireyin psikomotor (devinsel-hareket) gelişimi olarak iki ayrı grupta incelenmektedir (Siyez, 2007).

Bir bireyin psikomotor gelişiminin hem bedensel yani fiziksel, hem de psikomotor yani devinsel incelendiğinde farklı becerilerden oluştuğu görülür.

Psikomotor gelişim iki beceri türüyle açıklanmaktadır. Bunlar bebeğin kaba motor becerileri ve ince motor becerileridir. Kaba motor becerileri bireyde yürüme, koşma gibi vücutta bulunan büyük kasların oluşturduğu becerilerini içermektedir. İnce motor beceriler ise bedendeki küçük kas gruplarının oluşturduğu uzanma yakalama vb. becerilere karşılık gelmektedir (Kaluger ve Fair Kaluger, 1986).

Kaba motor becerilerinin oluşumunu gösteren bebek bir yaşından sonra yardımla yürümeye başlar (Kavaklı, 1992) ve on beşinci ayında tek başına yürümeyi öğrenir. Bir buçuk yaşından sonra ki dönemde kendi oturabilir, koşmaya çalışır, basit bir şekilde düşebilir. Destekle merdivenleri çıkabilir. İki yaşından sonra koşabilir, kendisi merdivenlerden inip çıkabilir, tek ayaküstünde durabilir (Azrin ve Foxx 1973; Behrman ve Kliegmen, 2001; Yavuzer 2005).

İnce motor gelişimi küçük kaslarla beceri kazanıldığı yapıdır. Bebek yaklaşık bir buçuk yaşına doğru kâğıda çizgiler çizebilir. Küçük objeleri tutabilir, iki bloklu kule yapabilir, kaşık tutabilir (Hockenbery ve Wilson, 2013). İki yaş sonunda yedi bloklu kule yapabilir ve giysilerin düğmelerini ilikleyebilir. 30-36 ay arasında yedi sekiz parçalı kule yapabilir, kalemle daha dairesel, dikey ve çapraz çizgiler çizebilir (Çavuşoğlu, 2013; Kavaklı, 1992).

Bireyin kişilik gelişimi üzerinde en etkili gelişim alanlarından fiziksel, yani bedensel gelişimdir (Kandır, 2007). Kasların gelişimi sıra halinde önce büyük kaslar daha sonra küçük kaslar geliştikçe (Pearce, 1996) yetişkinler gibi hareket etme gereksinimi duyan bebek doğduğu günden başlayarak yattığı yerden başını kaldırma, göğsünü kaldırma, kollarını ve bacaklarını hareket ettirme sonraki zamanlarda emekleme, yürüme gibi becerileri kazanmaya başlar (Aral, Bayan, Bulut ve Çimen, 2000 ve Yavuzer, 2002). Bebeğin hareket gelişimi tepkiler vermesinde önem taşımaktadır. Çünkü bebek duygularını tepkilerle yansıtmaktadır (Kandır, 2007). Dolayısıyla psikomotor oluşumlar bebeğin temellinde duyguları ifade etmeyi barındıran sosyal duygusal gelişimini de dolaylı olarak etkilemektedir. Çünkü tepkilerin verilmesi yanı sıra motor beceriler bir sistem olarak çalışmaktadır. Yani tekme atma, el ve ayaklar üzerinde sallanma, ulaşmaya çalışma emeklemeye, emekleme ayakta durma yürümeye dönüşür. Bu dönüşümler bir araya gelerek

bebeğin çevreyi kontrol etmesi ve incelemesi için daha etkin yollar bulmasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla motor beceriler oluşumları ve zamanla bireye getirdiği davranışlar yönü düşünüldüğünde sosyal duygusal gelişimi destekleyici role sahiptir denilebilir (Adolph ve Berger, 2006; Thelen, 1989).

2.1.2. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim zihinsel gelişimi ifade eder. Zihinsel faaliyetlerin aşamalı ve zamanı geldikçe gerçekleşmesi bilişsel gelişimin ilerlemesini sağlamaktadır. Bir bireyin anlama, kavrama, algılama ve öğrendiği bilgileri bellekte tutması bu gelişim alanıyla ilgilidir (Deniz Yöndem ve Taylı, 2007).

Bilişsel gelişim; bireyin çevresini olanları anlamlandırmasını sağlayan bu yönde kişinin beyinde oluşan zihinsel işlemlerin ilerlemesidir (Piaget ve Miller, 1977). Aynı zamanda bilişsel gelişim, bireyin hayatının tamamını etkileyecek nitelikler olarak kabul görmektedir. Zihin faaliyetleri içeren bu süreç gelişim alanlarının önemli unsurlarındandır. Bir-üç yaş döneminde bebek dünyayı hareketleriyle algılamaya başlar. İlk olarak Piaget'in kullandığı şema kavramı bireyin yaşam deneyimlerinden öğrendikleriyle zihninde oluşturduğu bir yapıdır. Bebeklerin ilk şemaları dokunmada emme ve avucuna yakalama refleksleridir. Bebek zamanla nesnelere etkileşim kurar ve kendini keşfeder. Nesnelere tutar, emer, vurur. Büyüdükçe yeni davranışlar gösterir. Bunun nedeni bebeklerin dünyayı keşfetme araçlarının ile ağızları ve buna bağlı emme eylemleridir (Ginsburg, ve Oppen, 1969; Akt: Tercan, Dursun ve Bıçakçı, 2015; Erden ve Akman, 2009).

Bir-üç yaş döneminde de bebek zihinsel faaliyetlerini ailesi ve çevresiyle etkileşiminden öğrenir. Bu dönemde çok hızlı bir gelişim yaşar. Bireyde beyin gelişimi bir ve dört yaş arasında, diğer gelişim evrelerinden daha hızlı yaşanmaktadır. Bu süre içinde bebek herhangi bir yetişkinden daha fazla yeni beceri geliştirir (Byron, 2009).

Bebeğin bilişsel gelişimi ile sosyal duygusal gelişimi karşılıklı ilişki içerisinde. Vygotsky'nin geliştirdiği sosyal kültürel kurama göre insan zihni sosyal kültürel

süreçlerden etkilenmektedir. O insan zihninin birincil ve gerçek bölümünün sosyal bölüm olduğunu belirtmektedir. Burada belirtilen sosyal bölüm kişinin insanlar arasındaki yerini ifade etmektedir. Örneğin bebek karşılaştığı nesne ve insan arasında öncelikli olarak doğrudan insana yönelmektedir (Wertsch ve Turviste, 1995). Birey bilişsel gelişim kazandıkça iletişim becerileri, duygu kontrolü, sosyal etkileşimi gelişmektedir. Dolayısıyla bebekte var olan sosyal ve kültürel temelleri olan bilişsel işlevler çocuk ve yetişkin arasında etkileşim sırasında karşılıklı ilişkiye geçmektedir. Sosyal etkileşim çocuğun bilişsel süreçlerini etkilemektedir. Bu özellikleriyle Vygotsky'nin görüşleri gelişimin bir bütün olduğu ve dolaylı olarak gelişim alanlarının birbirinden etkilendiği ve sosyal duygusal gelişimle ilişkili olduğu kanısını yansıtmaktadır (Akçal, 1996).

2.1.3. Dil Gelişim

Bebeklik döneminde dil gelişimi bebeği önce tek sesleri çıkarmasıyla başlar. Önceleri basit ünlü sesleri çıkaran bebek daha sonra ilk ünsüz "h" sesini üretir. Yaklaşık 6 aylarda bebek babıldama döneminde ba ba ba ve de de de de gibi sesler çıkararak dil gelişiminin ikinci aşamasında olduğunu gösterir. Dil gelişiminde babıldama olarak da isimlendirilen ses çıkarma döneminden sonra bebekler kelimeleri tek olarak çıkarmaya başlar (TDK, 2017). İki yaşına doğru daha anlamlı sesler ve ifadeler çıkardıkları, üç yaşına yaklaştıkça bebekte sözcük dağarcığının arttığı gözlemlenir (Küçükkaragöz, 2006).

Dil gelişimi sosyal duygusal gelişimle bir bütündür. Bebek anadilini ve iletişim öğelerini öğrenirken sesleri hangi sırayla çıkaracağını ailesinden ve çevresinden öğrenir. Bu nedenle bebeğin bakımını üstlenen kişiyle ve anneyle yapılan ses çıkarma etkinlikleri bir yaşından sonraki dönemde bebekte oluşacak telgraf konuşmalarının daha net ve düzgün olmasını sağlayabilir. Çünkü dilin beynin sol tarafında işlendiği düşünüldüğünden, bebeğin ilk aylarda duyduğu konuşmaların beyninin dil ile ilgili fonksiyonlarını çalıştırıyor olması muhtemeldir. Psiko-dilbilimciler bebeklerin konuşmada yeteri kadar sesleri kavrayabildiklerini belirtmektedirler (Voulumanos ve Werker, 2007).

Çocuk bebeklik döneminden beri dili sosyal duygusal gelişimi için bir araç olarak kullanır. Sevincini, korkularını, memnuniyetsizliğini ifade etmek isteyen bir bebek çıkardığı seslerle, diliyle oluşturabildiği hecelerle, bazen de ağlayarak veya gülümseyerek kendini ifade eder. İsteddiği bir nesneyi elde ettiğinde gülümser. Annesini gördüğünde gülümser. Tanımadığı bir kişi tarafından kucağa alındığında ağlayabilir. Kelimeleri kullanmaya başladığında çevresindekilere konuşarak kendini anlatmaya çalışır. Dil gelişimi bu yönüyle sosyal duygusal gelişimin iletişim araçlarını oluşturan bir yapıdır. Dil gelişiminin sağlıklı ve dönemlerine uygun olarak ilerlemesi için ailenin çocuklarına sağladığı ortam ve uyarıcılar çok önemlidir.

Evdeki konuşmalar çocuksu olmamalı, normal şekilde konuşulmalı, çocuğa konuşma fırsatı verilmeli, söylediği yanlış sözcüklerde ona kızarak değil, doğrusunu söyleyerek düzeltilmelidir. Bebekler konuşmaya başladığında ebeveynler aceleci olmamalı çocuğu bu konuda zorlamamalı konuşma olgunluğuna erişmeden konuşmanın gerçekleşmeyeceğini unutmamalıdır (Küçükkaragöz, 2006). Ayrıca resimli kitaplar, oyuncaklar ve farklı nesnelere çocukların düzgün konuşmalarında ve buna bağlı dil gelişiminde etkili olmaktadır (Şahin, 2014).

2.1.4. Sosyal Duygusal Gelişim

Bu bölümde sosyal duygusal gelişimin tanımı, sosyal duygusal gelişimle ilgili kavramlar, sosyal duygusal gelişimi etkileyen faktörler ve bu gelişim alanına yönelik eğitim programları verilmiştir.

2.1.4.1. Sosyal Duygusal Gelişimin Tanımı

Sosyal duygusal gelişim, çocuğun kendi iç dünyasını çevresine yansıtması, mutluluk, üzüntü, kızgınlık gibi durumlarını kontrol edebilmesi, kendi özelliklerini benimseyerek ve topluma uyum sağlayabilmesi olarak tanımlanır (Saarni, 2001).

Sosyal duygusal gelişim, bir bireyin;

- Duygu ve düşüncelerini çevresine aktarabilme yollarını kullanabilmesi,
- Duygu hâkimiyetini sağlayabilmesi,

- Hem kendini tanıyarak benimsemesi,
- Hem de çevresiyle uyum içinde olabilmesidir (Başbay vd., Ed: Bıçakçı, 2015).

Bir bireyin bu davranışları kazanabilmesi için öncelikle sosyal becerilerinin oluşması gerekmektedir (Gresham ve Elliott (1990). Bebeklik dönemde sosyal duygusal gelişim becerileri; bebeğin kendini ifade etmesi, duygularını hareketlerle göstermesi, ebeveynlerini ve yakın çevresini model alarak taklit ve gözlem yoluyla sosyalleşmesi ve çevreyle kuracağı iletişimi keşfetmesi vb. süreçleri kapsamaktadır. Erken çocukluk döneminde bebeklerin başlıca sosyal becerilerinin arasında; yardımlaşma, sorumluluk, kendini yönetebilme ve girişimcilik sağlayan beceriler olduğu belirtilmektedir. Bu dönemde bebek için gelişimine elverişli koşullar sağlamak ileriki yıllarda kazanılabileceği girişimcilik ve bağımsızlık özelliklerini destekleyecektir (Arslan, 2016; Kılınç, 2016; Vural, 2006). Bu yüzden ki erken çocukluk döneminde daha belirgin bir hal alan sosyal becerilerin temeli bebeklik döneminde oluşmaktadır. Çünkü bebeklik ve erken çocukluk dönemleri kişinin toplumla kaynaşma sürecinin temelini oluşturan becerileri elde ettiği için kritik bir öneme sahiptir (Avcı, 1995).

Çocuğun gelişimi ana rahminden ölümüne kadar hayat boyu devam eden bir süreçtir. Gelişme; bedende, zihinde, duygularda ve hareketlerde hayat boyu devam eder. Diğer gelişim alanlarındaki ilerleme sosyal duygusal gelişimle paralellik gösterir (Bee, 2013). Onur'a (2008) göre bir gelişim alanındaki değişim diğer alanı da etkilemektedir. Sosyal duygusal gelişim becerilerinin oluşabilmesi için tüm gelişim alanlarının bu alanı etkileyen dönem becerilerinin bebekte büyük oranda kazanılmış olması beklenebilir. Örneğin; bir bebeği duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi sosyal duygusal gelişim içeriğinde yer almaktadır. Bebeğin kendini ifade edebilmesi için öncelikle bu dönemde bebekte gerçekleşmesi beklenen dil gelişimi becerilerinin kazanılması gerekmektedir. Bir bebek dil becerilerini edinmemişse çevresiyle iletişim kurmada zorlanacaktır. Böylece bebekte sosyal duygusal becerilerde eksiklik oluşacak ve gelişim olumsuz yönde etkilenecektir. Çünkü bebekler isteklerini ve düşüncelerini iletmek için sesleri yani dili kullanırlar (Reich,1986).

Sosyal Öğrenme Teorisinde Bandura, bireyin gözlem yaparak duruma odaklandığını, bilgiyi depoladığını ve davranışa dönüştürdüğünü açıklamıştır. Başkalarını gözleme, model alma ve taklit bebeğin sosyal duygusal gelişiminin oluşması ve ilerlemesinde önemli rol oynamaktadır (Akt. Aydın, 2000; Senemoğlu, 2001). Dolayısıyla sosyal öğrenmenin bebekte oluşabilmesi için bebeğin bakımını üstlenen ve ona rol model olacak ebeveynlerini gözlemleyen bebeğin, sosyal duygusal alanda gelişim gösterdiği söylenebilir. Toplumda bebekleriyle zamanın büyük bir kısmını geçiren ebeveyn anne olduğundan bebek daha çok anneyi gözlemleyerek sosyal duygusal gelişiminde ilerleme göstermektedir. Nitekim Bandura bireyin bir davranışı öğrenebilmesi ve sosyalleşebilmesi için davranışı gözlemlemesinin önemini vurgulamaktadır (Özyürek, 2015).

Annenin bebeğiyle yaptığı rutin ve gün içinde yaptığı tüm etkinlikler bu gelişim alanını etkilemektedir. Çünkü becerilerin aile ortamında oluşması ailenin bebekleriyle yaptığı günlük rutin ve özel etkinliklere bağlıdır. Bir gün içinde ebeveynlerin bebeklerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamalarının yanı sıra, bilişsel dil ve duygusal ihtiyaçlarını da karşılaması gerekmektedir. Bunun nedeni ailenin bebeğin ilk öğrenme ortamı olmasıdır (Yavuzer, 2014). Yani aile bebeğin ilk eğitim aldığı okuldur. Bu okulun öğretmenleri anne ve babalardır. Ebeveynler çocuklarının hayatta sahip oldukları en önemli öğretmenleridir. Çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel olarak gelişimi aile ortamında başlamaktadır (Coulton, Korbin, Su, ve Chow, 1995).

2.1.4.2. Sosyal Duygusal Gelişim ile İlgili Kavramlar

Sosyal duygusal gelişim çocuğun kendini ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi, kendisiyle ve çevresiyle barışık ve uyum içinde olabilmesidir (Diken, 2010). Bu gelişim alanını açıklayan bazı temel kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramları açıklamak sosyal duygusal gelişimi daha iyi anlamayı sağlayacaktır. Bu çalışmada sosyal duygusal gelişimle yakından ilişkili olan; bağlanma, sosyal etkileşim, duygusal ifadeleri anlama, ilişki kurma veya gözleme, öz kontrol davranışları, duygusal yeterlilik, model alma ve taklit etme kavramları açıklanmıştır.

Sosyal duygusal gelişimle ilişkili kavramlardan biri **sosyal etkileşim** kavramıdır. Sağlıklı bir sosyal gelişim için, bireyin kendisi ve çevresiyle uyum içerisinde olması gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için bebeğin ihtiyaçlarının karşılanması, gelişime elverişli ortam içinde sağlıklı sosyal etkileşimde bulunması gerekmektedir. (Arslan, 2016; Kılınç, 2016; Vural, 2006).

Sosyal duygusal gelişimde **duygu ifadelerini anlamının** önemli bir beceri olduğu söylenebilir. Bebekler duygu ifadelerini ebeveynlerinden öğrenir. Anne-babalar bebeklere duyguları öğretme konusunda sosyal etkileşimde önemli rol oynarlar. Abartılı yüz ifadeleri ve tonlamalarla farklı duygu durumlarını bebeklerine gösterirler. Bebeklerin bu farklı ifadeleri doğduktan hemen sonra ayırt etmeye başladığı belirtilmektedir (Izard, 2002; Izard ve Harris, 1995).

Duygusal yeterlilik kavramı ise kişinin kendi duygularını tam bir özgürlükle ifade edebilmesi anlamına gelmektedir. Bu terim, **duygusal zekâ** yani duyguları belirleme becerisinden kaynağını alır. Yeterlilik, kişinin başkalarıyla yapıcı bir şekilde etkileşim kurabilme seviyesidir. Bar-On'a göre duygusal zeka "bireyin çevresinden gelen baskı ve taleplerle başarılı şekilde baş edebilmesinde bireye yardımcı olacak, kişisel, duygusal ve sosyal yeterlilik ve beceriler silsilesidir (Acar,2001). Bireyin kendi duygularını bilmesi, bunların farkında olması, duygularını tanımlayabilmesi, duygularını kontrol edebilmesi ve olumsuz duygularıyla başa çıkabilmesi, bireyin en iyi performansı sergileyebilmesi için kendi kendisini motive etmesi ile başka kişilerin duygularını hissederek sosyal ilişkileri etkili bir şekilde sürdürebilmesi duygusal zekanın içeriğinde yer almaktadır. Yani duygusal zeka kendimizin ve başkalarının duygularını tanımayı ve analiz ederek bu yönde hareket etmeyi, bunu günlük yaşantıya etkin bir biçimde yansıtarak onlara uygun tepkiler vermemizi sağlamaktadır (Cooper ve Sawaf, 1997). Denham, (2003) yaptığı araştırmada üç- dört yaş çocukların duygusal yeterliliğinin, ileride sosyal yeterliliğe olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir (Denham, 2003).

Öz kontrol "bireylerin yaşadıkları olaylar karşısında tepkilerini kontrol edebilme veya bu tepkilerini değiştirebilme yetisi" olarak tanımlanmaktadır (Baumeister ve ark., 2005). Öz kontrol mekanizması sosyal anlamda kabul gören,

sosyal olarak uygun davranışların sergilenmesini sağlayan önemli bir araçtır. Bireyin dışlanma deneyimi öz kontrol mekanizmasını olumsuz etkilemektedir ve sosyal olarak davranış sorunlarına neden olmaktadır (Baumeister, DeWall, Ciarocco ve Twenge, 2005). Gözübüyük (2015), okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumunun çocuklarda öz-kontrol ve davranış sorunları üzerinde oluşan etkisini incelediği araştırmanın sonucunda olumlu anne-baba tutumu ile öz-kontrol arasında pozitif yönde, öz-kontrol ve davranış sorunları ile negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bir bebeğin ilk sosyal çevresi ailesidir. Bebek ebeveynlerini gözlemleyerek gelişmektedir. Sosyal davranışlar ve duygusal durumlar yetişkinleri izleyerek edinilir (Trawick ve Smith, 2014). Bebeklik döneminde, çocuklarıyla oynayan ve oyun etkinliklerinde onları dikkatle gözlemleyen aileler de bebeklerinin neyi isteyip istemediğini, nasıl öğrendiğini ve neleri öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu daha iyi anlamaktadırlar. Aslında bu süreç karşılıklı gelişen bir gözleme sürecidir de denilebilir. Bebek ailesiyle geçirdiği zaman içerisinde ebeveynlerinin hareketlerini ve ona sunduklarını gözlemleyerek öğrenir. Bandura **gözlem** yapmanın sosyal duygusal gelişimde önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir. Nitekim Bandura, gözlem yoluyla öğrenmenin dikkat etme, bellekte depolama, davranışı ortaya çıkarma ve güdülenme süreçlerini kapsadığını belirtmektedir (Akt. Aydın, 2000; Senemoğlu, 2001).

Sosyal duygusal gelişimle ilgili diğer bir kavramda **bağlanma**dır. Bağlanma yaşamdaki özel insanlarla kurulan güçlü duygusal bağ olup, bu bağ insanlar arasında rahatlama sağlamaktadır. Doğumun ikinci yarısından itibaren bebekler ihtiyaçlarına karşılık veren tanıdık insanlara bağlanırlar (Batty ve Taylor, 2006, Berk, 2013). Bebeğin daha iyi sosyal gelişim göstermesi için anneye güvenli bağlanması gerekir. Bağlanma şekilleri; güvenli, güvensiz olarak ikiye türdedir. Güvensiz bağlanma güvensiz- kararsız ve güvensiz- kaçınan bağlanma olarak ikiye ayrılmaktadır (Karen, 1998).

Güvenli bağlanmada bebekler anne bir yere gittiğinde abartılı olmayan bir sıkıntıya girer ve anne geldiğinde mutlu ve sevinçli şekilde annesini karşılar. Güvenli

bağlanma duygusal sağlığın bir kaynağı olarak görülmekte, bu da bebeğin ileriki yaşamında tatmin edici ilişkiler kurmasına zemin oluşturmaktadır. Annenin sıcak, duyarlı ve gereksinimleri gidermeye hazır olan özelliklerini yansıtmaktadır. Bu yönleriyle bu bağlanma türü doğru olan sağlıklı bağlanma şeklidir (Karen, 1998). **Güvensiz - kararsız bağlanmada ise** dirençli bağlanma şeklidir. Bebek bu türde anneden uzaklaştığında fazla üzüntü ve ayrılamama durumu yaşarken anne geri döndüğünde ona öfkeli bakar ve anneye karşı reddedici öfkeli ve direnen bir tavır sergiler (Cyr ve Dubois - Comtois, 2004; Santrock, 2011). **Güvensiz - kaçınan bağlanma türünde** bebeklerde ayrılış anında sakinlik ve tepkisizlik varken, buluşma anında anneyi reddedici selamlaşmaktan kaçınan isteksiz davranışlar sergilemektedirler (Pederson, Gleason, Moran ve Bento, 1998).

Model alma ve taklit etme sosyal duygusal gelişimi etkileyen faktörlerdendir. Taklit becerilerinin normal gelişim gösteren bebeklerde doğumdan başlayarak görüldüğü belirtilmektedir (Meltzoff ve Moore, 1992). Bebekler 16 ve 18. aylarında başkalarının duygusal ifadelerini taklit ederler (Santrock, 2011). Erken çocukluk döneminde bulunan çocuklarda taklidin, bebeklik döneminden itibaren sosyal etkileşimde iletişime katılma açısından *sosyal işlevi* (Ingersoll, 2008; Ingersoll ve Lalonde, 2010), yeni beceri ve bilgileri edinmelerinde ise *öğrenme işlevi* bulunmaktadır (Ingersoll, 2008). Sosyal işlevi açısından bakıldığında taklit bebek ile ebeveyn arasındaki ilk iletişim araçlarından biri olduğu belirtilmektedir (Turan ve Ökçün-Akçamuş, 2013).

2.1.4.3. Sosyal Duygusal Gelişimi Etkileyen Faktörler

Sosyal duygusal gelişim diğer gelişim alanlarından ve birçok faktörden etkilenmektedir. Sosyal duygusal gelişimi etkileyen ve iletişim becerilerini oluşturan araç bilişsel ve dil alanlarıdır. Bir bireyde sosyal duygusal gelişimin oluşması için dil gelişimi öncelikli bir öneme sahiptir. Dil alanında çocuk bebeklik döneminden itibaren dili sosyal duygusal gelişimi için bir araç olarak kullanır. Bebekler dili konuşmadan önce anlamaya başlarlar (Bruce ve Hansson, 2008). Sevinçlerini, korkularını ve memnuniyetsizliğini ifade etmek isteyen bir bebek ağlayarak ve gülümseyerek çıkardığı seslerle ve diliyle oluşturabildiği hecelerle kendini ifade

etmeye çalışır. Bir yaşındaki bebekler bile sözcükleri anlayabildiklerinin göstergesi olarak annesine işaret ederek ya da gülümseyerek tepki vermekte ve kendilerini ifade etmektedirler (Bernardis, 2008; Goldin-Meadow, 2000).

Sosyal duygusal gelişimi etkileyen diğer bir gelişim alanı bilişsel alandır. Bilişsel gelişim, bireyin hayatının tamamını etkileyecek nitelikler olarak kabul görmektedir. Zihin faaliyetlerini içeren bu süreç gelişim alanlarının önemli unsurlarındandır. 1-3 yaş döneminde bebek dünyayı hareketleriyle algılamaya başlar. Bir bebekte zihinsel faaliyetlerin sağlıklı bir şekilde oluşması sosyal duygusal gelişimin oluşmasını da etkilemektedir. Çünkü bilişsel gelişim; bireyin çevresini anlamlandırmasını sağlayan zihinsel işlemlere karşılık gelmektedir (Piaget ve Miller, 1977).

Sosyal duygusal gelişimi etkileyen en önemli faktörlerden biri de ailedir. Ailenin bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine katkısı büyüktür. Aile sosyalleşmenin, iletişim becerilerinin ve daha birçok sosyal becerinin olduğu ilk ortamdır. Ailenin çocuğun sosyal duygusal gelişimi üzerindeki en önemli etkisini ebeveynlik stilleri oluşturmaktadır. Nitekim çocuk yetiştirmede ebeveynlik stilleri çocukların kişiliğinin oluşmasında önemli bir role sahiptir. Birçok araştırmacı ebeveynlerle olan ilişkilerinin kişinin yaşamında ileriki ergenlik ve erişkin ruh sağlığında büyük bir belirleyici yönü olduğunu belirtmektedir (Türker, 2012, Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011).

Ebeveynlerinden yeterli sevgi gören ve ebeveynleriyle sağlıklı ilişkiler kuran kişiler çevresiyle daha kolay uyum sağlamakta, istendiği yönde ilişkiler kurabilmekte ve ilişkileri devam ettirebilmektedir (Türker, 2012; Sezer, 2010). Bir çocuğun kendi kendini yöneten, yüksek benlik algısına sahip, doyumlu bir birey olarak gelişmesi, büyük ölçüde ona sağlanan fırsatlara ve ebeveynlik stillerine bağlıdır (Erkan, 2015). Baumrind'in 1998 de yaptığı çalışma sonunda otoriter, demokratik ve hoşgörülü olarak üç temel ebeveynlik stili olduğunu belirtmiştir (Gordon ve Browne, 1993; Santrock, 1997). Bunlardan demokratik ebeveynlik hem anne babanın hem de çocukların haklarını tanımlayan mantıklı ve demokratik bir yaklaşımdır (Berk, 1994).

Demokratik tutum, ebeveynlerin, sadece kendilerini gereksinimlerin kaynağı yapmak yerine, çocuğun da aktif olabileceği, onunla bilgi alverişi yaptıkları tutumu ifade eder (Maccoby ve Martin, 1983). Demokratik ebeveynlik çocuğun sosyal yeterliği ile ilgilidir. Bu nedenle demokratik ebeveynlerin çocukları sosyal yeterliğe sahip, kendine güvenen, sorumluluk sahibi, arkadaşlarıyla ve çevresiyle uyumlu, duygusal açıdan mutlu ve kendi kendine yetebilen bireylerdir (Gordon ve Browne, 1993; Santrock,1997).

Sosyal duygusal gelişimi bebeklik döneminde ve erken çocukluk döneminde destekleyen en önemli etkinlik oyundur. Oyun aynı yetişkinlerde ihtiyaçların karşılandığı bir mesleğin icra edilmesi gibi çocuğunda gelişimsel ihtiyaçlarını karşıladığı mesleğidir denilebilir. Oyun çocuğun sosyalleşme sürecinde büyük öneme sahiptir. Çocuklar oyunla çevrelerini keşfettikleri gibi dünyayı anlamlandırdıkları birçok yaşantı oluştururlar (bir işle ya da hareketsel bir eylemle uğraşırken dikkatini çeken bir nesne ya da canlı görmesi vb.) (Ormanlıoğlu Uluğ, 1997). Bununla birlikte çocuklar oyun oynarken dili etkin şekilde kullanırlar ve bu yolla söylenenleri anlama, duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisini geliştirirler (Ersoy, Avcı ve Turla, 2006).

Bebeğin ebeveynlerini gözlemlemesinin yanı sıra ailenin de bebeğini aynı şekilde gözlemlemesi gerekmektedir. Bebeği gözlemlemekle bebeğin gördükleri kişilere nasıl tepki verdiği de anlaşılmaktadır. Örneğin tanımadığı bir kişi tarafından kucağa alınan bebekler 6. ve 8. aylarda yabancı kaygısı taşıdıklarını ağlayarak göstermektedirler. Bu kaygı tanıdık olmayan kişilere karşı duyulan korkuyu ve birçok dönem bebekte görülen huzursuzlukları ifade etmektedir (Muray, 2007; Thompson, 1997).

Sosyal duygusal gelişimi etkileyen bir diğer faktör; uyarıcı çevredir. Ailenin bebeğine sunduğu uyarıcılar bu gelişim alanının ilerlemesini destekleyecektir. Bebeklere mümkün olan en erken dönemden başlayarak uyarıcı materyaller ve yaşantılar sunulması, bebek beyinde yaşamsal becerilerin ve bağlantıların gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır (Ersoy, Avcı ve Turla, 2006). Bebeğin gelişiminde ailenin ona verdiği uyarıcılar yetişkin ve bebek etkileşimini

oluşturmaktadır (Avcı, 2007). Dolayısıyla verilen uyarıcıların çeşitliliği ve fazlalığı çocukta daha fazla yaşantı oluşturmaya ve onun duyuşsal ve sosyal birçok deneyim kazanmasına fırsat vermektedir (Ersoy, Avcı ve Turla, 2006). Bebeğe ne kadar çok ve çeşitli uyarıcı sunulursa bebek o düzeyde sosyal becerilerini arttırabilir. Sosyal becerilere sahip olan çocuklar, toplumda paylaşımcı ilişkiler içinde olurlar ve duygularına hâkimdirler. Diğerlerine duyarlı davranmada başarılıdırlar ve başkalarının haklarına ve duygularına saygılı olurlar. Kendileri için doğru olduğunu düşünmedikleri istekleri reddedebilir, gerektiğinde yardım isteyebilmektedirler (Ceylan, 2009).

2.1.4.4. Sosyal Duygusal Gelişime Yönelik Eğitim Programları

Çocuğun sosyal duygusal gelişimine yönelik birçok eğitim programı bulunmaktadır. Araştırmalarda yapılan yaratıcı drama eğitimleri bunlara örnek teşkil etmektedir. Ülkemizde de sosyal duygusal gelişimi destekleyici nitelikte aile eğitim programları yapılmaktadır. Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)'in uyguladığı "Çocuk Eğitim Programı (ÇEP)" diğer gelişim alanlarının yanında sosyal duygusal gelişime yönelik içeriklere ilişkin bir eğitim programıdır. Araştırmalar, okul öncesi eğitimi alan çocukların ilkokula hazır başladığını ve bunun da ilköğretimin niteliğini arttırdığını göstermektedir. ÇEP programı çevreleri tarafından yeterince desteklenemeyen, sosyo-ekonomik açıdan olumsuz koşullarda yaşayan çocukların okula en iyi şekilde hazırlanmaları için uzmanlar tarafından geliştirilen bir programdır. ÇEP eğitimleri ile çocuklara ders çalışma alışkanlığı kazandırılmayı ve çocuklarda dil becerilerinin ve güven duygusunun geliştirilmesini amaçlamaktadır (acevokuloncesi.org).

Hayat boyu öğrenme genel müdürlüğünün yaptığı dramatik etkinlikler kurs programları sosyal duygusal gelişimi destekleyen diğer programlardır. Bunlardan biri yetişkin bireylere verilen "*Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Alanı 37-72 Ay Çocukları İçin Dramatik Etkinlikler Kurs Programı*"dır. Bir yıl içerisinde Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı olarak "Aile Eğitimi", "Çocuk gelişimi ve Eğitimi" eğitimleri vb. birçok sosyal duygusal alana yönelik eğitim programı uygulanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının Yaygın Öğretim Programlarından sosyal

duygusal gelişime yönelik yetişkin programlarından biri de Aile Eğitimi Kurs Programı (0–18 Yaş Çocuğu Olan Ailelere) kapsamında yapılan 3-6 Yaş Baba Destek Eğitimi (BADEP) Kurs Programıdır. Bu programın "0-18 Yaş Aile Eğitimi Kurs Programı" kapsamında yapılacak eğitim çalışmalarıyla ülke genelinde anne-babaların "anne-babalık becerileri"nin geliştirilmesi ve aile içi ilişkilerin güçlendirilerek çocuğun ve ergenin var olan kapasitesini kullanabilmesini amaçlamaktadır (<http://hbogm.meb.gov.tr/>).

2.1.5. Özyeterlik Kavramı

Öz yeterlik, kişilerin olası durumlarla baş edebilmek için gerekli davranışları ne derecede beceribildiklerine dair yargıları olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1982). Diğer bir deyişle *"bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı şekilde yapma yeteneğine dair yargısıdır"* (Cavkaytar, Aksoy ve Ardiç, 2014).

Öz yeterlik (self-efficacy), bireyin bir davranışı yapabilme de bir probleme çözüm yolları üretebilmeye dair kendine duyduğu inançtır (Bandura, 1982). Bu nedenle özyeterlik becerisi kişinin motivasyonu, zihinsel süreçler ve deneyimleri gibi pek çok etmen ile ilişkilidir. Bireyin deneyimlerinde başarılı sonuçlar alması özyeterliliğin artmasında ya da azalmasında önemli rol oynamaktadır. Kişi bir davranışı, bir görevi ya da ödevi olması gerektiği gibi yerine getirirse o denli özyeterliliği gelişim göstermektedir. Örneğin: bir öğrencinin çalıştığı dersten aldığı yüksek not ya da aldığı bir tebrik öğrencinin o dersi başarabileceğine olan inancını pekiştirir ve o derse yönelik olumlu yaşantı oluşturur. Dolayısıyla birey ne kadar olumlu yaşantı biriktirirse o oranda özyeterliliği gelişmektedir. Çünkü özyeterliliğin gelişmesi kişinin kendini yetenekli görmesi ile mümkündür. Kişide bu yetenek algısının oluşabilmesi için çevre tarafından onay alması gerekmektedir. Örnekte öğrenci özyeterliliği gelişen kişi iken, öğretmen ise çevredir. Alınan not ise çevrenin onayıdır. Buradan da anlaşılacağı gibi özyeterlik bireyin yapabileceği davranış hakkında gerekli bilgiye sahip olması ve bunun çevre tarafından onaylanıp onaylanmaması ile ilişkilidir (Coleman ve Karraker, 1998).

Özyeterlik kavramı, ilk kez Bandura tarafından tanımlanan bir kavramdır. Özyeterlik her kişinin yaşamını sağlıklı ve başarılı bir biçimde devam ettirebilmesi için kişinin kendisiyle ilgili hissettiği yeterli olma inancıdır (Bandura, 1977, Bandura, 1977 ve Leahy-Warren ve McCarthy, 2011). Bir annenin çocuğuna gelişimsel becerileri öğretebilmede kendine duyduğu inancı için de anne özyeterliği tanımı kullanılmaktadır. Yüksek özyeterlik sahibi bir birey olabilmek için ön koşul becerilere hâkim olmaktan geçer. Çünkü başarı insanların yeterlilik inançlarını güçlendirir. Bunun gerçekleşebilmesi için de özyeterliğini geliştirmek isteyen kişinin becerilerinde ustalaşması ve ilgili beceriyi kazanacağı yollara başvurması gerekir. Bu yollar arasında beceriyle ilgili eğitim almak, doğru davranışı tekrarlamak ve o beceriye hâkim olmak için çabalamak bulunmaktadır. Bu yolların birey tarafından gerçekleştirilmesi sonucunda başarı oluşur. Başarı ise özyeterlik algısı oluşumunda önemli bir yere sahiptir (Bandura, 1994).

2.1.6. Ebeveyn Özyeterliği

Ebeveyn özyeterliği anne-babanın çocuğunun yetiştirmesinde sorumlu olduğu görevlerde kendilerine duydukları güven ve çocuklarının gelişimlerine katkı sağlayabilme algıları olarak tanımlanır (Belegeman, 2005). Bu algının etkilendiği faktörler dikkate alındığında ebeveyn özyeterlik algısının önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Kişinin kendine duyduğu görevlerde yetebilme inancı olan özyeterliğin bir türü olarak ele alabileceğimiz ebeveyn özyeterliği, çocuğun gelişimiyle ilgili görevlerde ebeveynin kendine duyduğu güveni ya da davranışı yapabilme inancı olarak tanımlanmaktadır (De Montigny ve Lacharite, 2005).

Ebeveynler bir beceriyi çocuklarına kazandırmadan önce bu beceriyle ilgili bilgi sahibi olmalıdır. Bir beceriyi öğretirken yapılacak tekrarlar çocuğun o beceriyi daha iyi öğrenmesi ve uygulamasında etkili olacaktır. Ebeveyn çocuk yetiştirmede gerekli bilgiye sahip olduğunda ve bu bilgiyi uygulaması gereken hallerde doğru şekilde uygulayabildiğinde, hem bebeğinin gelişimine hem de kendi özyeterliğine katkı sağlamış olacaktır. Bir ebeveyn bebeğinin beslenmesiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olduğunda bebeğini uygun gıdayla besleyecek ve bilgisini davranışa dönüştürmüş olacaktır. Bebeğin sağlık bilgisine sahip bir anne bebek için nelerin yararlı ve zararlı

olabileceği konusunda doğru adımlar atacak ve sağlıklı bir bebek yetiştirmek için çabalayacaktır. Çünkü bebek ve çocukların buldukları yaşa veya aya göre kazanmaları gereken gelişimsel beceriler ve bebek bakımı hakkında bilgi sahibi olunmadan bebeğin bakımı ve eğitimi doğru bir şekilde yapılamayacaktır (Yavuzer, 2013).

Ebeveyn özyeterliliğinin güçlü olması, zor işlerde bile aileyi olaylara karşı rahat ve güvenli kılmaktadır. Bir bireyde olduğu özelliğine bağlı olarak bir ebeveynde de özyeterliliğin düşük olması, o bireyin problemlere çözüm üretmesini ebeveynlik becerilerinde sorunlarla baş etmesini engellemektedir (Bandura, 1977).

2.1.7. Anne Özyeterliliği

Anne özyeterliliği ise; annenin çocuğuna gelişimsel becerileri öğretirken sahip olması gereken özgüvenidir denilebilir. Çocuklar günün büyük bir kısmını genellikle anneleriyle geçirmektedir ve erken çocukluk döneminde daha çok çevrenin etkisinde kalmaktadır. Bu dönemde çocukların anne-babalarından öğrendikleri; onların psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarını etkilemektedir (Kochanska, 1999; Shonkoff ve Meisels, 2000).

Bir annenin ya da bebeğe bakım veren kişinin bebeğin günlük temizliği, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını düzenli ve sürekli olarak karşılama düzeyi yani diğer bir deyişle bebeğin bakımını yapma şekli oldukça önemlidir. Her bebek bu yıllarda bakıma ihtiyaç duymakta ve anne babaya bağımlı olmaktadır. Bu yüzden bebeğin bakım ve eğitiminden sorumlu olan ebeveynlerin davranışları çok önemlidir. Anne baba ebeveynlik becerilerini deneme- yanılma yöntemiyle öğrenirler. Fakat bebeklik ve erken çocukluk dönemini sürekli olarak deneme yanılma yöntemiyle geçiren ebeveynler yanlış uygulamalara da neden olabilirler (Dursun, 2015). Bu yüzden özyeterliliği yüksek bir anne olmak bebeğin bu dönemi için büyük önem taşımaktadır. Nitekim özyeterlilik algısı yüksek olan kişilerin geleceğe daha olumlu baktıkları, öngörülü davranabildikleri, problemler karşısında çözüm odaklı olabildikleri görülmektedir (Yılmaz, 2018).

Özyeterlik algısı dört temel kavramla açıklanır. Bunlar başarılı deneyimler, model alma, sözel ikna, fiziksel ve duygusal durum olarak isimlendirilir (Wood ve Bandura, 1989; Bandura, 1993). Bu dört temel kavram ilişkilendirildiğinde güçlü özyeterliğe sahip bir annenin özelliklerini daha anlaşılır ifade edilmektedir. Bebeğiyle başarılı deneyimler yaşayan bir anne motivasyonu arttığından ilerleyen süreçte daha deneyimli kendine güvenen bir anne olmaktadır. Başarı annelik becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Bebeğine öğretmek istediği bir beceriyi bebeğinin kazandığını gözlemleyen bir anne başarıya ulaştığını hissedeceğinden özyeterliğine de katkı sağlamış olacaktır. Çünkü öz yeterliği başarısız deneyimler zayıflatırken başarılı yaşantılar artırmaktadır (Bandura, 1994).

Özyeterliği güçlendirmenin bir diğer yolu sözel iknadır. Ebeveynler, kendilerine verilen görevlerini ustaca yapabileceklerine sözel olarak ikna olurlarsa gerçekleştirmeleri gereken eylemler için harekete geçmede ve bu eylemleri sürdürmede daha fazla çaba gösterirler. Sözel ikna çevre tarafından olumlu yönde yapılırsa anne destek gördüğü için bu süreçte olumlu etkilenmektedir Ebeveynlik özyeterliklerinin artırılması için ebeveynlerin çocuk bakımı konusundaki yeterliğinin çevre tarafından onaylanması yararlı olmaktadır (De Montigny ve Lacharite, 2005).

Anne çocuğunun gelişim özelliklerini dikkate alarak onun kazanması gereken becerilere uygun ortamı öncelikle evinde oluşturmalıdır. Bunu yaparken cezaya başvurmak bir beceriyi kazandırmaktan çok bebekte o duruma karşı tepki oluşturabilir. Yüksek ebeveyn öz yeterlik algısına sahip annelerin çocuklarına daha uyumlu olabilecekleri ortam oluşturdukları ve daha az cezalandırdıkları, bebeklerinin tepkilerine daha duyarlı oldukları, bebekleriyle bağ kurarken daha aktif ve sorumlu davrandıkları belirtilmektedir (Coleman ve Karraker, 2000).

Başarı, özyeterlik inancını geliştirirken öz yeterlik algısı ise bireyin motivasyonunu da artırmaktadır. Bir annenin gün içinde bebeğine temel becerileri kazandırmak amacıyla sürekli olarak gerçekleştirdiği rutin etkinlikleri bunun göstergesi olabilir. Rutin etkinlikler arasında okuma zamanı, banyo zamanı, oyun ortamı, alışverişe çıkma, bebek bezi değiştirme, bebeği giydirme ve sosyal gezintiler

bulunmaktadır. Yine beslenme, uyku zamanı ve tuvalet eğitimi etkinlikleri bebeğin gelişim düzeyine uygun zamanlarda ebeveynlerin çocuklarına kazandırmaya çalıştığı rutin etkinliklerin içinde yer alır. Rutin etkinlikleri zamanında ve düzenli yapabilmek anne özyeterliliğine katkı sağlamaktadır. Çünkü başarılı deneyimler özyeterlilik algısını olumlu etkilemektedir (Bandura, 1994).

Genellikle bakım veren kişi rolündeki anne bebeklik döneminde bebeğine öğrenmesi gereken becerilere en fazla katkı sağlayan kişi olmaktadır. Bu yüzden ki bebek ilk olarak bakım veren kişi ve diğer yetişkinlerle olan ilişkisinden yararlanarak sosyal duygusal becerileri öğrenir ve bu becerilerini geliştirir. Sosyal ve duygusal gelişimde anne babalar, sosyal duygusal davranışlarını önemli oranda etkileyen en ciddi örnekleri oluştururlar (Aydın, 2000; Senemoğlu, 2001).

Anne özyeterliliği yüksek olan anneler bebeklerinin sosyal duygusal gelişim becerilerini öğretmede daha başarılı olacaktır. Bunun nedeni anne özyeterliliği güçlü olan bir annenin bebeğini yetiştirebileceğine ve ona gerekli gelişimsel becerileri öğretebileceğine dair kendine olan güveni ve inancı olmasıdır. Bandura (1977, 1982, 1997)' ye göre ebeveyn özyeterlilik algısının yüksek olması ebeveynlerin sorumluluklarını yerine getirmesini, kendilerine yönelik inançlarının artmasını, problemlere çözüm üretmeye yönelik davranışlar sergilemelerini sağlamakta ve başarısızlık duygusuna odaklanmalarını engellemektedir. Özyeterlilik algısının yüksek olan bireylerin daha duyarlı, uyarıcı, bilinçli olduğu ve sorumluluklarında aktif olduğu görülmüştür (Coleman, 1998).

Özyeterliliği yüksek bir anne gün içinde yapacağı rutin etkinlikleri bebeğinin bulunduğu ayı ve yaşı doğrultusunda düzenli olarak uygulamaya çalışacaktır. Rutin etkinlikleri doğru alışkanlıklara dönüştürebilen anne zamanla kendine olan yetebilme inancını arttırarak daha özyeterliliği yüksek bir anne olmaktadır. Gün içerisinde öğretebildiklerine odaklanır. Sorun ve başarısızlık odaklı davranmaz. Başarılarını görür ve daha bebeğim ve eğitimi için neler yapabilirim düşünür. Bunda kendi düşüncelerinden çok ailenin ve dolayısıyla bebeğinin önceliklerini önemseyerek hareket etmesi faydalı olmaktadır (Crawford ve Weber, 2017).

Buna bağlı olarak özyeterliği yüksek ya da özyeterliği yerinde olarak nitelendirebileceğimiz bir anne ile sağlam temeller kuran bebek yaşıtları arasında ve toplum içinde kendini daha güvende hissedecek ve buna bağlı çevresiyle daha sağlıklı başarılı sosyal ilişkiler kuracaktır (Avcı, 2007).

2.1.8. Anne Özyeterliğini Etkileyen Faktörler

Bir bebeğin ilk sosyal ortamı ailesidir. Bebek ilk toplumsal davranışlarını, aile fertleriyle kurduğu iletişimin sonucunda kazanır (Kandır ve Alpan, 2008). Bir bebek daha akranlarıyla oynamayı öğrenmeden yetişkinlerle etkileşim içinde olmaktadır (Avcı, 2007). Bu yüzden bebek ilk olarak kendisine bakım yapan kişi ve diğer yetişkinlerle olan ilişkisinden yararlanarak sosyal duygusal becerileri öğrenir ve geliştirir.

Bebek bu dönemde ailesinden yakın çevresini gözlemleyerek ve gördüklerini taklit ederek hareket eder. Genellikle bakım yapan kişi rolündeki anne, bu dönemde bebeğine öğrenmesi gereken becerilere en fazla katkı sağlayan kişi konumundadır. Çünkü sosyal ve duygusal gelişimde anne babalar, sosyal duygusal davranışlarını önemli oranda etkileyen en ciddi örnekleri oluştururlar (Aydın, 2000; Senemoğlu, 2001).

Özyeterliği yüksek olan anneler, bebeklerinin sosyal duygusal gelişim becerilerini öğretmede daha başarılı olmaktadırlar. Çünkü anne özyeterliliği güçlü olan bir annenin bebeğini yetiştirebileceğine ve ona gerekli gelişimsel becerileri öğretebileceğine dair kendine olan güveni ve inancı yüksektir. Özyeterliği yüksek bir anne yapacağı rutin etkinlikleri, bebeğinin bulunduğu ayı ve yaşı doğrultusunda düzenli olarak uygulamaya çalışacaktır. Rutin etkinlikleri doğru alışkanlıklara dönüştürebilen anne zamanla özyeterliliği yüksek bir anne olacaktır. Özyeterlik inancı yüksek bir anne gün içerisinde öğretebildiklerine odaklanır. Sorun ve başarısızlık odaklı davranmaz. Başarılarını görür ve bebeğinin eğitiminin daha iyi yönde ilerleyebilmesi için çaba harcar. Bu durumdaki annesi ile sağlam temeller kuran bebek, yaşıtları arasında ve toplum içinde kendini daha güvende hissetmekte ve ileride çevresiyle daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurmaktadır (Avcı, 2007).

Bu kısımda anne özyeterliğini etkileyen faktörler; çocuğun gelişimi hakkında bilgi sahibi olma, beceride ustalaşmak için sabırlı olmak ve çaba harcamak, ebeveynler arası iletişim olarak üç şekilde ele alınmıştır.

Çocuk gelişimi hakkında yeterli bilgi sahibi olma: Özyeterlik kavramı motivasyona ve özgüvene bağlı bir inanç kavramı olduğundan bilgi gerektiren bir algıdır. Öncelikle özyeterlik algısının oluşumu için yetkin olunması gereken görevin bilgisine sahip olunmalıdır. Örneğin; bir öğrenci ödevini tam ve doğru olarak yapabilme gücünü kendinde görebilmesi için o konu ve dersle ilgili öncelikle bilgi sahibi olmalıdır ve çalışmalarını edindiği bilgi doğrultusunda yürütmesi gerekecektir. Anne özyeterliği ya da ebeveyn özyeterliği için de aynı durum geçerlidir. Bir ebeveyn ebeveynlik görevlerini yapabilmesi için çocuğunun gelişim evreleri hakkında öngörü ve bilgi sahibi olmalıdır. Zira çocuk hakkında bilgi sahibi olunmadan çocuğun bakımı ve eğitimi gerektiği şekilde yapılamaz (Yavuzer, 2013).

Beceri üzerine yoğunlaşma, sabır gösterme, çaba harcama: Bandura (1989) özyeterlilik inancının kişinin güdülenme seviyesini etkilediğini öne sürmektedir. Kişi güdülenme seviyesine kadar gösterdiği çaba ve bunun sürekliliği kişinin özyeterlilik düzeyini göstermektedir. Öz yeterlik inancı yüksek olan bireylerin, bir işi başarmak için büyük çaba harcadıkları sorunlara baş etmede kolayca pes etmedikleri, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirtilmektedir (Aşkar ve Umay, 2001). Yüksek özyeterliliğe sahip kişiler, bir görevde olumsuzluklarla karşılaştığında o görevle ilgili daha fazla süreklilik göstermektedir. Kişinin kendine olan yapabilirlik inancı, o işin devamlılığını ve bireyin çabasını artırmaktadır (Schunk, 1981; Zimmer ve Ringle, 1981; Bouchard, 1990).

Ebeveynler arası iletişim: Annenin bebeğiyle sürekli evde vakit geçirmesi bazen yalnız hissetmesine yol açabilir. Bebeklik döneminde bebeğiyle düzenli olarak ilgilenmesi gereken, onu günlük tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan anne zaman zaman kendine bir destek arayacaktır. Bu zamanlarda anne ilk desteği babadan almak isteyecektir. Ebeveynler arası iletişim bu zamanlarda kendini gösterir ve iletişimin niteliği anne özyeterlilik düzeyini etkiler. Olumsuz iletişimin olduğu aile ortamında çocukların etkilenmesi olasıdır. Aile içerisindeki iletişimin olumlu oluşu güvenin

yerleşmesini sağlamaktadır. Ebeveynler arasında güven ilişkisi sağlam temellere dayalı kurulmazsa çocuk dünyayı olumsuz algılamaya eğilimli olmaktadır (Yörükoğlu, 2000).Çünkü aile hayatında birbirleriyle uyumsuz olan ebeveynlerin davranışları çocuklarını da etkilemekte ve çocuğun huzursuz olmasına sebep olabilmektedir (Dönmezer, 1999).

2.2. Yaratıcı Drama ve Anne Özyeterliği İle İlişkisi

Drama kelimesini açıklarken yaratıcı dramanın unsurları dikkate alınmalıdır. Yaratıcı drama dran, drama, dramatik, dramatik oyun, dramatizasyon, kavramları ile tanımlanabilir. (Adıgüzel, 2006). Yaratıcı dramanın unsurlarından olan dran kelimesi drama kelimesinin Yunanca köküdür. "*Dran: itmek, çekmek, yapmak, etmek, eylemek olarak tanımlanmaktadır*" (Akt: Adıgüzel, 2006; Lehmann, 1986). Türkçede kullanılan dram kelimesi ise Fransızcadaki drame sözcüğünden gelmiş dilimizde acıklı olay anlamında kullanılmıştır (San, 1990).

Drama, bir rehber eşliğinde bir grupta drama sınıfı, alanı ya da atölyesinde rol oynama, doğaçlama gibi tiyatro tekniklerini kullanarak bir konunun, bir düşüncenin ya da bir olayın canlandırılmasıdır (Akyol, 2003). Bir başka anlatımda buna benzer olarak Adıgüzel 2007' e göre; "*yaratıcı drama, herhangi bir konuyu, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak, bir grupta ve grup üyelerinin yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapmak*" olarak tanımlanmıştır (Adıgüzel, 2007).

Dramatik kelimesi dramayı oluşturan anlık olayların niteliğini yansıtmaktadır. Drama da gerçekleşen her olay ve an dramatik anlar olarak ifade edilebilir. Dramayı dramatik anlar oluşturur ve dramatik anlar yaratıcılığın ve deneyimlerin ürünü olarak ortaya çıkar. Drama sınıfının gruplara ayrılarak yaptıkları her canlandırmada bir grubun üyelerinin aralarında yaptıkları eylemsel etkinliklerinde oluşan her an dramatik an olarak nitelendirilebilir. "Acıklı" anlamı bulunan dramatik kavramı tiyatro oyunu gibi yapılan olaylar dizgisi olarak da nitelendirilmektedir (Gönen ve Uyar,1999; San, 2004).

Yaratıcı drama bir grubun varlığını gerektiren bir çalışmadır. Grup üyeleri canlandırma tekniklerini kullanarak oynadıkları her etkinlikte diğerleriyle iletişime girer. Üyeler diğer katılımcılarla uygulama yaşantıları arttıkça daha fazla etkileşim halinde olurlar. Bu da onlara sosyalleşme imkânı olanağı sunmaktadır. Sosyal duygusal becerilerde katkı sağlayan yaratıcı drama aynı zamanda özgüven sağlayıcı bir role sahiptir. Albert Bandura'nın sosyal öğrenme teorisinde özyeterlik için hayali tecrübe, geçmiş yaşantılar, psikolojik canlandırma ve ikna kavramlarının öncelik olduğunu ifade etmiştir. Özyeterlik kavramı psikolojik canlandırmayla yani dramayla ilişkilidir. Birey canlandırmalarda hem bir sosyalleşme süreci yaşarken hem de kendi kişisel gelişimine katkı sağlamaktadır. İletişim becerilerinin artması, kendini farklı teknikler ve yaratıcılığını kullanarak ifade etmesi özgüven kazanmasına ve bu bağlamda özyeterliğin artmasında etkili olmaktadır (Bandura, 1983).

Dramatik oyun çocukların keşfettikleri ve çevrelerindeki tüm karakterleri ve hareketleri taklit ettikleri özgür bir ortamda oynanan oyundur. Bu tür oyunlar bir grubu gerektirir, bireysel değildir, anlıktır, süresi kestirilemez, temel olarak öykünmeye dayanır. Bir anda başlar ve bitişi belli olmayan, rollerin var olduğu senaryo ve metnin olmadığı doğaçlama ve rol oynama tekniklerinin kullanıldığı, gelişimini gündelik yaşantılardan alan bir süreçtir (Pollisini, 1994).

Dramatizasyon yazılı bir metne göre bir konunun canlandırılmasıdır (Adıgüzel, 2013). Metin ya da öykü çocuk merkezli düşünülerek seçilmelidir. Dramatizasyon tekniğinde eğitmen daha aktiftir. Lider metni okur ve çocukların canlandırmasını veya bir öyküyü yarıda keserek drama olarak devam ettirmelerini ister. Zaman zaman gerekli gördüğünde role girip komutlar verebilir (Adıgüzel, 2011).

Bu bilgilere bakarak dramayı herhangi bir konu üzerinde doğaçlama ve rol oynama teknikleriyle dramatik anlardan oluşan ezbere dayalı olmayan sahne oyunları gibi canlandırma yapmak ve yapılan canlandırmalar olarak tanımlayabilmek mümkündür. Dramada katılımcılar gerçek dünyada yaşadıkları deneyimlerinden yola çıkarak bir hayali dünya oluştururlar. Tasarladıkları bu dünyada rolleri ve durumları canlandırırken olaylar ve ilişkileri inceleme yeteneğini kazanırlar (O'Neil ve Lambert, 1991). Bu durum katılımcılara analiz, yorumlama ve bunu başkalarına

aktarma kabiliyeti sağlar. Bununla beraber daha yaratıcı olmaya teşvik eder. Örneğin, bir annenin durumları ve olayları daha iyi ilişkilendirmesi, yorumlaması ve başarılı sonuçlara ulaşması, iletişim becerisini geliştirmesi ebeveyn olarak çocuklarına daha iyi öğretici olmasını sağlayacak ve anne özyeterliliği artacaktır. Bu gibi nedenler yaratıcı dramının özyeterlilikte etkili olduğunu göstermektedir. Yaratıcı dramının, toplumsal becerilerin öğretilmesinde bir yöntem olarak kullanılmaya elverişli olduğu söylenmektedir (Akt. Önalın Akfırat, 2006; Akın, 1993; De La Cruz, 1995; Freeman, Sullivan, ve Fulton, 2003; Gresham ve Elliot, 1990; Hedahl, 1980; İpek, 1998; Kocayörük, 2000).

Drama kişinin özyeterlilik algısına, özgüvenine, sorumluluk duygusuna katkı sağladığı gibi problemlere çözüm yolları üretmede, yaratıcılığın gelişmesinde ve empati becerisinin oluşmasında etkilidir (Çaykuş, 2015). Dolayısıyla çocuğun hayatının ilk yıllarında drama çalışmalarına yer verilmesi çocukta olumlu sosyal becerilerin gelişmesine ve daha sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurmasına ve devamlılık arz eden ilişkilere katkı sağlamaktadır (Eti, 2010). Drama çalışmalarının bireye bir diğer katkısı ise, katılımcılara türlü toplumsal rolleri ve sorunları inceleme fırsatı sunmasıdır. Çeşitli sosyal sorunların canlandırılması bireylerin, toplumu ve toplumdaki ilişkileri daha iyi kavramalarını sağlamaktadır. Bu etkileşimler sırasında problemleri çözmeye yönelik çalışmalarda deneyim kazanılmakta, aynı zamanda kişinin kendini savunma ve kendine saygı duymasının, kendi potansiyelini keşfetmesine yardımcı olmakla birlikte yaratıcı drama eğitimi alan çocuklarda da sosyal duygusal öğrenmelerinin geliştiği görülmektedir. (Önder, 1999; Önder, 2003; Üstündağ 2002; Peter, 2003; Moneta ve Rousseau, 2007).

2.3. Yaratıcı Dramanın Anne Bebek İlişisine Etkisi

Bebeğin ilk paylaşımları aile içerisinde anne ile gerçekleşmektedir. Anne bebeğinin tüm temel fiziki ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bebek ile anne arasındaki güvenin temelini, annenin bebeğin gereksinimlerini karşılaması sağlamaktadır (Yavuzer, 1998). Anne çocuğuna farklı ortamlar sunarak, çocuğunun gereksinimlerini karşılamasını, yeni deneyimler karşısında yaşayabileceği gerilimleri azaltmayı öğrenmesini sağlamaktadır. Bebeklerin dünyasını henüz kendi

becerileriyle oluşturamadığından anne onun için yaşadığı ortamı uygun hale getirmektedir. Bu yönleriyle anne bebeği için, huzur ve güven kaynağıdır (Dönmezer, 2001).

Yaratıcı dramanın bebeklik dönemiyle ilişkisini oluşturan bağlayıcılar; taklit, dramatik oyun ve danstır. Bebeklik döneminde bebek etrafını keşfetmeyi kendi deneme yanılmalarının yanı sıra aile ve çevresiyle olan iletişiminden öğrenmektedir. Bu keşif sırasında yetişkinlerden gördüğü hareketleri taklit eder. Taklit daha önceden görülen kişi ve deneyimlerden yararlanarak ya da o anda görülen bir kişinin eylemlerine kendi durumumuzu benzeterek başka bir eylemi gerçekleştirmektedir. Taklit etme dramatik oyunda davranış şekillerini ve erken dönem dil gelişimini etkilemesi yanı sıra çevresiyle ve diğer çocuklarla olan sosyal ilişkilerinde etkili bir role sahiptir. Çocuk, çevresinde olup bitenleri anlamak için ve bunların gelecekte kendisine yarar sağlaması adına etrafından gördüklerini, duyduklarını ve hissettiklerini taklit eder. Taklit etme, çocuğun bilinçli olarak yaptığı kendini bir büyük insanla aynı gibi düşünme ihtiyacını giderir. Dolayısıyla drama eğitimleri taklidin süreç içinde hep olabileceğini ve dramatik oyuna giden bir yol olduğunu bilmelidirler (Pollisini, 1994).

Bebekler erken çocukluk dönemindeki gibi dramatik oyunları tam olarak sergileyemeseler de buna giden yolda küçük dramatik anlara sahip olurlar. Bazen jest ve mimikleriyle kendilerini oyunsal olarak ifade ederler. Üç yaşına doğru hem bireysel hem de akranlarıyla ya da büyük çocukların etkinliklerine ilgi duymaya başlar ve grupta bir yer edinmeyi isterler. Dramatik oyun sosyal-duygusal gelişimin gelişmesinde en yararlı yollardan biridir. Dramatik oyun çocukların fazla olan enerjilerini kullanmalarını sağlar. Dramatik oyunda hâkimiyet çocuktur ve kendi düşünceleriyle yönlendirdikleri bir dünya kurgularlar (Davidson, 1996).

Yaratıcı dramayla bebeklik dönemini birleştiren bir diğer tür olan dans etkinliği; müzik eşliğinde ritmik, doğaçlama hareket etmektir. Bebek drama süreçlerinde ebeveynleriyle ya da bir yetişkinleriyle dans ederek ve onu taklit ederek sürece kendi aktivitesiyle katılabilir. Bunlardan yola çıkarak taklit, dramatik oyun ve dansın hem birbirleriyle ilişkili olduğunu hem de gelişimin desteklenmesinde etkili oldukları

ifade edilebilir. Çünkü dramatik oyun çocukların keşfettikleri ve çevrelerindeki tüm karakterleri ve dansın da bunlara örnek verilebileceği birçok hareketi taklit ettikleri özgür bir ortamda oynanan oyundur (Pollisini, 1994).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel bir araştırmadır. Nicel araştırmalarda belirlenmiş olan bir problem test edilebilmekte, sayılarla ölçülebilmekte ve istatistiksel tekniklerle analiz edilebilmektedir. Nicel çalışmalarda veriler anket, deney, tarama ve görüşme teknikleriyle elde edilmektedir (Padem, Göksu ve Konaklı, 2012: 58). Dolayısıyla bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden deneysel araştırma deseni kullanılarak veriler elde edilmiştir. Deneysel araştırma bilimsel araştırma yöntemlerinden en kesin sonuçları veren araştırma türüdür. Deneysel araştırmalarda temel amaç değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini ortaya koymaktır. Bu kapsamda 1-3 yaş aralığındaki bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerine ve bebeklerin annelerinin özyeterlik düzeyine yönelik deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Eğitim öncesi annelere öntest olarak annelik becerilerini ölçen özyeterlik ölçeği ve bebeklerinin becerilerini ölçmek amacıyla erken çocukluk dönemini kapsayan sosyal-duygusal gelişim beceri ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra annelere 16 haftalık yaratıcı drama eğitimi verilmiştir. Eğitim sonrasında ölçekler tekrar uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi

Araştırma, Karabük ili merkezinde 2019 yılında yapılmıştır. Araştırmanın Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesinde uygulanmıştır. Araştırmanın uygulanması 4 ay sürmüş ve belirtilen kurumda 17.08.2019 - 30.11.2019 tarihleri arasında uygulanmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bilimsel çalışmalarda araştırmanın sonuçları, genel olarak küçük bir kitleden elde edilen verilerin genele yansıtılması şeklinde olmaktadır. Kavram olarak evren; araştırma problemine en doğru ve iyi şekilde cevap verebilecek kişi, kurum vb. tümüne verilen isimdir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2010: 27).

Literatürde evrenin erişilebilir ve genel evren olmak üzere iki türü olduğu ifade edilmektedir. Buna göre genel evrenin soyut bir kavram olmakla birlikte tanımlanmasının kolay ancak ulaşılmamasının zor olduğu evren türüdür. Somut olup ulaşılabildiği evren ise erişilebilir evren olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011: 110).

Literatürde evren ve örneklemin belirlenmesi beş aşamada gerçekleştiği ifade edilmektedir. Birinci aşamada araştırma sonuçlarının genellendiği ana veya hedef kitle belirlenmektedir. İkinci aşamayı örneklem çerçevesinin saptanması oluşturmaktadır. Üçüncü aşamada örnekleme yöntemi belirlenmektedir. Dördüncü aşamada, örneklem büyüklüğü hesaplanmaktadır ve beşinci aşamada ise örnekleme hatası ve örnekleme dışı hatalarla ilgili olarak ilgili kişilere gerekli bilgiler verilmektedir (Şencan, 2007: 130). Bu açıklamalardan hareketle, araştırmanın evreni Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesine programlar için gelen ve 1-3 yaşlarında bebekleri olan 30 anne olarak belirlenmiştir.

Alan çalışmalarında cevap alma oranının zor olması, çalışmanın maliyetinin yüksek ve zamanın dar olması gibi nedenlerden dolayı örnekleme başvurulamamaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu, Yıldırım 2005). Kavram olarak örnekleme; araştırma problemini cevaplandıracağı düşünülen evrenden, sınırları ve kuralları belli bir biçimde seçilen küçük bir birim olarak tanımlanmak mümkündür (Karasar, 2011).

Örnekleme ise evrendeki kişilerden örnekleme dahil edilen bireylerin belirlenmesi sürecidir (Özen ve Gül, 2007: 397). Bu çerçevede örnekleme dahil edilecek kişilerin belirlenmesinde tesadüfi olmayan örnekleme tekniklerinden, kolayda örnekleme tipi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme, araştırmaya dahil edilecek kişilerin seçiminin, büyük ölçüde araştırmacıya bırakıldığı örnekleme çeşididir (Nakip, 2013). Bu yöntemle toplam 16 anne araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmaya Karabük ilinde bulunan 1-3 yaş bebeklere sahip 16 anne katılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde 1-3 yaş gurubundaki çocukların ve anneleri üzerinde yapılan araştırmanın sonuçları incelenmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Alan çalışmalarında evren ve örneklem belirlendikten sonra verilerin en doğru şekilde nasıl toplanacağı aşama gelmektedir. Özellikle toplumsal olay ve olgularla ilgili problemlere cevap vermek için doğru verilerin elde edileceği temel kaynak insandır. Söz konusu kaynaktan doğru bilginin alınması için kullanılacak araçlardan bir tanesi ise yüz yüze görüşme tekniğidir (Odabaşı, 1999: 81). Kavram olarak ölçeği; araştırma probleminin ortaya konulmasında kullanılacak soruların şekillendirildiği ve örneklemden bilgilerin doğru bir biçimde elde edilmesi için tasarımının yapıldığı yapısal formlar olarak tanımlamak mümkündür (Nakip, 2013). Bu kapsamda araştırmada kullanılmış olan ölçekler üç bölüm biçimde şekillendirilmiştir.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın ilk bölümünde 16 anneye bebeklerinin ve kendilerinin demografik bilgilerini içeren kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Uygulanan kişisel bilgi formunun çocuğa ve anneye ait demografik bilgileri belirlemek üzere toplam 18 soru yer almaktadır. Bebeklerin demografik bilgileri bölümünde bebeklerin yaşı, cinsiyeti ve ailede kaçınıcı çocuk olduğu sorulmuştur. Anneye ait bilgilerde yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, meslek, anne - baba birliktelik durumu, öz - üveylik durumu, çocuk sayısı, ailenin toplam gelir miktarı sorulmuştur. Ailenin aylık gelir toplamı 2000'nin altı düşük, 2000-4000 TL arası gelir orta, 4000 TL ve üzeri gelir yüksek düzey gelir seviyesi olarak yorumlanmıştır. Araştırmada uygulanan Anne Özyeterlik Ölçeği ve Vineland Sosyal Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği arasındaki ön ve son test analizi yapılırken kişisel bilgi formunda bulunan değişkenlere göre de analiz yapılmıştır. Kişisel bilgi formu örneği Ek.3 de sunulmuştur. Formdaki bazı sorular katılımcıları tanımak amacıyla düzenlenmiş olup, istatistiksel değerlendirmeye katılmamıştır.

3.4.2. Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği

Anketin ikinci bölümünde Annelerin özyeterliklerini ölçen toplam 53 ifadelik “Anne-Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği” yer almaktadır. Soruların

cevaplandırılmasında 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği (1-3 Yaş), (*The Self Efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale*) 1-3 yaş arası bebeklerin anne babalarının özyeterlik becerisini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup halen birçok ülkede kullanılmaktadır. Bebek ile anne ve babası arasındaki ilişkinin alt boyutları şeklinde hazırlanmış olan ölçek 1989 yılında Emde tarafından formüle edilmiş, 1997'de Zeanah tarafından yeniden düzenlenmiştir. Ölçek, bebeklik ve çocukluk dönemi arasında yer alan bu ara dönemde anne ve baba ile çocuk arasındaki iletişimi çok boyutlu olarak ele almıştır. Yedi alt bölümden oluşur. Ölçek, 1-3 yaş arasındaki bebeklerin anne-babalarının özyeterliklerini ölçme amacıyla 53 maddeden oluşur. Her bir madde altılı likert ölçeği şeklinde puanlanmış ve toplam puanlar 53 ile 318 arasında değişir. Puan yükseldikçe özyeterlik yükselmektedir (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007).

Ölçek, "Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin (1-3 Yaş) Geçerlik ve Güvenirliği" çalışmasında Doç Dr. Fatma ELİBOL' un öncülüğünde Emde'den izin alınarak Türkçeye çevrilmiştir. Ölçeğin dil geçerliliği ölçülerek sonrasında uygulama yapılmıştır. Ölçekte seçeneklerin benzerliğinden ötürü altılı likert tipi olan ölçek izin alınarak beşli Likert tipi ölçeğe dönüştürülmüştür. Yanıtlar şu şekildedir; Puanların yanıtlara göre anlamları 5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç Katılmıyorum. Ölçek, 12-36 ay aralığında olan normal gelişim gösteren çocuğa sahip 401 anneye uygulanmıştır. Bu ölçek anne-baba öz yeterlik ölçeği olmakla beraber araştırma sadece annelerle yapılan sonuçları içerir. Sonuçlarda ölçeğin geçerliği ve güvenirliği saptanmış Ön-test son-test puanları arasındaki test-tekrar test güvenirlilik katsayısı 0,86 olarak bulunmuştur. Verilerdeki bir gözlem aşırı değer olarak düşünülerek çıkarıldığında ise bu katsayının 0,90'a çıktığı görülmüştür. Bu çerçevede test-tekrar test güvenirlilik katsayısının da yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgulara göre, ölçeğin, anne becerilerinde özyeterliği tümel olarak belirleyebileceği ve bu amaçla kullanılabilmesi önerilebilir (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007).

3.4.3. Vineland Erken Çocukluk Dönemi Sosyal Duygusal Gelişim Beceri Ölçeği

Bebeklerin sosyal-duygusal gelişimlerini tespit etmede kullanılan “Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği” anketin üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği (VSDEÇÖ), 1998’de Sara S. Sparrow, David A. Balla ve Domenic V. Cicchetti tarafından geliştirilmiştir. Vineland SEEC, doğumdan 6 yaş dolmadan 1 ay öncesine; 71 aylığa kadar çocukların sosyal -duygusal gelişimlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Ölçek, kişiler arası iletişim becerisi, oyun ve boş zaman, uyum sağlama becerisi alanlarında günlük sosyal duygusal davranışları içeren üç bölümden oluşmaktadır. Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği; kişiler arası iletişim becerisi bölümünde 24 ve oyun ve boş zaman bölümünde 24, uyum sağlama becerisi bölümüne 34 olmak üzere toplam 82 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek, dikkat etme, sosyal etkileşim, duygusal ifadeleri anlama, ilişkiler kurma ve gözlemlenme, öz-kontrol davranışları gibi becerileri ölçmektedir. VSDEÇÖ, çocuğun davranışlarını bilen kişilere sorularak yaklaşık 15-25 dakika süren yarı yapılandırılmış sorulardan oluşur (Ceylan, 2009).

Ölçekte puanlama, çocuğun etkinlikleri ne kadar sıklıkla yaptığına bağlı olarak hesaplanmaktadır. Ölçekte, “genellikle yapar” 2 puan, “bazen ya da kısmen yapar” 1 puan, “hiç yapmaz” durumlarına 0 puan verilmektedir. Çocuğun uygulama fırsatının olmaması ve davranış hakkında bilgi sahibi olunmaması durumunda ise 1 puan verilmektedir (Sparrow, Balla, ve Cicchetti, 1998).

İki Yaş Kişiler Arası İlişki Ölçeği, Oyun ve Boş Zaman Ölçeği ve Baş Etme Becerileri Ölçeği DFA Sonuçlarına göre ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında yaş gruplarına göre geliştirilen ölçek için ortaya konulan faktör yapısını değerlendirmek ve ölçüm modelinde geçerli olan maddeleri belirlemek üzere DFA (Doğrulayıcı Faktör Analizi) kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen bulgular, faktör yapısının genel anlamda kabul edilebilir sınırlar içinde

olduğunu ortaya koymaktadır. Analiz sonucunda seçilen maddeler ile oluşturulan Vineland Ölçeği için Cronbach alfa katsayısı 0.81 olarak elde edilmiştir. “Kişilerarası İlişki Ölçeği”, “Oyun ve Boş Zaman Ölçeği”ve “Baş Etme Becerileri Ölçeği” için gerçekleştirilen güvenilirlik analizine göre yapıların güvenilirliğini belirleyen Cronbach alfa katsayılarının sırasıyla 0.61, 0,64 ve 0.83 olduğu görülmüştür (Tablo 2). Alfa katsayılarının yorumlanması ve değerlendirilmesi sonucunda ifadelerin birbirleriyle tutarlılığı ve ele alınan oluşumu ölçmede aynı türde olduğu belirlenmiştir (Özdamar, 2013). Ayrıca, her bir boyutta toplanabilirlik özelliğinin sağlanıp sağlanmadığını belirlemek için yapılan varyans analizine göre boyutların toplanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p >0.05). Dolayısıyla ölçeğin istatistiksel çözümler için uygun olduğuna karar verilmiştir (Ceylan, Kahraman, Kılınç, ve Ülker, 2019).

3.5. Uygulama Planı

Araştırmada kullanılan "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi"nin amacı annenin özyeterliliğine yaratıcı drama yöntemiyle katkıda bulunarak bebeğin sosyal duygusal gelişimine desteklemektedir. Bu kapsamda "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı" Yaratıcı drama canlandırmalarına dayalı anne özyeterliliği ve bebeklerin sosyal duygusal gelişimi temelli planlanmıştır. Yapılan eğitim sonucunda annelere uygulanan anne özyeterliliği ölçeği ve annelerle bireysel görüşülerek bebeğin becerileri üzerinde puanlama yöntemiyle gerçekleştirilen Vineland Sosyal Duygusal Erken Çocukluk Ölçeği testi bu programın yararlılığının ispatında araçlar olarak kullanılmıştır. Programda uygulanan etkinlik örneklerinin amaçları sonuca ulaştırır ve analiz edilebilir nitelikte hazırlanmıştır. Günlük eğitim uygulamaları ölçeklere uygun oluşturulan kazanımlarla desteklenmiş ve program içeriğinde bu kazanımlara uygun etkinliklere yer verilmiştir.

3.5.1. Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Genel Bakış

Eğitim Programı Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi ismiyle deney grubuna verilmiştir. Eğitim iki bölümden oluşmaktadır. 1.bölüm "*Anneler Drama Yapıyor*" bölümü olup bebeklik dönemi hakkında bilgi sahibi olma ve annelerle drama

etkinliklerini kapsar. 2. Bölüm ise anne bebeklerin beraber yaptığı etkinlikleri kapsayan "*Bebeğimle Drama Yapıyorum*" etkinlikleridir. Ayrıntıları aşağıdaki gibidir.

1. Bölüm: "Anneler Drama Yapıyor" Eğitim bölümü

Anneye verilen drama etkinliklerini kapsar. 12 haftalık eğitim anneleri ısınma çalışmalarını ve sonrasında annelerle yapılan büyük ya da küçük grup drama etkinlik uygulamalarını içerir. Bu etkinlik haftalarında anne özyeterliliğini artırıcı ve bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerine uygun anne aracılığıyla etkinlikler ve anne ev notlarına yer verilmiştir.

Bu bölümde yer alan drama etkinlikleri; Çocukluğum, Anneliğim ve Benim Bebeğim Etkinliği, Aile Draması Etkinliği, Bebeğim Geliyor Drama Etkinliği, Toplum Otobüsü Drama Etkinliği, Günlük Rutinler Drama Etkinliği, Öykü Tamamlama Etkinliği, Kütüphane Etkinlikleri, Bebek Organları Konuşuyor Etkinliği, İssız Ada Drama Etkinliği, Deniz Canlıları Yardımlaşması Drama Etkinliği, Bebeğimin Oyuncak Reklamı Drama Etkinliği, Çizgi Film Drama Etkinliği..vb drama etkinlikleridir (Ek:12).

2. Bölüm:"Bebeğimle Drama Yapıyorum" Eğitim Bölümü

Liderin rehberliğiyle etkinlikleri ve öğrendiklerini anneler bebekleriyle uygulamışlardır. Dört haftalık drama planı; anneye bebeğin beraber yaptıkları drama etkinliklerini ve değerlendirme süreçlerini kapsar.

Bu bölümde yer alan drama etkinlikleri; Bebeğimle Drama Yapıyorum Etkinliği, Bebeğimle Kuklayı Konuşturalım Etkinliği, Anne-Bebek Rutin Drama Etkinliği, Anne bebek Kukla Oyunu etkinliklerini içermektedir (Ek 16).

3.5.2. Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Uygulama Örneği

Süre	1.Oturum Planı
14:00 -14:20	Uygulamanın içeriği, yöntemi ve amacı hakkında katılımcıların bilgilendirilmesi
14:20- 14:40	Tanışma ve ısınma etkinlikleri.
15:00-15:40	Yaratıcı Drama hakkında bilgilendirme, drama etkinlik örneği sunma.
15:40-16:00	Değerlendirme, Anne ev notu

3.6. Araştırma Verilerinin Analizi

1-3 yaş arası çocukları olan annelerden elde edilen veriler istatistik paket programı (SPSS 20) ile analiz edilmiştir. Analizin ilk aşamasında nicel çalışmalarda büyük bir önem taşıyan veri toplama araçlarının yapısal geçerliliğine ve güvenilirliğine bakılmıştır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015: 154). Yapısal geçerlilik, ölçümü yapılan özelliğin neyi ifade ettiği ile ilgili olup bunun belirlenmesinde kullanılan analiz yöntemi, faktör analizidir (Yaşlıoğlu, 2017: 75). Dolayısıyla analizler aşamasında, genel olarak veri toplama araçlarının geçerliliğini belirlemede tercih edilen açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır (Büyüköztürk, Akgün, Özkahveci ve Demirel, 2004: 117). Ancak örneklem sayısının az olmasından dolayı doğru sonuçlar elde edilememiştir. Bu nedenle daha önce yapılmış olan çalışmalardan (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007; Ceylan, Kahraman, Kılınc, ve Ülker, 2019) hareketle ölçek boyutları belirlenmiştir.

Veri toplama araçlarına verilen cevapların güvenilirliğini ölçmek için güvenilirlik analizinden yararlanılmıştır. Güvenirlik; ölçüm süreci boyunca, ölçüm işleminin tekrarlanabilir olmasını veya tekrarlardaki tutarlılığı ifade etmektedir (Alpar, 2010: 411; Tavşancıl, 2002: 148; Ural ve Kılıç, 2013: 280). Güvenilirliği değerlendirmek için Alfa katsayısı (Cronbach Alpha) dikkate alınmıştır (Özdamar, 2004: 623; Erkuş, 2009: 132). Araştırma ölçeklerinin güvenilir olup olmadığına, aşağıdaki alfa katsayıları dikkate alınarak karar verilmiştir (Kalaycı, 2010: 405);

- 0,00 ≤ α < 0,40 = güvenilir değil,
 0,40 ≤ α < 0,60 = düşük güvenilirlik,
 0,60 ≤ α < 0,80 = oldukça güvenilir
 0,80 ≤ α < 1,00 = yüksek güvenilirlik

Tablo 1’de annelerin öz-yeterlilik ve sosyal-duygusal erken çocukluk düzeyini belirleyen ölçeklerin ilk ve son test sonuçlarının güvenilirlikleri gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklerin İlk ve Son Test Güvenirlik Katsayıları.

Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeyleri	Soru Sayısı	Cronbach’s Alpha
İlk Test	53 Adet	0,736
Son Test	53 Adet	0,721
Çocukların Sosyal-Duygusal Düzeyleri	Soru Sayısı	Cronbach’s Alpha
İlk Test	44 Adet	0,848
Son Test	44 Adet	0,826

Tablo 1’de görüldüğü üzere anne öz-yeterliliği ölçeğinin ilk ve son test güvenilirlik değerlerinin oldukça güvenilir ve bebeklerin sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeğinin ilk ve son test güvenilirlik değerlerinin yüksek güvenilirlikte olduğu görülmektedir (Hair, Anderson, Tatham, and Black, 1998). Geçerlilik ve güvenilirlik sonra araştırmaya özellikleri bakımından kimlerin katıldığı ve ölçek ifadelerine verdikleri cevapların sayısal tespiti için betimsel analizlerden yararlanılmıştır. Betimsel analizler; aritmetik ortalama, mod, medyan ve frekans gibi değişkenlerden oluşmaktadır (Veal, 2006: 159; Cebeci, 2010: 124). Bu çalışmada ise sadece aritmetik ortalama ve frekans değerleri dikkate alınmıştır. Aritmetik ortalamalar aşağıdaki değer aralıkları dikkate alınarak değerlendirilmiştir (Özdamar, 2001: 145);

- 1.00-1.80 = kesinlikle katılmıyorum,
 1.81-2.60 = katılmıyorum,
 2.61-3.40 = kısmen katılıyorum,
 3.41-4.20 = katılıyorum,
 4.21-5.00 = kesinlikle katılıyorum

Aritmetik ortalama ve frekanslar belirlendikten sonra annelerin öz-yeterlilikleri ilk ve son test bağlamında ayrıca annelerin öz-yeterlilik düzeylerinin demografik özellikleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği test edilmiştir. Bunun yanı sıra bebeklerin sosyal-duygusal gelişim düzeyleri de annelerin demografik özellikleri bağlamında karşılaştırılmıştır. Ancak farklılık testlerine geçmeden önce verilerin parametrik ya da parametrik olmayan test koşullarından hangisine uygun olduğu tespit edilmiştir. Bu amaçla verilerin normallik dağılımlarına ve basıklık-çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Literatürde normal dağılım testleri için p değerlerinin 0,05'ten büyük ve basıklık/çarpıklık değerlerinin de -1,5 ve +1,5 aralığında olması gerektiği ifade edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tablo 2'de ölçeklerin normallik testi sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 2. Ölçeklerin Normallik Dağılımları, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.

Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeyleri	İlk Test	Son Test
Çarpıklık (Skewness)	-0,652	0,069
Basıklık (Kurtosis)	-0,231	0,575
Shapiro-Wilk	p=0,273	p=0,905
Çocukların Sosyal-Duygusal Düzeyleri	İlk Test	Son Test
Çarpıklık (Skewness)	-0,094	-0,657
Basıklık (Kurtosis)	-0,414	0,390
Shapiro-Wilk	p=0,928	p=0,572

Tablo 2'de görüldüğü üzere anne öz-yeterlilik düzeyleri ile çocukların sosyal-duygusal düzeylerine ilişkin ölçek verilerinin normal dağılım gösterdiği ve basıklık-çarpıklık değerlerinin de kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sonuçların parametrik test koşullarını sağladığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle öncelikle annelerin öz yeterlilikleri ile çocukların sosyal-duygusal gelişim düzeyleri ilk ve son test bağlamında karşılaştırmak üzere Bağımlı Örneklem t-Testi (Paired Sample t Test yapılmıştır. Sonrasında bağımsız iki grup arasında ortalamalar açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesinde Bağımsız örneklem t-testi (Independent Sample T) ve ikiden çok grup arasındaki anlamlı farklılığı belirlemede Tek yönlü ANOVA (One-Way ANOVA) testlerinden yararlanılmıştır (Arslantürk, 2001, Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Araştırmanın son aşamasında, annelerle yapılan görüşmeler sırasında elde edilen görüş ve önerilerin frekans analizleri yapılmıştır.

3.7. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bulguları kısmında araştırmaya annelerin ve bebeklerinin demografik özellikleri, ölçek ifadelerine verdikleri cevaplar, karşılaştırma ve farklılık testleri sonuçları incelenmiştir.

3.7.1. Evren ve Örnekleme İlişkin Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan annelerin bebekleri ve kendileri ile ilgili verdikleri bilgiler bu kısımda değerlendirilmiştir. Bu çerçevede araştırmaya katılan bebeklerle ilgili cinsiyet, yaş ve kaçınıcı çocuk olduklarıyla ilgili bilgiler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.

Cinsiyet	n	%
Erkek	7	43,8
Kız	9	56,2
Toplam	16	100,0
Yaş		
20Ay ve Altı	3	18,8
21-30Ay	8	50,0
31 Ay ve Üstü	5	31,2
Toplam	16	100,0
Çocuk Sırası		
İlk Çocuk	10	62,5
İkinci Çocuk	4	25,0
Üçüncü Çocuk	2	12,5
Toplam	16	100,0

Araştırmaya katılan çocuklardan 7'si erkek ve 9'u kızdır. Kız ve erkeklerden 3'ü 20 ay ve altında, 8'i 21-30 aylık ve 5'i 31 ay ve üzerinde yaşa sahiptir. Bebeklerden 10'u ilk çocuktur. İkinci çocuk olanların sayısı 4 ve üçüncü çocuk olanların sayısı ise 2'dir.

Araştırmaya katılan kadınların demografik özellikleri olan yaş, öğrenim durumu, meslek, çalışma durumu ve aylık gelir durumları ile ilgili bilgiler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Annelerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.

Yaş	n	%
30Yaş Altı	6	37,5
31-35Yaş	7	43,8
36 Yaş ve Üstü	3	18,7
Toplam	16	100,0
Öğrenim Durumu		
Okur-Yazar Değil	-	-
Okur-Yazar	-	-
İlköğretim	1	6,2
Lise	2	12,5
Üniversite	8	50,0
Lisansüstü	5	31,3
Toplam	16	100,0
Meslek		
Serbest Meslek	-	-
İşçi	-	-
Memur	5	31,2
Diğer (Ev hanımı)	11	68,8
Toplam	16	100,0
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	6	37,5
Çalışmıyor	10	62,5
Toplam	16	100,0
Aylık Gelir Durumu		
2000 TL ve Altı	-	-
2001-4000 TL	10	62,5
4001 TL ve Üstü	6	37,5
Toplam	16	100,0

Araştırmaya katılan annelerden 6'sı 30 yaş ve altında, 7'si 31-35 yaşları arasında ve 3'ü 36 ve üzeri yaşındadır. Öğrenim durumlarına bakıldığında üniversite (n=8) ve lisansüstü (n=5) mezuniyete sahip olanların toplam sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu kadınlardan 5'i memurken, 11'i genel olarak ev hanımı olduğunu ifade etmiştir. Kadınlardan 6'sı bir yerde çalışırken geriye kalan 10 kadının çalışmadığı tespit edilmiştir. Aylık eve giren gelir miktarına incelendiğinde 2001-4000 TL diyenlerin sayısının 10 kişi ve 4001 TL ve üzeri gelir olduğunu diyenlerin sayısının 6 kişi olduğu saptanmıştır.

3.7.2. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında, araştırmaya katılan annelerin öz-yeterliliklerini tespit etmek için ilk ve son test yapılmıştır. Dolayısıyla ortalamalar açısından ilk ve son test arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımlı Örneklem t-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Annelerin Öz Yeterlilik Düzeylerine İlişkin İlk ve Son Test Karşılaştırması Sonuçları.

Boyutlar	Değişkenler	N	\bar{X}	S.S.	t	p
Öz-Yeterlilik	1. İlk Test	16	3,452	0,264	0,551	0,590
	2. Son Test	16	3,425	0,254		
Duygusal Yeterlilik	1. İlk Test	16	3,669	0,541	0,000	1,000
	2. Son Test	16	3,669	0,399		
Duyarlı Tepki Verme	1. İlk Test	16	4,107	0,496	0,747	0,466
	2. Son Test	16	4,187	0,625		
Koruma	1. İlk Test	16	3,757	0,380	0,635	0,535
	2. Son Test	16	3,703	0,386		
Disiplin	1. İlk Test	16	3,151	0,567	1,047	0,311
	2. Son Test	16	3,000	0,676		
Oyun	1. İlk Test	16	3,464	0,453	1,271	0,223
	2. Son Test	16	3,589	0,285		
Öğretme	1. İlk Test	16	2,923	0,262	0,646	0,528
	2. Son Test	16	2,972	0,196		
Günlük İşler	1. İlk Test	16	3,007	0,346	2,478	0,026*
	2. Son Test	16	3,234	0,312		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testler arasında genel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamıştır ($p>0,05$). Yalnızca günlük işler bağlamında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Aritmetik ortalamalara bakıldığında; annelerin son testte ($\bar{X}=3,234$) verdikleri cevaplardan, öz yeterlilik düzeylerinin ilk testte ($\bar{X}=3,007$) verilen cevaplardan daha yüksek olduğu görülmektedir.

3.7.3. Bebeklerin Sosyal ve Duygusal Gelişim Düzeylerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında, araştırmaya katılan annelerin bebeklerinin sosyal-duygusal gelişim düzeylerini tespit etmek için ilk ve son test yapılmıştır. Dolayısıyla bebeklerin gelişim düzeyleri ortalamalar açısından ilk ve son test arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla Bağımlı Örneklem t-Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 6’de gösterilmiştir.

Tablo 6. Çocukların Sosyal-Duygusal Gelişim Düzeylerine İlişkin İlk ve Son Test Karşılaştırması Sonuçları

Boyutlar	Değişkenler	N	\bar{X}	S.S.	t	p
Sosyal-Duygusal Gelişim	1. İlk Test	16	1,423	0,235	5,658	0,000*
	2. Son Test	16	1,777	0,148		
Tanıdık Kişilere Tepki Verme	1. İlk Test	16	1,875	0,268	0,460	0,652
	2. Son Test	16	1,833	0,322		
Cümleleri ve Hareketleri Taklit Etme	1. İlk Test	16	1,406	0,426	4,719	0,000*
	2. Son Test	16	1,843	0,286		
Duyguları Tanıma	1. İlk Test	16	1,604	0,458	1,580	0,135
	2. Son Test	16	1,833	0,322		
Çevreye İlgi Gösterme	1. İlk Test	16	1,487	0,412	3,823	0,002*
	2. Son Test	16	1,775	0,290		
Diğerleriyle Oynamak	1. İlk Test	16	1,375	0,654	1,936	0,072
	2. Son Test	16	1,708	0,401		
Kurallara Uymak	1. İlk Test	16	1,437	0,512	2,577	0,021*
	2. Son Test	16	1,812	0,343		
Kibarlık	1. İlk Test	16	1,333	0,608	1,925	0,073
	2. Son Test	16	1,645	0,478		
Sohbette Görgü Kurallarını Kullanma	1. İlk Test	16	1,270	0,505	3,379	0,004*
	2. Son Test	16	1,729	0,442		
Zaman Konusunda Sorumluluk	1. İlk Test	16	1,312	0,512	4,000	0,001*
	2. Son Test	16	1,843	0,352		
Yemek Masasında Görgü Kurallarına Uyma	1. İlk Test	16	1,412	0,441	3,098	0,007*
	2. Son Test	16	1,812	0,322		
Dürtüleri Kontrol Etme	1. İlk Test	16	1,125	0,474	3,591	0,003*
	2. Son Test	16	1,562	0,403		
Özür Dileme	1. İlk Test	16	1,453	0,696	2,902	0,011*
	2. Son Test	16	1,953	0,187		
Ödünç Alma ve Geri Verme	1. İlk Test	16	1,437	0,727	1,454	0,167
	2. Son Test	16	1,718	0,446		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Çocukların sosyal-duygusal gelişimleriyle ilgili olarak verilen eğitimler sonucunda bebeklerin gelişim düzeyleri arasında genel olarak anlamlı bir farklılık çıktığı tespit edilmiştir ($p<0,05$). Buna göre bebeklerin eğitim sonrasında sosyal-duygusal yönden gelişme gösterdikleri söylenebilir.

Bebeklerin tanıdık kişilere tepki verme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır ($p>0,05$). Dolayısıyla hem eğitim öncesi hem de eğitim sonrasında bebeklerin tanıdık kişilere genel olarak aynı tepkiyi verdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bebeklerin cümleleri ve hareketleri taklit etme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Aritmetik ortalamalardan hareketle eğitim sonrasında bebeklerin cümleleri ve hareketleri taklit etme düzeylerinde artış olduğu söylenebilir. Bebeklerin hem ilk hem de son test sonucunda duyguları tanıma düzeyleri aynı çıkmıştır ($p>0,05$).

Çevreye ilgi gösterme konusunda ilk ve son test arasında anlamlı bir farklılığın olduğu göze çarpmaktadır ($p<0,05$). Dolayısıyla eğitimler sonucunda bebeklerin çevreye ilgi gösterme düzeylerinde artış olduğu söylenebilir.

Eğitim sonucunda bebeklerin diğer kişilerle oyun oynama gelişimlerinde herhangi bir değişim olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Kurallara uyma konusunda ilk ve son test ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Sonuçlar, son test aritmetik ortalamalarında artış olduğu ve eğitimle birlikte bebeklerin kurallara uyma davranışlarında artış olduğu söylenebilir.

İlk ve test sonuçlarına göre çocukların kibarlık yönünden bir değişim göstermedikleri görülmektedir ($p>0,05$). 1-3 yaş arasındaki çocukların kibar olma düzeylerinde kayda değer bir değişimin olmaması normal karşılanabilir.

Çocukların sohbette ve yemek masasında görgü kurallarına uyma düzeylerinde bir değişim olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu kapsamda son test sonuçlarından

hareketler çocukların sohbet ve yemek masasında görgü kurallarına uyma düzeylerinde bir gelişme olduğu söylenebilir.

Çocukların ilk ve son testlerinde zaman konusunda sorumluluklarının değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu sonuca göre çocukların yaşları ilerledikçe sorumluluk duygularının da arttığı söylenebilir.

İlk ve son test sonuçlarına göre; bebeklerin dürtüleri kontrol etme ve özür dileme düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Dolayısıyla son test sonuçlarından bebeklerin dürtülerini daha fazla kontrol edebildikleri ve yaptıkları bir hatadan dolayı özür diledikleri söylenebilir.

3.7.4. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında, araştırmaya katılan annelerin öz-yeterliliklerini tespit etmek için yapılan ilk ve son test sonuçlarının, annelerin demografik özelliklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek üzere Tek Yönlü ANOVA ve Bağımlı Örneklem t-Testinden yararlanılmıştır.

3.7.4.1. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Annelerin yaşlarına göre öz yeterlilik düzeylerinin dağılımı Tek Yönlü ANOVA testi ile tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Annelerin Öz Yeterlilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırması.

	Anne Yaşı	N	\bar{X}	S.S.	F	p	Tukey
Öz-Yeterlilik (İlk Test)	1. 30 Yaş Altı	6	3,625	0,137	4,277	0,037*	1>2
	2. 30-35 Yaş	7	3,274	0,252			
	3. 36 Yaş ve Üstü	3	3,522	0,276			
Öz-Yeterlilik (Son Test)	1. 30 Yaş Altı	6	3,509	0,216	1,939	0,183	
	2. 30-35 Yaş	7	3,293	0,213			
	3. 36 Yaş ve Üstü	3	3,566	0,345			
TOPLAM		16					

* $p<0,05$

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk testte, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yapılan tukey testi sonucunda 30 yaş ve altında olan annelerin öz yeterlilik düzeylerinin 30-35 yaşında olan annelerin yeterlilik düzeylerinden daha fazla çıktığı belirlenmiştir. Annelerin öz yeterliliklerine ilişkin yapılmış olan son testte yaşa göre anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı saptanmıştır ($p>0,05$). Dolayısıyla tüm yaş gruplarındaki annelerin öz yeterlilik düzeylerinin birbirine yakın çıktığı söylenebilir.

3.7.4.2. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın bu kısmında annelerin öğrenim durumlarına göre öz yeterlilik düzeyleri arasındaki fark tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak öğrenim durumuna göre katılımcıların sayısı Tek Yönlü ANOVA testi varsayımlarından bazılarını karşılayamadığı için Bağımlı Örneklem t-Testi ile sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırması

Anne Öğrenim Durumu		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Öz-Yeterlilik (İlk Test)	1. Üniversite	8	3,544	0,194	2,576	0,026*
	2. Lisansüstü	5	3,215	0,269		
Öz-Yeterlilik (Son Test)	1. Üniversite	8	3,438	0,190	1,947	0,077
	2. Lisansüstü	5	3,226	0,192		
TOPLAM		15				

* $p<0,05$

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk testte, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). İlk teste ilişkin aritmetik ortalamalardan hareketle üniversite mezunu olan annelerin öz yeterlilik düzeylerinin lisansüstü mezunu olan annelerden daha yüksek çıktığı görülmektedir. Annelerin öz yeterliliklerine ilişkin yapılmış olan son testte ise öğrenim durumu açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır ($p>0,05$). Başka bir deyişle son test itibariyle annelerin öz yeterlilik düzeylerinin birbirine yaklaştığı söylenebilir.

3.7.4.3. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Dağılımı

Araştırmanın bu kısmında annelerin mesleklerine göre öz yeterlilik düzeyleri arasındaki fark tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak mesleklerine katılımcıların sayısı Tek Yönlü ANOVA testi varsayımlarından bazılarını karşılayamadığı için Bağımlı Örneklem t-Testi ile sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırması.

Anne Mesleği		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Öz-Yeterlilik (İlk Test)	1. Memur	5	3,128	0,147	-6,181	0,000*
	2. Diğer (Ev hanımı)	11	3,600	0,139		
Öz-Yeterlilik (Son Test)	1. Memur	5	3,196	0,181	-3,021	0,009*
	2. Diğer (Ev hanımı)	11	3,530	0,213		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testlerde, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin mesleklerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir (p<0,05). İlk ve son testlerdeki aritmetik ortalamalar incelendiğinde mesleği ev hanımı, öğrenci vb. olan annelerin öz yeterlilik düzeylerinin memur olan annelerinkinden daha yüksek çıktığı söylenebilir.

3.7.4.4. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın bu kısmında annelerin çalışma durumlarına göre öz yeterlilik düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek için Bağımlı Örneklem t-Testinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması.

Anne Çalışma Durumu		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Öz-Yeterlilik (İlk Test)	1. Çalışıyor	6	3,220	0,260	-3,717	0,002*
	2. Çalışmıyor	10	3,592	0,144		
Öz-Yeterlilik (Son Test)	1. Çalışıyor	6	3,204	0,163	-3,627	0,003*
	2. Çalışmıyor	10	3,558	0,201		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testlerde, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin çalışma durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). İlk ve son testlerdeki aritmetik ortalamalara bakıldığında, çalışan annelerin öz yeterliliklerinin çalışmayan annelerden daha düşük olduğu göze çarpmaktadır.

3.7.4.5. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın bu kısmında annelerin aylık gelir durumlarına göre öz yeterlilik düzeyleri arasındaki farkı tespit etmek için Bağımlı Örneklem t-Testinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Aylık Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırması.

Anne Gelir Durumu		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Öz-Yeterlilik (İlk Test)	1. 2001-4000 TL	10	3,598	0,146	4,036	0,001*
	2. 4001 TL ve Üstü	6	3,210	0,240		
Öz-Yeterlilik (Son Test)	1. 2001-4000 TL	10	3,549	0,214	3,172	0,007*
	2. 4001 TL ve Üstü	6	3,220	0,172		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Tablo 11’e göre; annelerin öz yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testlerde, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin aylık gelir durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır ($p<0,05$). İlk ve son testlerdeki aritmetik

ortalamalardan hareketle, geliri 2001-4000 TL olan annelerin geliri 4001 TL ve üstü olan annelerden daha fazla yeterli oldukları tespit edilmiştir.

3.7.5. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Demografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında, ilk ve son testte araştırmaya katılan bebeklerin annelerinden elde edilen veriler doğrultusunda bebeklerin sosyal-gelişim düzeylerinin bebeklerin demografik özellikleri açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlenmek istenmiştir. Bu kapsamda iki değişkenli demografik özellikler arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla Bağımlı Örneklem t-Testi; ikiden çok değişkenler arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ise Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır.

3.7.5.1. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Bebeklerin cinsiyetlerine göre sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Bağımlı Örneklem t-Testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırması.

Çocuk Cinsiyeti		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. Erkek	7	1,490	0,197	1,105	0,332
	2. Kız	9	1,371	0,259		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. Erkek	7	1,772	0,120	-0,098	0,924
	2. Kız	9	1,780	0,174		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplardan hareketle hem ilk hem de son test itibarıyla bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p>0,05). Değerlere

bakıldığında cinsiyet farklı olmaksızın annelere verilen yaratıcı dramının eğitiminin bebeklerinin sosyal duygusal gelişim düzeyini olumlu etkilediği görülmektedir.

3.7.5.2. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

Bebeklerin yaşlarına göre sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Tek Yönlü ANOVA testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırması.

	Çocuk Yaşı	N	\bar{X}	S.S.	F	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. 20 Ay ve Altı	3	1,378	0,302	2,530	0,118
	2. 21-30 Ay	8	1,329	0,173		
	3. 31 Ay ve Üstü	5	1,600	0,225		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. 20 Ay ve Altı	3	1,818	0,181	0,774	0,481
	2. 21-30 Ay	8	1,730	0,158		
	3. 31 Ay ve Üstü	5	1,827	0,116		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hem ilk hem de son test itibariyle bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0,05). Fakat çocukların sosyal duygusal gelişim düzeylerini gösteren değerlere bakıldığında tüm yaş gruplarında eğitim sonunda artış gözlemlenmektedir.

3.7.5.3. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Doğum Sıralarına Göre Dağılımı

Bebeklerin sırasına göre sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Tek Yönlü ANOVA testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Doğum Sıralarına Göre Karşılaştırması.

Çocuk Sırası		N	\bar{X}	S.S.	F	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. İlk çocuk	10	1,372	0,256	1,453	0,269
	2. İkinci	4	1,590	0,142		
	3. Üçüncü	2	1,340	0,160		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. İlk	10	1,752	0,159	0,918	0,424
	2. İkinci	4	1,863	0,124		
	3. Üçüncü	2	1,727	0,128		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hem ilk hem de son test itibariyle bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin doğum sıralarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0,05$). Fakat elde edilen bulgulara bakıldığında bebeklerin son testte elde edilen sosyal duygusal gelişim beceri puanları ve ilk testteki değerlere göre yüksek çıkmaktadır. Buna bağlı olarak yaratıcı drama eğitimiyle bebeklerin sosyal duygusal gelişim değerlerinde doğum sıralarına göre artış olduğu görülmektedir.

3.7.6. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmanın bu kısmında, ilk ve son testte araştırmaya katılan annelerin demografik özellikleri açısından bebeklerin sosyal-gelişim düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği belirlenmek istenmiştir. Bu kapsamda iki değişkenli demografik özellikler arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla Bağımlı Örneklem t-Testi; ikiden çok değişkenler arasındaki farkı ortaya koymak amacıyla ise Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır.

3.7.6.1. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Annelerin yaşlarına göre bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Tek Yönlü ANOVA testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Yaşlarına Göre Karşılaştırması.

Anne Yaşı		N	\bar{X}	S.S.	F	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. 30 Yaş Altı	6	1,276	0,124	2,264	0,143
	2. 30-35 Yaş	7	1,529	0,273		
	3. 36 Yaş ve Üstü	3	1,469	0,209		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. 30 Yaş Altı	6	1,738	0,797	0,290	0,753
	2. 30-35 Yaş	7	1,798	0,197		
	3. 36 Yaş ve Üstü	3	1,803	0,159		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplardan hareketle hem ilk hem de son test itibariyle annelerin yaşlarına göre bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Fakat elde edilen bulgulara bakıldığında bebeklerin son testte elde edilen sosyal duygusal gelişim beceri puanları ve ilk testteki değerlere göre yüksek çıkmaktadır. Buna bağlı olarak yaratıcı drama eğitimiyle bebeklerin sosyal duygusal gelişim değerlerinde her yaş anne grubunun eğitimden olumlu etkilendiği ve bebeklerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda bu değerlere göre 20 - 45 yaş arası bulunan yetişkinlerde yaratıcı drama eğitiminden her yaş grubu bireyin iyi yönde etkilendiği ortaya çıkmaktadır.

3.7.6.2. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Annelerin öğrenim durumlarına açısından bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek için Bağımlı Örneklem t testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırması.

Anne Öğrenim Durumu		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. Üniversite	8	1,360	0,189	-1,028	0,346
	2. Lisansüstü	5	1,527	0,329		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. Üniversite	8	1,758	0,176	-0,217	0,833
	2. Lisansüstü	5	1,777	0,133		
TOPLAM		13				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hem ilk hem de son test itibariyle bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin annelerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0,05).

3.7.6.3. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Dağılımı

Annelerin çalışıp çalışmama durumlarına göre bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği Bağımlı Örneklem t testinden yararlanılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Bebeklerin Sosyal-Duyusal Gelişim Düzeylerinin Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırması.

Anne Çalışma Durumu		N	\bar{X}	S.S.	t	p
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (İlk Test)	1. Çalışıyor	6	1,511	0,307	1,024	0,340
	2. Çalışmıyor	10	1,370	0,176		
Sosyal-Duyusal Gelişim Düzey (Son Test)	1. Çalışıyor	6	1,795	0,137	0,390	0,703
	2. Çalışmıyor	10	1,765	0,161		
TOPLAM		16				

*p<0,05

Araştırmaya katılan annelerden elde edilen cevaplar doğrultusunda hem ilk hem de son test itibariyle bebeklerin sosyal-duyusal gelişim düzeylerinin, annelerin çalışma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir (p>0,05). Bu değerlere bakıldığında bebeklerin sosyal duygusal gelişim puanlarında artış gözlemlenmektedir. Bu sonuç yaratıcı drama eğitiminin çalışan veya çalışmayan anne gruplarından her ikisine de yönelik bir uygulama olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. Annelerin Eğitim İle İlgili Görüşler ve Önerilerinin Dağılımı.

Görüş ve Öneri	Frekans
Anne bebek ilişkisinde kalite zaman geçirme	5
Eğlenceli bir program olması ve program talebi	5
Hayal gücüne katkı sağlama	2
Yaratıcılığı geliştirme	2
Gözlemin önemini anlama	3
Sosyalleşmeye katkı sağlama	1
Özgüven verme	2

Eğitimin sonunda annelerin görüş ve önerileri incelendiğinde; anneler etkinliklerin kalite zaman geçirmeye katkı sağladığını ve eğlenceli bir program olmasının yanı sıra buna benzer programların arttırılması ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir. Buna bağlı olarak “Anneyle Mutlu Bebek Yaratıcı Drama Eğitimi” nin annelerin bebekleriyle daha kaliteli zaman geçirmede yönlendirici olmasının yanı sıra anneler **A8**. “Eğlenceliydi. İçimdeki çocukla irtibata geçmeme ışık tuttu” şeklinde ifade ederek eğlenceli ve motivasyon arttırıcı bir özelliğe sahip olduğunu vurgulamışlardır.

Annelerden **A4**. “Dramanın zor olmadığını ve eğlenceli etkinlikler olduğunu öğrendim. Çocuğumu gözlemlemenin önemini anladım”, **A10**. “Gözlem yapmanın önemini anladım”, **A14**. “Çocuğu anlama, etkili oyun oynamayı ve gözlem yapmayı öğretti” şeklinde açıklamalarıyla yaratıcı drama eğitiminde gözlemin öneminin farkına vardıklarını söylemiştir. Bu görüşe göre; annelere yapılacak programların bebeklerini gerek evde gerek atölye ortamında gözlemlemelerini sağladığı ve bu konuda annelerde farkındalık oluşturduğu belirtilmiştir. Annelerden ikisi yaratıcı dramanın özgüven aşıladığını söylemiş ve bu yanıtlara bakıldığında yaratıcı dramanın annelerin özyeterliği üzerinde etkili bir yöntem olabileceği fikrini oluşturmuştur. Annelerden **A1**. “Çocuğu anlama, etkili oyun oynama, hayal gücümü geliştirdi” , **A6**. “Çocuğu anlama, etkili oyun oynama, hayal gücümü arttırdı” ve **A7**. “Yaratıcılığı geliştirmektedir. Evde yaptığım etkinliklere katkı sağlamaktadır” , **A16**. “Yaratıcılığı geliştirmektedir” şeklinde ifadelerle yer vererek yaratıcı drama eğitiminin yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirdiğini söylemiştir. Başka bir anlatımla yaratıcı drama eğitimi yaratıcılığı geliştiren ve hayal gücünü arttıran bir yöne sahiptir. Bir anne **A15** “Sosyalleşmeye katkı sağlıyor. İnsan psikolojisini ve gelecek

nesillere yararlı olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade ederek yaratıcı dramının sosyal becerilere katkı sağladığını belirtmiştir. Bu görüş değerlendirildiğinde yaratıcı dramının bilinen bir yönü olan sosyal becerileri geliştiren etkinlik olduğunu pekiştiren bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır.

3. TARTIŞMA

Bireylerin topluma uyum sağlayabilmesi için olumlu sosyal–duygusal davranışları göstermesi gerekmektedir. Bu durumun bireyde oluşabilmesi için sorumluluk duygusu gelişmeli, atılgan olmalı, kendini kontrol edebilmeli, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmalı ve bunu sürdürebilmeli, duygularını ifade edebilmeli, plan yapma ve problem çözme gibi sosyal becerilere sahip olmalıdır. Bu becerileri birey aile, yakın çevresi ve öğretmenleri tarafından kazanmalıdır (Yaya-Kocayörük, 2000; Çağdaş ve Seçer-Şahin, 2002; Kamaraj 2004; Avcıoğlu, 2007; Akfırat-Önalın, 2006). Ebeveynlerin çocuklarının gelişimlerini olumlu etkileyebilmeleri için de özyeterliklerinin yüksek olması önemlidir. Yapılan eğitim programlarının ve çalışmaların hem çocukların sosyal duygusal gelişimini hem de ebeveyn özyeterlik düzeyini destekleyici olması yararlı olabilir (Ceylan ve Ömeroğlu, 2012; Gözübüyük, 2015). Araştırmada uygulanan eğitim programında özyeterliğe katkı sağlayacağı düşünülen ve bebeklik dönemi konularının işlendiği yaratıcı drama çalışmaları yapılmıştır. Nitekim yaratıcı drama eğitiminin çocukların sosyal duygusal gelişimlerini desteklemesinde etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Ceylan ve Ömeroğlu, 2012).

Araştırma bir-üç yaş grubu bebeklere sahip annelerle gerçekleştirilmiş olup, annelere uygulanan yaratıcı drama eğitim programı hem annelerin özyeterlik değerlerini arttırmış, hem de buna bağlı olarak bebeklerinin sosyal- duygusal gelişimlerinde anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Deney Grubu Annelerin Öz-Yeterlilik Düzeyleri

Ebeveyn özyeterliliği ile ilgili yapılan çalışmalar incelediğinde genellikle; annenin özyeterlik inancı (Conrad ve diğerleri., 1992, Donovan, Leavitt ve Walsh, 1990; Teti ve Gelfand, 1991), annenin çocuk bakımıyla ilgili deneyimleri ve çocuk gelişimi bilgisi (Conrad, ve diğerleri., 1992; Stoiber ve Houghton, 1993, annenin aile hakkında inanışları (Kochanska, 1990), ebeveyn yeterliliği ile sosyo-ekonomik statü

arasındaki ilişki (Cohen ve Bromet, 1992) ve konularında çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmalarda ebeveyn öz yeterlik algısıyla birçok psiko-sosyal değişkenin bir arada incelendiği ve ebeveyn öz yeterliğinin çocukların gelişimsel özellikleri ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Araştırmalarda çocukların erken çocukluk yıllarında ebeveyn özyeterliği ile çocukların gelişimsel özellikleri arasındaki ilişkinin belirgin olduğu bulunmuştur (Anthony ve ark.; 2005; Campbell, Shaw ve Gilliom, 2000; Coleman, 1998; Coleman ve Karraker, 2003; Desjardin, 2004; Diken ve Diken, 2008; Dishion, McMahon, 1998; Gardner, Ward, Burton ve Wilson, 2003; Hassall, Rose ve McDonald, 2005; Jackson ve Scheines 2005; Knoche, Givens ve Sheridan 2007).

Annelerin öz-yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testler arasında genel olarak anlamlı bir sonuç çıkmamasına rağmen ortalamalara bakıldığında; annelerin son testte ($\bar{X}=3,234$) verdikleri cevaplardan, öz yeterlilik düzeylerinin ilk testte ($\bar{X}=3,007$) verilen cevaplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgulara bakıldığında yaratıcı drama eğitiminin anne özyeterliği üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ölçeğin günlük işler alt boyutunda anlamı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmada uygulanan eğitim programında annelerle rutin etkinlikler draması ve aile ortamı drama etkinliklerine yer verilmiştir. Aynı zamanda program sürecinde anne baba tutumlarından bahsedilmiş, evde ebeveyn ve çocuk etkinliklerinde nasıl bir davranış modeli olunacağı üzerinde durulmuştur. Bu çalışmaların yanında annelerin evde günlük işlerde edindikleri deneyimlerini grup arkadaşlarıyla paylaşmaları ve programın son haftalarında bebekleriyle evde yaptıkları etkinlikleri grup önünde doğaçlamaları sağlanmıştır. Program süreci içinde günlük işlerin konu edinildiği bu çalışmalar annelerin bu alt boyuttaki puanlamalarına yansımış ve bu boyutta annelerin özyeterlik düzeylerinde anlamlı bir ilişki sonucuna ulaşılmıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi programda yoğun olarak verilen konularda annelerin özyeterlik inancının daha üst düzeyde etkilendiği görülmektedir. Bu sonuç, yaratıcı drama yönteminde sürekli olarak yapılan bilgi paylaşımı ve aynı konuyla ilgili canlandırmaların annelere inanç boyutunda ve özgüven aşılama da büyük role sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmada günlük işler boyutunda anlamlı ilişki bulunması yanı sıra diğer alt boyutlarda ise özyeterlik değerlerinde artış görülmüştür. Öz (2018)'ün yaptığı araştırmada drama ile yapılandırılmış sözlü anlatım derslerinin konuşma yönelik öz yeterlik ve tutuma olan etkisinin incelendiği çalışma sonucunda, birinci alt problemine dair sonuçlar incelendiğinde konuşmaya yönelik öz yeterlik düzeyleri açısından belirlenen son test tutum puanlarından, deney grubunun kontrol grubundan daha fazla olumlu öz yeterlik geliştirdiği görülmüştür. Bu çalışma yetişkin genç grupla ve drama temelli yapılması yönüyle bu araştırmaya benzer niteliktedir. Öz (2018)'e ait çalışma bu araştırmanın anne özyeterlik düzeyi ile ilgili bulgularını destekler niteliktedir. Bu konuda yapılan bazı araştırmalarda (Bertiz, 2005; Fenli, 2010; Yıldırım, 2011; Yönel, 2004) öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik öz yeterliklerini olumlu yönde olduğuna ve yaratıcı dramayı kullanmaya ilişkin öz yeterlik algılarının yüksek olduğu (Aslan, 2014) sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna bağlı olarak yetişkin gruplarla yapılan drama çalışmaları özyeterliği arttırmakta olduğu söylenebilir. Bu çalışmaların sonuçlarından da anlaşılacağı üzere yaratıcı drama yönteminin özyeterlik inancıyla ilişkili olduğu ve bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalar olduğu görülmektedir.

Bir-üç yaş arasında çocuğu bulunan annelerin özyeterlikleri ile mükemmeliyetçilikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, annelerin mükemmeliyetçilik ve özyeterlik düzeylerinin yaşlarına göre analiz sonuçları incelendiğinde, annelerin özyeterlikleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Aynı zamanda annelerin özyeterlik düzeylerinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Yıldız Çiçekler, Büyükbayraktar, Konuk Er ve Alakoç Pirpir 2014). Bu bulgulara ve araştırmanın sonuçlarına bakıldığında çalışmayla benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların ve diğer araştırmaların benzer sonuçları vermesi anne özyeterlik düzeyinin yaş değişkeniyle anlamlı bir ilişkisi olmadığını göstermektedir.

Araştırmada farklı öğrenim düzeylerine sahip annelerin verdiği cevaplar incelendiğinde annelerin özyeterlik değerlerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 8). Annelerin özyeterlik puanlarına bakıldığında ise araştırmada son testte ilk test sonuçlarına göre özyeterlik

düzeylerinin birbirine yaklaştığı görülmektedir. Gözübüyük 2015' in yaptığı araştırma sonucunda annelerin özyeterlik algılarının eğitim durumuna göre değişmediği, ancak eğitim düzeyi lise olan annelerin 'günlük işler' özyeterlik alt ölçeğinden istatistiksel olarak anlamlı olmasa da dikkat çekici düzeyde yüksek puan aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmada eğitim düzeyi diğerlerine göre daha yüksek olan annelerin çocuklarının günlük yaşam aktivitelerini desteklediği ve daha yüksek özyeterliğe sahip oldukları söylenmekteyken; eğitim durumları lisansüstü olan annelerin lisans düzeyinde eğitim görmüş annelere oranla daha düşük değerlerde özyeterliğe sahip olması Gözübüyük (2015) 'ün yaptığı araştırma sonucuyla paralellik göstermemektedir. Fakat iki araştırmadan da elde edilen değerlerin eğitim durumlarına ayrı ayrı incelendiğinde özyeterlik değerinin puan boyutunda farklılaştığı söylenebilir. Buna bağlı olarak her öğrenim kategorine göre özyeterlik düzeyinin değerleri değişmekte ve zaman zaman eğitim durumu yüksek annelerin düzeyinde özyeterlik düzeyinde artış görülürken zaman zaman eğitim durumu daha düşük düzeyde olan grubun değerlerinde artış görüldüğü söylenebilir. Bu sonuçlar her eğitim düzeyinde özyeterlik değerlerinin değiştiğini göstermektedir.

Ayrıca Farkas & Valdés (2010), annenin mesleğinin başka bir deyişle çalışıp çalışmama durumunun özyeterliğini etkilediğini bulmuşlardır. Yapılan çalışmada çalışan anneler lehine anlamlı farkın olması annenin bir mesleğe sahip olmasının ve iş yaşamında yer almasının, aile ekonomisine destek olmaları, ev ortamı dışında da kendilerini ifade edebilmeleri, diğer insanlarla birlikte olmanın getirdiği sosyalleşme durumları, annenin ebeveynlik becerilerine olan güvenini olumlu şekilde etkilemesi ile açıklamışlardır. Bu çalışmada annenin çalışıp çalışmama durumunun özyeterlik düzeyleriyle anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın ön ve son test özyeterlik puanlarına bakıldığında çalışan annelerin özyeterlik düzeyinin çalışmayan annelere oranla daha düşük seviyede olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın sonucu benzer araştırmaların sonuçlarıyla paralellik göstermemektedir. Bunun nedenleri çalışan annelerin bebeklerine daha az zaman ayırdıklarını düşünmeleri ve bunun kendilerine annelik becerilerinde güvensizlik oluşturması olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın sonunda, bu yorumun yapılabilmesinin nedeni çalışan annelerin araştırmacıya bu durumdan yakındıklarını söylemeleridir.

İnandıkları bu netice doğrultusunda çalışan anneler bu düşüncelerini özyeterlik ölçeğindeki cevaplarına yansıtılmışlardır.

Aksoy ve Diken (2009) yaptığı çalışmada annelerin ebeveyn öz yeterliklerinin anne sosyo-ekonomik düzey faktöründen etkilendiği belirtilmektedir. Bu araştırmada da elde edilen sonuçlara göre anne özyeterliği gelir durumu değişkenine göre farklılık göstermiştir. Aksoy ve Diken (2009)'e göre sosyal desteklerden yoksun, düşük sosyo-ekonomik düzeyde ortaya çıkan bekâr ve ergen anneler bebeklerin gelişimleri açısından risk oluşturmaktadır. Araştırmada sosyo-ekonomik değişkenlerin ebeveyn öz yeterliğinde aşırı tepkili ve baskıcı annelik için öngörü sağladığı belirtilmiştir. Bu çalışmada ise; yer alan Tablo 11'de yer alan bulgulara göre; annelerin öz yeterlilikleriyle ilgili olarak yapılan ilk ve son testlerde, annelerin öz yeterlilik düzeylerinin aylık gelir durumlarına göre geliri 2001-4000 TL olan annelerin geliri 4001 TL ve üstü olan annelerden daha fazla yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer araştırmalarla çalışmada elde edilen sonuç paralellik göstermemekle birlikte gelir düzeyinin olumlu ya da olumsuz yönde anne özyeterliğini etkileyen bir faktör olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan annelerin gelir düzeyi yüksek annelere göre; daha zor yaşam şartlarının daha mücadeleci bir yapıyı oluşturabileceği düşünüldüğünde olan bu durumun düşük gelir düzeyi olan annelerin özyeterliklerini ters yönde ve olumlu etkilediği söylenebilir.

Deney Grubu Annelerin Bebeklerinin Sosyal Duygusal Gelişim Beceriler

Araştırmada bebeklerin sosyal-duygusal gelişimleriyle ilgili olarak verilen eğitimler sonucunda bebeklerin gelişim düzeyleri arasında genel toplamda anlamlı bir farklılık çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre bebeklerin eğitim sonrasında sosyal-duygusal yönden gelişme gösterdikleri söylenebilir. Connolly ve Doyle (1984) 35-69 ay arasındaki 91 okulöncesi dönem çocuklarıyla yaptıkları araştırmada sosyal hayali oyunla, sosyal yeterlilik arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonucunda sosyal hayali oyunu organize edebilen çocukların sosyal yönden yeterli olduğu ve arkadaşlarıyla daha basit şekilde iletişime geçebildikleri ve rol yöntemini kullanabildikleri görülmüştür (Akt: Uyar, 1995). Bu çalışma benzer yönleriyle

yapılan araştırmada sosyal duygusal gelişimle ilgili yaratıcı drama arasındaki anlamlı farklılığı destekler niteliktedir.

Uysal, (1996) anaokuluna giden beş-altı yaş grubu 48 çocukla yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim üzerine etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırma sonucunda yaratıcı drama eğitimi alan çocukların sosyal becerilerde daha başarılı olduklarını tespit etmiştir. Bu araştırmada da yaratıcı drama eğitimi etkinliklerinin sosyal duygusal gelişimde etkili olduğu görölmektedir. Metin(1999)'nin araştırmasında da 25 deney grubu olan okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarına dramanın etkisini görmek amacıyla 9 hafta boyunca etkinlikler uygulanmıştır. Bu çalışmada deney grubundaki çocukların arkadaşlarıyla ve yetişkin bireylerle olan ilişkilerde, kurallara uyma becerilerinde, eşyalarını paylaşmada vb. sosyal-duygusal gelişim becerilerinde etkili olduğunu görölmüştür.

De La Cruz (1995)' de öğrenme güçlüğüne sahip olan 5-11 yaş arası 35 çocuğun sosyal becerilerine yaratıcı dramanın etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda eğitim programına katılan çocukların, sosyal becerilerinin arttığını bulmuştur. Fenner ve Hagens (2002) 'de yaptıkları araştırmada risk altındaki yedi yaş grubu 10 çocuğa yaratıcı dramanın duygularını ifade etmede güvenli bir ortam sağladığı, cesaret verdiği, kendi potansiyellerini fark etmelerini sağladığı, olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olduğu, öz saygılarını arttırdığı, işbirliği yapma becerilerini ve sorumluluk duygusunu geliştirdiği belirtilmiştir. Bu çalışmada da normal gelişim gösteren bir üç yaş bebeklerinin sosyal duygusal gelişiminin yaratıcı dramayla artış gösterdiği ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görölmektedir. Yapılan tüm çalışmalar ve bu araştırmanın sunduğu veriler yaratıcı dramanın hem normal hem de risk altında ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların gelişimine olumlu yönde etki eden önemi büyük bir yöntem olduğu ve farklı yaş gruplarında etkili olduğu söylenebilir.

Kulik (2004)'in yaptığı çalışmada, yaratıcı drama eğitim programına katılan çocukların daha kolay arkadaşlık kurduklarını, yardımlaşma duygusunu geliştirdiklerini, duygu ve düşüncelerini daha çok ifade etmeye başladıklarını gözlemlemiştir (Kulik, 2004). Moneta ve Rousseau (2007), duygularını ifade etmede

güçlük çeken çocuklarda drama eğitiminin etkisini incelediği araştırma sonucunda drama eğitimi alan çocukların duygularını daha rahat bir şekilde ifade edebildiklerini ve dramanın çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu etkilediğini belirtmişlerdir (Moneta ve Rousseau, 2007). Yapılan araştırmalar yaratıcı dramanın çocukların sosyal-duygusal davranışlarına etkisini vurgulamaktadır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen yaratıcı drama eğitiminin bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği görüldüğüne göre; yapılan diğer araştırmaların sonuçlarının bu bulguları destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Araştırmada annelerin yaratıcı drama çalışmalarında rahatlamalarına ve motive olmalarına elverişli olarak farklı konularda dramalar yapılmış (ıssız ada, toplum otobüsü..vb) ve grup içinde uyumla çalışabilmeleri sağlanmıştır. Sosyal olarak annelerin aktif olarak rol aldığı çalışmalar neticesinde anne ev notları dağıtılmış bebekleriyle de evde aynı etkinliklere benzer çalışmalar yapılması sağlanmış ve süreç takip edilmiştir. Bulgulara göre çocukların sosyal duygusal gelişimlerinde anlamlı bir ilişki ve artışın gözlemlenmesi anneyle-bebek bağıını koparmadan devam ettiren "Anneyle mutlu Bebek Drama Eğitimi" nin anne ve bebeğe sunduğu fırsatlarla ilgilidir.

Çocukların sosyal-duygusal gelişimleriyle ilgili yaratıcı drama eğitimi sonucunda çocukların gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık çıktığı görülmüştür. Buna göre çocukların eğitim sonrasında sosyal-duygusal yönden gelişme gösterdikleri söylenebilir. Connolly ve Doyle (1984) 35-69 ay arasındaki 91 okulöncesi dönem çocuklarıyla yaptıkları araştırmanın sonucunda sosyal hayali oyunu organize edebilen çocukların sosyal yönden yeterli olduğu ve arkadaşlarıyla daha basit şekilde iletişime geçebildikleri ve rol yöntemini kullanabildikleri görülmüştür (Akt: Uyar, 1995: 68-69). Bu çalışma rol yönetimi ve iletişim becerilerini geliştirilmesiyle duygu ve düşünceleri kontrol edebilme, çevreye ilgi gösterme ve kurallara uyma becerilerini kapsamaları yönleriyle yapılan araştırmada sosyal duygusal gelişimle ilgili yaratıcı drama arasındaki anlamlı farklılığı destekler niteliktedir.

Yapılan çalışmalar ve bu araştırmanın sonuçlarına bağlı olarak yaratıcı drama etkinliklerinin çocukların yaratıcılık, sabırlı olma, olumlu benlik tasarımı, öz-denetim, kendinin ve diğerlerinin duygularını ve düşüncelerini fark etme, sorumluluk

alma, çevreye ilgi gösterme, kurallara uyma, gibi sosyal becerileri geliştirdiğini söylemek mümkündür (Peter, 2003; Hendy ve Toon, 2001; Heining, 2005; Güleç, 2005; Freeman, Sullivan ve Fulton, 2003; Brown ve Pleydell, 1999; Köksal Akyol ve Koçer Çiftçi, 2004; Eratay, 2005; Cömertpay, 2006; Gönen, 2002).

Çocukların cümleleri ve hareketleri taklit etme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu hareketle eğitim sonrasında çocukların cümleleri ve hareketleri taklit etme düzeylerinde artış olduğu söylenebilir. Bu artış çocukların hem dile gelişimi hem de sosyal becerilerinde yaratıcı dramın olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Uyar (1995) anaokulu ve anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocuklara, destekleyici olarak uygulanan eğitimde drama programının çocukların, dil gelişimine etkisini incelediği araştırmasının sonucunda yaratıcı dramın dil gelişimine katkısı olduğunu göstermektedir.

Sütçü (2006) tarafından, okul öncesi eğitimi alan 6 yaş grubu 80 çocukla yapılan çalışmada yaratıcı drama etkinliklerine yer verilmiş ve bu eğitiminin çocukların beslenme alışkanlıklarına olumlu etki ettiği görülmüştür. Yapılan bu araştırma, çalışmada elde edilen sohbet ve yemek masasında görgü kuralları bulgularına benzer nitelikte olup sonuçları olumlu yönde desteklemektedir. Bu bulgulara bakılarak yaratıcı drama eğitiminin bebeklik ve erken çocukluk döneminde beslenme alışkanlığını kazandırmada ve görgü kurallarını öğretmede etkili olduğunu göstermektedir.

Ada (2016), yaptığı çalışmada erken çocukluk döneminde yaratıcı drama yönteminin değerler eğitimine olan etkisi incelenmiş ve yapılan ilk ve son test sonuçlarında farklı bulgulara ulaşılmıştır. Yaratıcı drama eğitiminin değerler eğitimine çocukların yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakıldığında 4 ve 5 yaş grubu arasında ön test puanları açısından anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkarken çalışmada son test puanları açısından anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Değerler eğitiminin sosyal hayattaki önemi düşünüldüğünde çocuklarda sosyal duygusal gelişime katkı sağlayacağı öne sürülebilir. Bu çalışmada bebeklerin sosyal-duygusal gelişim düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Aynı zamanda bebeklerin yaş gruplarının gösterdiği

değerler incelendiğinde 31 ay ve üzeri çocukların 30 ay ve altı çocuklara göre daha fazla gelişim gösterdiği söylenebilir. Ada (2016) çalışmasının son test sonuçlarıyla bu çalışmanın çocukların yaşlarına göre sosyal duygusal gelişimlerini gösteren değerleri destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Ogelman ve Çiftçi Topaloğlu (2014)'ün, 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkinin inceledikleri çalışmada 4-5 yaş çocuklarının cinsiyete göre sosyal yetkinlik puanlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu çalışmada kızların sosyal yetkinlik puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dört-beş yaş çocuklarının cinsiyete göre saldırganlık ve kaygı puanları incelendiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yapılan bazı çalışmalar bu sonucu destekler nitelikte olup bazı çalışmaların sonuçları ise bu bulgularla paralellik göstermemektedir.

Freeman, Sullivan ve Fulton (2003), yaratıcı dramının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında, cinsiyetin farklılık yaratmadığını saptamıştır. Yapılan araştırmalar drama eğitiminin ve cinsiyetin, çocukların sosyal-duygusal davranışları üzerindeki etkisi olmadığını göstermektedir (Ceylan ve Ömeroğlu, 2012). Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre; annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi çocuklarının sosyal duygusal gelişimlerinde cinsiyete göre bir farklılık göstermemektedir. Bu araştırma sonuçları yapılan çalışmayla paralellik göstermektedir. Tüm bu sonuçların ışığında yaratıcı drama eğitiminin sosyal duygusal gelişim becerilerine etkisinde genellikle yaş faktöründen etkilenmediği söylenebilir.

Araştırmada bebeklerin doğum sırasına göre yaratıcı drama eğitimi sonunda sosyal duygusal gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ceylan ve Ömeroğlu'nun (2012) yaptıkları çalışmada çocukların doğum sırasına göre sonuçlar incelendiğinde ise, yaratıcı drama eğitimi alan çocukların son test puanlarında bu değişkene göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu çalışma araştırmada elde edilen bulgular diğer araştırmada da görüldüğü gibi yaratıcı drama eğitiminin bebeklerin doğum sıraları arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir.

Ceylan ve Ömeroğlu'nun (2012) yaptıkları çalışmada annelerin öğrenim düzeyi ile uygulanan yaratıcı drama eğitimi ve annelerin öğrenim düzeyinin, çocukların sosyal-duygusal davranışları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>.05$). Başka bir deyişle, yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan çocukların VSDEÇÖ son test ortalama puanları annelerinin öğrenim düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Bu araştırma sonucu çalışmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Çiftçi ve Topaloğlu'nun (2013) yaptığı çalışmada, anne eğitim durumuna göre çocukların saldırganlık puanları incelendiğinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, ilkokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları, lise mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına göre daha yüksektir. Ortaokul mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanları ise lise mezunu olan annelerin ve üniversite mezunu olan annelerin çocuklarının saldırganlık puanlarına göre daha yüksektir. Buna bağlı olarak öğrenim düzeyi yüksek annelerin çocuklarının saldırganlık düzeylerinin, öğrenim düzeyi düşük annelerin çocuklarının saldırganlık düzeylerinden daha az olduğu ve anne öğrenim düzeyinin yüksek olmasının çocuklarının saldırganlık düzeyini azalttığı söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre ilk test ve son testte lisansüstü öğrenim gören annelerin bebeklerinin sosyal duygusal gelişim değerleri üniversite mezunu annelerin bebeklerinin sosyal duygusal gelişim değerlerine göre daha yüksektir (Tablo 16). Değerlenen diğer araştırma sonuçları bu değerleri destekler niteliktedir.

İkiz (2009)'in yaptığı araştırma sonucunda çocukların benlik algısı toplam puanları ile öz saygı ve öz yeterlik alt boyutlarından aldıkları puanların annenin yaşı ve babanın yaşı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Benzer bir sonuç da Argun (2005)'un yaptığı çalışmada da ortaya çıkmıştır. Argun, anne-babaların yaşları ile çocukların kendilik algısı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olmadığını bulmuştur. Çalışmada annelerin yaş gruplarına göre bebeklerin sosyal duygusal gelişim düzeylerinde anlamlı bir farklılığın oluşup oluşmadığı incelenmiştir. (Tablo 15). Araştırmanın sonuçlarına göre annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi sonucunda annelerin yaş gruplarına göre bebeklerin

sosyal duygusal gelişiminde anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu sonuca göre annelerin yaşının bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerini anlamlı şekilde farklılaştıran bir değişken olmadığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda benzer araştırmalar bu çalışmanın sonucunu destekler nitelikte olduğundan annelerin yaş değişkeninin bebeklerin sosyal duygusal gelişiminde etkili bir faktör olmadığını ispatlamaktadır.

İkiz (2009)'in yaptığı çalışmaya göre çocukların benlik algısı toplam puanları ile öz saygı ve öz yeterlik alt boyutlarından aldıkları puanların annenin çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Annesi çalışan çocuklar lehine 0.05 düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Alvarez (1985) çalışmasında annenin çalışma durumu ile çocukların kendilerini olumlu olarak algılamaları arasında ilişki olduğunu belirlemiştir. Bu bulgular çalışmanın anne çalışıp çalışmama durumlarına göre bebeklerini sosyal duygusal gelişimini etkileyip etkilemediğine dair sonucuya paralellik göstermemektedir. Şeremet (2006) ile Dikici (1998) ise okul öncesi dönem çocuklarının kendilik algıları ile benlik saygısı düzeylerinin annenin çalışıp çalışmamasına göre farklılaşmadığını saptamışlardır. Bu çalışma ise araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Benzer araştırmaların annelerin çalışıp çalışmama durumlarına göre farklı sonuçlar içermesi her iki durumda her zaman geçerli olmadığını göstermektedir. Ayrıca annelerin çalışıp çalışmama değişkeni bazı araştırmalarda çocuklarının gelişimini anlamlı boyutta etkilerken bazı araştırmalarda bu durumun tersine sonuçlar elde edilmiştir. Sonuç olarak, bu değişkenin çocuğun gelişiminde her zaman belirleyici bir faktör olmadığı söylenebilir.

İkiz 2009' un çalışmasında örneklemdaki ebeveynlerin ADÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların annenin yaşı ve babanın yaşı değişkenlerine göre anlamlı fark saptanamamıştır. Çakıcı (2006), altı yaş çocuğuna sahip alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerini, anne çocuk ilişkilerini ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkilerini incelediği araştırmasında aile işlevlerinin sağlıklı ya da sağlıklı oluşunun annenin yaşına göre farklılaşmadığını; bulmuştur (Akt. Sarıhan, 2007). Bu araştırmadan elde edilen bulgularda da benzer çalışmalarla aynı sonuca ulaşılmıştır (Tablo 15). Bu sonucun elde edilmesinde hem annelerin yaş

düzeylelerinin birbirine yakın olması hem de annelere verilen "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı"nın içeriğinin etkili olmasının rolü olduğu düşünülmektedir. Annelere sunulan eşit fırsatlar, fikir paylaşımında her annenin deneyimlerini paylaşabilmesi, canlandırmalarda her yaş ve farklı demografik özelliklere sahip annelerin çeşitli rolleri canlandırarak toplumda her kesimden kişilerin rolüne girmesinin araştırmadan elde edilen sonuçları etkilediği; bunun yanı sıra bu durumun bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine de yansıdığı düşünülmektedir. Annelerin ölçeklere verdikleri cevaplar bu yorumu destekler niteliktedir.

Annelerden eğitim programı sonunda alınan görüş ve önerilere göre (Tablo 18); öncelikle annelerin cevaplarından çıkarılan sonuçlara ait frekans değerlerinden en çarpıcı olan cevaplar yaratıcı drama eğitiminin anne bebek ilişkisinde kalite zaman geçirmeyi öğrettiği ve eğlenceli olduğu yönündedir. Bu görüşlere bakıldığında yaratıcı dramanın motivasyon artırıcı ve zamanlamayı öğretici bir özelliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca annelerin program talebinde bulunması kendileri ve bebekleri için bu eğitim programının yararlı olduğunu düşündükleri yönünde bir kanı oluşturmaktadır. Annelerin eğitim programının yaratıcılığı ve hayal gücünü etkilediğini söylemeleri; Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı içeriğinde farklı ve düşünmeye yönelten (Issız ada ve deniz canlıları yardımlaşıyor vb.) etkinliklerin yer almasının grup üyelerinin bu görüşlerini etkilediği söylenebilir. Bebekleriyle yapılan etkinliklerde annelerin çocuklarını gözlemlene fırsatı olmuş ve her hafta annelere verilen ev notlarının bebekleriyle etkileşimi artırması yaratıcı dramanın gözlemlenmenin önemini kavratmış görülmektedir. Yaratıcı drama bireylerin sosyal becerilerine katkı sağlamakta ve özgüvenlerinin artmasını sağlamaktadır (Isbell ve Raines, 2003; Önder, 2004). Araştırma sonucunda annelerin yaratıcı drama eğitimi hakkındaki görüşleri incelendiğinde bazı anneler yaratıcı dramanın sosyalleşmeyi sağladığını ve özgüveni arttırdığını dile getirmeleri bu kanıyı destekler niteliktedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara ve diğer çalışmalarla olan değerlendirmelere bakılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Yapılan ön test ve son test sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitiminden sonra annelerin özyeterlik düzeyinde bir farklılık oluşmadığı fakat annelerin öz yeterlik düzeylerinin son testlere verilen cevapların düzeyi; ilk testlere verilen cevaplardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaratıcı drama eğitimi anne özyeterlik değerlerini arttırmaktadır.

Araştırma sonuçlarına ve diğer araştırmalar bakıldığında yetişkin gruplarla yapılan drama çalışmaları veya eğitimleri bireylerin özyeterlik düzeylerini arttırmaktadır.

Annelere verilen rutin etkinlikler ve bu konu hakkındaki bilgilendirmeler annelerin günlük işleri yapabilme becerilerindeki özyeterlik düzeylerini anlamlı şekilde etkilemektedir. Yaratıcı drama eğitiminde rutin etkinlikler ve günlük işler konulu etkinliklere fazlaca yer verilmesi bu sonucu önemli ölçüde etkilemiştir. Annelerle eğitimde uygulanan etkinliklerin konularını pekiştiren benzer etkinliklerin fazlaca uygulanması annelerin özyeterlik inancını anlamlı şekilde etkilemektedir.

Özyeterlik düzeylerinde artış olan anneler çocuklarının gelişimlerine olumlu yönde katkı sağlamaktadırlar.

Annelere uygulanan yaratıcı drama eğitimi bebeklerinin sosyal duygusal gelişimini anlamlı düzeyde etkilemektedir.

Anne özyeterlik düzeyindeki artış bebeklerin sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir.

ÖNERİLER

Aile eğitimcilerine ve ebeveynlere öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak;

- Erken çocukluk döneminde çocuklar ve anneleri içeren drama eğitim programları kişi ve kuruluşlarla işbirliği sağlanarak sistemli hale getirilebilir.
- Sağlık ocakları, halk eğitim merkezleri, kütüphaneler, toplum merkezlerinde ailelere ve çocuklara yönelik anne özyeterliliğine yönelik programlar düzenlenebilir.
- Araştırma sürecine ve çalışmanın sonuçlarına bakılarak ebeveynler için bebeklik dönemi eğitiminin önemini kalıcı olması amacıyla daha fazla eğitim programları yapılabilir.
- Her ebeveynin özyeterlik ve çocuklarının gelişimleriyle drama etkinlikleri ev merkezli ve kurum merkezli olarak yürütülebilir. Bu şekilde ebeveynlerin gelişim becerilerini çocuklara drama yöntemiyle öğretmeleri sağlanabilir.
- Her ailenin ihtiyaca yönelik olarak gideceği ebeveynlik becerileri kursları yapılmalı ve devamlılığı sağlayıcı programlar yürütülebilir. Çocukların sosyal duygusal becerilerini destekler nitelikte etkinliklerin olması çocukların gelişimleri için aile içi eğitimde esas alınması gerektiği söylenebilir.
- Çalışan annelere daha fazla doğum izni verilebilir ve çalışma süreleri daha esnek planlanabilir. Bu planlamalar bebeklik ve erken çocukluk dönemini kapsayacak şekilde yapılabilir.
- Kütüphanelerde bu araştırmada uygulanan yaratıcı drama eğitimi gibi benzer eğitimler düzenli olarak verilerek annelerin bu sayede kitapla buluşması sağlanabilir.

Araştırmacılara Öneriler

- Bebeklik dönemine yönelik drama, beyin fırtınası, tartışma, oyun vb. farklı teknikleri içeren anne ve bebek eğitim programları oluşturulabilir.

- Özyeterlik düzeyi düşük annelerin tespit edilerek anne özyeterliği üzerine yapılan araştırmalar arttırılabilir. Bu araştırmaların sonuçlarına dayalı olarak anne özyeterlik düzeyini etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak bölgesel anne özyeterlik programları oluşturulabilir.
- Bebeklik dönemi yaş grubu çocuklara sahip çalışan annelere özyeterlik ölçekleri dönem dönem uygulanarak bebeklerine daha faydalı olabilecekleri bir haftalık etkinlik programları planlanabilir.
- Günümüze kadar gelen sosyal duygusal gelişimi destekleyici aile eğitim programları daha yoğun içerikle ve fazla sayıda etkinlikle geliştirilebilir.
- Çevresel faktörlerden yaşanan ev ortamı, aile türü; çekirdek ve geniş aile ve geleneksel tutum değişkenlerinin anne özyeterlik ve bebeklerinin sosyal duygusal gelişimlerine etkisi üzerine araştırmalar yapılabilir.
- Çalışan ve özyeterlik düzeyi düşük annelerin tespit edilerek çalışma süreçlerinde bebeklerine daha yararlı olabilecekleri etkinliklere sahip eğitim planlamaları yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, F.T. (2001). Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: Banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 17-30.
- Adıgüzel, Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama*. 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde yaratıcı drama*. YKY, Yapı Kredi Yayınları, Ankara.
- Adolph K. E. and Berger, S.E. (2006). Motor development. In D. Kuhn and R Siegler (Eds), *Handbook of child pscycology Vol. 2.Cognition, Perception and Language* (6th ed, pp 161-213). Hoboken, NJ:Wiley.
- Akçal, A. (1996). Lev Semyonoviç Vygotsky: Yaşamı ve yapıtlarının kısa bir tanıtımı.
- Akfırat, F. Ö. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel analiz teknikleri, SPSS'te işletme yönetimi uygulamaları*. Emek Ofset Ltd. Şti., Ankara.
- Akyol, A. K. (2003). Drama ve dramanın önemi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2):179-192.
- Aksoy, V., & Diken, I. H. (2009). Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 59-70.
- Alpar, R. (2010). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinde örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlilik-güvenirlilik*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım, E. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Kitabevi, Sakarya.
- Anthony, L. G., Anthony, B. J., Glanville, D. N., Naiman, D. Q., Waanders, C., Shaffer, S. (2005). The relationship between parenting stress, parenting behaviour and preschoolers' social competence and behaviour problems in the classroom. *Infant and Child Development*, 14:133-154.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş., Çimen, S. (2000). *Çocuk gelişimi*. Ya- Pa Yayın Paz. San. Tic. A. Ş., İstanbul.

- Arslan, A. (2016). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun Üniversitesi*.
- Arslantürk, Z. (2001). *Sosyal bilimciler için araştırma metod ve teknikleri*. Çamlıca Yayınları, İstanbul.
- Aslan, G. (2014). Öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2(3), 48-65.
- Aşkar, P. ve Umay, A. (2001). İlköğretim matematik bölümü öğrencilerinin bilgisayarla ilgili öz yeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21:1-8.
- Ataseven, B. (2012). Nitel bilimsel araştırmalarda veri kalitesinin önemi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 33(2):543-564.
- Avcı, N., & Mağden, D. (1995). Anasınıfı öğretmenlerinin kişiliği ile çocukta sosyal gelişimi destekleyen davranışları sergilemesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara*
- AVCI, N. (2007). Gelişimde 0-3 Yaş: Yaşama Merhaba. *Morpa Kültür Yayınları: Ankara*.
- Avcıoğlu, H. (2007). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi*. Kök Yayıncılık, Ankara.
- Aydın, A. (2000). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Alfa Basım, Bursa.
- Azrin, N. H. and Foxx, R. M. (1973). Dry pants: A rapid method of toilet training children. *Behaviour Research and Therapy*, 11(4):435-442.
- Bandura A. (1994). Self-efficacy. V. S. Ramachandran (Eds). *Encyclopedia of Human Behavior*. New York: Academic Press, 4:71-81.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37:122-147.
- Bandura, A. (1989). Social cognitive theory. *Annals of Child Development*, 6:1-60.
- Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28: 117-148.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. 1th ed. Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A., & Wood, R. (1989). Effect of perceived controllability and performance standards on self-regulation of complex decision making. *Journal of personality and social psychology*, 56(5), 805.
- Bar-On, R. (2000). Emotional and social intelligence: Insights from the emotional quotient inventory. In R. Bar-On, and J.D.A. Parker, (Eds.), *The Handbook of Emotional Intelligence*, pp. 363-388. Jossey-Bass, San Francisco.
- Baumeister, R. F., De Wall, C. N., Ciarocco, N. J. and Twenge, J. M. (2005). Social exclusion impairs self-regulation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88:589-604.

- Baumeister, R. F. and De Wall, C. N. (2005). The inner dimension of social exclusion. K. D. Williams, J. P. Forgas, ve W. Von Hippel (Ed.), *The Social Outcast: Ostracism, Social Exclusion, Rejection, and Bullying* (s. 53-73). Psychology Press, New York.
- Belegeman, T., (2005). Annede depresyonun bebeklik ve erken çocukluk dönemi üzerinde etkileri. (Ed: Ö.İ Ertem), *Gelişimsel Pediatri* (211-223). Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı Yayını, Ankara.
- Bertiz, H. (2005). Fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ve öyküleme çalışmalarına ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Bouffard-Bouchard, T. (1990). Influence of self-efficacy on performance in acognitive task. *Journal of Social Psychology*, 130:353-63.
- Brown, V. and Pleydell, P. (1999). *The dramatic difference drama in the preschool and kindergarten classroom*. Heinemann Inc., USA.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Özkahveci, Ö. ve Demirel, F. (2004) Güdülenme ve öğrenme stratejileri ölçeğinin türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 4(2):207-239.
- Byron, T. (2009). *Your Toddler Month by Month*. Dorling Kindersley Ltd.
- Campbell, S. B., Shaw, D. S., Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: toddlers and preschoolers at risk for later maladjustment. *Dev Psychopathol.* 12(3):467-488.
- Cavkaytar, A., Aksoy, V., & Ardiç, A. (2014). Ebeveyn öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının güncellenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 69.
- Cebeci, S. (2010). *Bilimsel araştırma ve yazma teknikleri*. Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Ceylan, Ş. (2009). Vineland sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi. Yayınlanmış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ceylan, Ş. ve Ömeroğlu, E. (2012). Yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan 60-72 aylar arasındaki çocukların sosyal-duygusal davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1):63-80.
- Ceylan, Ş., Kahraman, Ö. G., Kılınç, N. ve Ülker, P. (2019). Vineland sosyal-duygusal erken çocukluk ölçeği'nin (VSDEÇÖ) türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(1):299-319.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B. Turner, L. A. (2015). *Research methods, design and analysis*. Twelfth Edition, Pearson Education Limited, England.
- Chow, V., Kloppenburg, A., Saldamando, A., Uyeda, K., & Valentine, C. (2004). *Parenting and Family Support*. UCLA Center Families and Communities.

- Coleman, P. K. and Karraker, K. H. (1998). Self efficacy and parenting quality findings and future applications. *Developmental Review*, 18(1):47-85.
- Coleman, P. K. (1998). Maternal self efficacy beliefs as predictors of parenting competence and toddler's emotional, social and cognitive development. Morgantown, Doctorial Thesis, West Virginia.
- Coleman, P. K. and Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting, and toddlers' behavior and developmental status. *Infant Mental Health Journal*, 24(2):126-148.
- Connolly, J. A. and Doyle, A. B. (1984). Relation of social fantasy play to social competence in preschoolers. *Developmental Psychology*, 20(5): (Sayfa aralığı eklenecek).
- Cooper, R. X. And Sawaf, A. (1997). *Excutive EQ: Emotional intelligence in leadership and organization*. Gosset, Putnam, Newyork.
- Coulton, C. J., Korbin, J. E., Su, M. and Chow, I. (1995). Community level factors and child maltreatmentrates. *Child Development*, 66:1262-1276.
- Cömertpay, B. (2006). Dramanın 5-6 yaş grubu çocuklarının dil edinimine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Crawford, M. J. and Weber, B. (2014). *Early intervention every day!: embedding activities in daily routines for young children and their families*. Paul H. Brookes Publishing Company.
- Çağdaş, A. ve Seçer-Şahin, Z. (2002). *Çocuk ve ergende sosyal ve ahlak gelişimi*. Arı, R. (Ed.). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Çalışkan, Z., Sağlam, M., & Ulutaş, A. (2015). Bebeklik Döneminde Çocuk Hakları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(2), 502-510.
- Çavuşoğlu, H. (2003). Çocuk sağlığı hemşireliği. Sistem Ofset Basımevi, Ankara.
- Coulton, C. J., Korbin, J. E., Su, M., & Chow, I. (1995). Community level factors and child maltreatmentrates. *Child Development*, 66, 1262 –1276..
- Cooper, RX. ve Sawaf A. (1997). *Executive EQ:Emotional Intelligence in Leadership and Organizations*, Gosset, Putnam, Newyork, NY
- Çiçekler, C. Y., Büyükbayraktar, Ç. G., Er, R. K., & Pirpir, D. A. 1-3 Yaş Arasında Çocuğu Bulunan Annelerin Özyeterlikleri İle Mükemmeliyetçilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 109-124.
- Dacey, J. S. and Travers, J. F. (1996). *Human development across the life Span*. Third Edition, Brown & Benchmark Publishers, USA.
- Davidson, J. (1996). *Emergent literacy and dramatic play in early education*. Delmar Publishers, USA.

- De La Cruz, R. E. (1995). The effects of creative drama on the social and oral language skills of children with learning disabilities. Illinois State University, Ph.D Thesis, Bloomington.
- De Montigny, F. and Lacharité, C. (2005). Perceived parental efficacy: Concept analysis. *Journal of advanced nursing*, 49(4):387-396.
- Desjardin, J. L. (2006). Family empowerment: supporting language development in young children who are deaf or hard of hearing. *The Volta Review*, 106(3):275-298.
- Diken, H. İ. (2010). *Erken çocukluk eğitimi*. 1. Baskı, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara.
- Diken, I. H. and Diken, O. (2008). Turkish mothers' verbal interaction practices and self-efficacy beliefs regarding their children with expressive language delay. *International Journal of Special Education*, 23(3):110-117.
- Dishion, T. J., McMahon, R. J. (1998). Parental monitoring and the prevention of child and adolescent problem behavior: A conceptual model and empirical formulation. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1:61-75.
- Dönmezer, İ. (2001). *Ailede iletişim ve etkileşim*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Elibol, F., Mağden, D., & Alpar, R. (2007). Anne babalık becerilerinde özyeterlik ölçeği'nin (1-3 yaş) geçerlik ve güvenirliği. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(3), 25-31.
- Ekinci Vural, D. (2006). Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü). Danışman: Işık GÜRŞİMŞEK.
- Eratay, E. (2005). İlköğretimde drama dersinin özel eğitim bölümü öğrencilerinin empatik becerilerine etkisinin incelenmesi: Dramada arayışlar. Aslan, N. (Ed.), Oluşum Yayınları, Ankara.
- Erkuş, A. (2009). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Ersoy, Ö., Avcı, N., & Turla, A. (2006). Çocuklar için erken uyarıcı çevre. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Fenner, P. and Hagens, B. (2002). *Every child needs self esteem: creative drama builds self confidence through self expression*. UMI: 3040782, 2002.
- Freeman, G. D., Sullivan, K., and Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills, and problem behavior. *The Journal of Educational Research*, 96(3):131-138.
- Gardner, F., Ward, S., Burton, J. and Wilson, C. (2003). The role of mother-child joint play in the early development of children's conduct problems: A longitudinal observational study. *Social Development*, 12:361-378.
- Ginsburg, H. ve Opper, S.(1969). Ön. Ver

- Gönen, M. ve Uyar-Dalkılıç, N. (1999). *Çocuk eğitiminde drama*. Epsilon Yayınları, İstanbul.
- Gönen, M. ve Uyar-Dalkılıç, N. (2002). *Çocuk eğitiminde drama yöntem ve uygulamalar*. Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Gözübüyük, N. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gresham, F. M. and Elliot, S. N. (1990). Manual for the social skills rating system. *Circle Pines, MN: American Guidance Service*.
- Güleç, H. (2005). Dramanın benlik kavramı üzerine etkisi. 2. *Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi*, 4-6 Nisan, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. and Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. 5th Edition, Prentice-HallInc, New Jersey.
- Hassall, R., Rose, J. ve McDonald, J. (2005). Parenting stress in mothers of children with an intellectual disability: the effects of parental cognitions in relation to child characteristics and family support. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49(6):405-418.
- Heining, R. B. (2005). *Creative drama for the classroom teacher*. Prentice Hall, London.
- Hendy, L and Toon, L. (2001). *Supporting drama and imaginative play in the early years*. Open University Press, Philadelphia.
- Hockenbery, M. J. and Wilson, D. (2013). *Wong's essential of pediatric nursing 9th*. Ed. Missouri: Elsevier Mosby. Behrman ve Kliegmen.
- Howard, V. F, Williams, B. and Lepper E. C. (2011). Özel gereksinimi olan küçük çocuklar. Çev.: G. Akçamete, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Ingersoll, B. (2008a). The effect of context on imitation skills in children with autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 2(2), 332-340.
- Ingersoll, B. (2008b). The social role of imitation in autism: Implications for the treatment of imitation deficits. *Infants & Young Children*, 21(2), 107-119.
- Ingersoll, B., & Lalonde, K. (2010). The impact of nonverbal imitation training on language use in children with autism: A comparison of object and gesture imitation training. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 53(4), 1040-1051.
- Isbell, R., & Raines, S. C. (2012). *Creativity and the arts with young children*. Cengage Learning.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. 5. Baskı, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kalkan, S. (2019). Sosyal-duygusal gelişimi risk altında olan okul öncesi çocuklarına yönelik piramit modeline dayalı uygulama temelli koçluk desteği içeren öğretmen mesleki gelişim programının etkililiği. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Dr.Öğr.Üyesi Y.Ziya TAVİL).

- Kaluger, G., and Fair-Kaluger, M. (1986). Human development: The span of life. III. Edition. Merrill Publishing Company, USA.
- Kamaraj, I. (2004). Sosyal becerileri derecelendirme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi:(DOÇ.DR. Alev ÖNDER ; PROF.DR. Ayla OKTAY)
- Kandır, A. (2007). Gelişimde 3- 6 yaş; "Çocuğum Büyüyor". Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Kandır, A. ve Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14):33-38.
- Kara, Y. ve Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32:145-15.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karen, D.(1997). *Becoming attached*. Oxford University Press, New York.
- Kavaklı, A. (1992). Çocukluk yaşlarında büyüme ve gelişme. Hilal Matbaacılık A.Ş, İstanbul.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3:321-342.
- Kılınç, N., & Ceylan, Ş. (2016). 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile oyun davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük).
- Knoche, L. L., Givens, J. E. and Sheridan, S. M. (2007). Risk and protective factors for children of adolescents: maternal depression and parental self of competence. *Journal of Child Family Study*, 16:684-695.
- Kochanska, G., Forman, D. R. and Coy, K. C. (1999). Implications of the mother-child relationship in infancy for socialization in the second year of life. *Infant Behavior and Development*, 22(2):249-265.
- Kocayörük, Yaya A. (2000). İlköğretim öğrencilerinin sosyal becerilerini geliştirmede dramının etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*. (Danışman: Prof. Dr. Yıldız KUZGUN)
- Köksal-Akyol, A. ve Koçer-Çiftçi, H. (2004). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin yetişmesinde dramının önemi ve "okul öncesi eğitimde drama" dersini veren öğretim elamanında (liderde) olması gereken özellikler. *Drama Liderliği*, Aslan, N. (Ed.). Oluşum Yayınları, Ankara.
- Kulik, J. (2004). Intergenerational drama and the child: documentation of the influences and effects of participation, Arizona State University, Ph.D Thesis, USA.
- Küçükkaragöz, H. (2018). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Pegem Atf İndeksi*, s.83-121.
- Leahy-Warren P, McCarthy G. (2011). Maternal parental self-efficacy in the post partum period. *Midwifery*, 27:802-810.

- Lehmann, H.T. (1986). *Drama İn Theaterlexikon*. Brauneck- Schneilin (Derl.), Hamburg.
- Lehtonen, A., Kaasinen, M., Karjalainen-Väkevä, M. and Toivanen, T. (2016). Promoting creativity in teaching drama. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 217:558-566.
- Li, Q., Sutcu, Y. and Memon, N. (2006). Secure sketch for biometric templates. *International Conference on the Theory and Application of Cryptology and Information Security* (pp. 99-113). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Lindberg, E. N. A. (2011). Piaget ve ergenlikte bilişsel gelişim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1):1-10.
- Maccoby, E., Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. *Socialization, Personality, and Social Development*, (Ed.) Hetherington E.M., Mussen, P. H.), New York, Wiley, pp.1-101.
- Meisels, S. J. and Shonkoff, J. P. (2000). Early childhood intervention: A continuing evolution. *Handbook of early childhood intervention*, 2:3-31.
- Moneta, I. and Rousseau, C. (2007). Emotional expression and regulation in a school-based drama workshop for immigrant adolescents with behavioral and learning difficulties. *The Arts in Psychotherapy*, pp.1-43.
- Moss, E., Cyr, C. and Dubois-Comtois, K. (2004). Attachment at early school age and developmental risk: examining family contexts and behavior problems of controlling-caregiving, controlling-punitive, and behaviorally disorganized children. *Developmental psychology*, 40(4): 519.
- Meltzoff, A. N., & Moore, M. K. (1992). Early imitation within a functional framework: The importance of person identity, movement, and development. *Infant Behavior & Development*, 15(1), 479-505.
- Metin, G.G. (1999). Dramanın 5-6 Yas Çocuklarının Sosyal-Duygusal Gelişimlerine Etkisinin 7ncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Moneta, I. and Rousseau, C., Emotional Expression and Regulation in a School-Based Drama Workshop for Immigrant Adolescents with Behavioral and Learning Difficulties. *The Arts in Psychotherapy*.1-43, 2007
- Murray, L. A. (2007). *Liberal Protestantism and science*. Greenwood Publishing Group.
- Nakip, M. (2013). *Pazarlama araştırma teknikleri*. 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- O'Neil, C. and Lambert, A. (1991). *Drama structures: A practical handbook for teachers*. Cheltenham, England.
- Odabaşı, Y. (1999). Anket yöntemi. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, (Ed.) A. A. Bir, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1081, Eskişehir, ss.79-97.
- Ogelman, H. G., & Topaloğlu, Z. Ç. (2014). 4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

- Ormanlıoğlu-Uluğ, M. (1997). *Niçin oyun? Çocuğun gelişiminde ve çocuğu tanımada oyunun önemi*. Göçebe Yayınları, İstanbul.
- Önder, A. (2016). *Yaşayarak öğrenme için eğitici drama*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Önder, A. (2016). *Okul öncesi dönem çocukları değerlendirme ve tanıma teknikleri*. 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Öz, K. (2018). Drama ile yapılandırılmış sözlü anlatım derslerinin konuşmaya yönelik tutuma ve öz yeterlik algısına etkisi.
- Özdamar, K. (2001). *Spss ile biyoistatistik*. 4. Basım, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-I*. Genişletilmiş 5. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4):566-589.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren ve örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi*, (15):394-422.
- Özmert, N. E. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III. *Aile, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49:256-273.
- Özyürek, A. (2015). Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ile anne tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (206):106-119.
- Özyürek, A. (2016). Dramatik etkinlikler ve drama ile ilgili temel kavramlar. *Dramatik Etkinliklerden Dramaya Teoriden Uygulamaya*, (Ed.) Ömeroğlu, E., Özyürek, A., Erbay, F. ve Ceylan., Ş., Eğiten Kitap, Ankara.
- Önder, A., *Okul Öncesi Çocuklar İçin Eğitici Drama Uygulamaları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- Padem, H., Göksu, A. ve Konaklı, Z. (2012). *Araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sarajevo: International Burch University.
- Pearce, J., & Yeşildağlar, A. (1996). Çocuklarda büyüme ve gelişme. Doruk Yayımcılık, Ankara.
- Pederson, D. R., Gleason, K. E., Moran, G., & Bento, S. (1998). Maternal attachment representations, maternal sensitivity, and the infant-mother attachment relationship. *Developmental psychology*, 34(5), 925.
- Peter, M. (2003). Drama, narrative and early learning. *British Journal of Special Education*, 30(1):21-27.
- Pollisini, J. K. (1994). *The creative drama book; three aproaches*, Anch orage pers perss, New Orleans.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Arkadaş Türkçe sözlük*. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Saarni, C. (2001). Cognition, context and goals: significant components in social-emotional effectiveness. *Social Development*, 10(1):125-127.

- Salihoğlu-Dursun, S. (2015). Hamilelik ve 0-6 yaş döneminde ocuk bakımı ve eğitimi el kitabı.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2):573-582.
- San, İ. (2004). Dramada temel kavramlar. *ocukta Yaratıcılık ve Drama*, (Ed.) A. Öztürk, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.
- Santrock, J. W. (2011). İlk ocuklukta sosyal-duygusal gelişim. ev.: A. E. Aslan, Nobel Yayınları, Ankara.
- Schunk, H. D. (1981). Modeling and attributional effects on children's achievement: A self-efficacy analysis. *Journal of Educational Psychology*. 73:93-105.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim renme ve retim*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Sezer, . (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1:1-19.
- Shonkoff, J. P. and Meisels, S. J. (2000). *Handbook of early childhood intervention*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.
- Siyez, D. M. (2007). Fiziksel gelişim. *Eğitim Psikolojisi*, (Ed.) Kaya, A., Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Sparrow, S. S., Balla D. A. and Cicchetti, D. V. (1997). *Vineland social-emotional early childhood scales*, United States of America, AGS.
- şahin, V. (2014). Bebeklik döneminde dil ve okuma yazma becerileri. *Early Childhood Development*, Ed: Akman B., Syf. 149-165.
- şencan, H. (2007). *Sosyal ve davranışsal bilimlerde bilimsel araştırma*. Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- şentürk, . (2012). Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarisızlık durumu (Malatya rneği 2006). *Sosyal Politika alışmaları Dergisi*, 7(29):105-126.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2013). *0-36 aylık çocuklar için eğitim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- Tabachnick, B. G. ve Fidel, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson Education Limited, USA.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (1989). *Using multivariate statistics*. Second Education, California State University Publish, Northridge.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların llmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Tekin Acar, F. (2001). Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: Banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Tercan, H., Dursun, S. Ş., & Yıldız Bıçakçı, M. (2015). Bebeklik ve ilk çocukluk dönemi tipik (normal) gelişim gösteren çocukların gelişimsel özellikleri. Bebeklik ve ilk çocukluk döneminde (0-36 ay) gelişim, duyuların gelişimi ve desteklenmesi.(Ed. M. Yıldız Bıçakçı). Ankara: Eğiten Kitap.
- TürkDilKurumu.(2017).http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat&kategori=terim&kelimeget=agulama&hngget=md [Erişim Tarihi 07.08.2019].
- Tıgılı, B. (2017). https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/kivanc_tiglibulut/cocuklarda_baglanma-turleri-21903.html, (19 Kasım 2017 tarihli yazısı). 21.01.2020.
- Turan, F., & Ökçün-Akçamuş, M. Ç. (2013). Otistik spektrum bozukluğu olan çocuklarda taklit becerileri ve taklidin alıcı-ifade edici dil gelişimi ile ilişkilerinin incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24(2), 111-116.
- Türker, A. (2012). Anne babanın çocuğun kişilik gelişimine etkisi. Erişim:[<http://www.bilted.com/icsayfa.asp>].
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS veri analizi*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Uysal, F. N. (1996). *Anaokuluna giden 5-6 yaş grubu çocuklarda yaratıcı drama çalışmalarının sosyal gelişim alanına olan etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Üstündağ, T., *Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri, Yaratıcı Drama 1985-1995 Yazılar*, Naturel Yayıncılık, Ankara, 2002
- Veal, A. J. (2006). *Research methods for leisure and tourism: A practical guide*. Pearson Education Limited, England.
- Werstch .V & Tulviste, P.(1995).Ön. ver
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel Sayı):74-85.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*. Remzi Kitap Evi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2005). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (2014). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. 12. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yeşilyaprak, (2006). Ed. Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim.2.Baskı.
- Yılmaz, G. (2018). Annelerin özyeterlik algısı ile çocuklarının algıladıkları anne tutumu arasındaki ilişkiler, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Dr. Öğretim Üyesi S. Aslan).

Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Soran, H. (2004). Öğretmen öz yeterlik inancı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 5.

Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı*. 30. Basım, Özgür Yayınları, İstanbul.

Zimmerman, J. B. and Ringle, J. (1981). Effects of model persistence and statements of confidence on children's self-efficacy and problem solving. *Journal of Educational Psychology*, 73: 485-493.

<https://kelimeler.gen.tr/dram-nedir-ne-demek-99171> 20.01.2020

<https://sozluk.gov.tr/> 20.01.2020

<http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/> 17.12.2019

<http://sosyalhizmetuzmani.org> 16.12.2019

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

COCUĞA AİT DEMOGRAFİK BİLGİLER

Çocuğun Adı-Soyadı:

Cinsiyeti:

Yaşı (Ay olarak):

Kaçıncı çocuk olduğu:

ANNEYE AİT DEMOGRAFİK BİLGİLER

1.Yaşı:

2.Öğrenim durumu:

- 1) Okur-yazar değil (.....)
- 2) Okur-yazar (.....)
- 3)İlköğretim(İlkokul/Ortaokul) (.....)
- 4)Lise (.....)
- 5)Üniversite(ön lisans /Lisans (.....)
- 6) Lisansüstü (.....)

3.Meslek:

- 1) Serbest meslek
- 2) İşçi
- 3) Memur
- 4) Diğer.....

4.Çalışma durumu:

- 1.Çalışıyor (.....)
- 2.Çalışmıyor (.....)
- 3.Emekli (.....)

5. Anne-Baba Birliktelik durumu:

- 1.Evli(.....) 2.Boşanmış(.....)
- 3.Eşini kaybetmiş (.....)
4. Yeniden evlenmiş (.....)

6. Aile türü:

- 1.Geniş aile (.....)
- 2.Çekirdek aile (.....)

7. Anne öz mü? 1.Evet (.....) 2.Hayır (.....)

8. Çocuk Sayısı:.....

9. Aylık olarak eve giren toplam gelir miktarı

(Maaşlar, kira gelirleri ve diğer tüm yan gelirlerin toplamı) nedir?

(Lütfen birini işaretleyiniz.)

1.	Ayda 2000 ve altı	
2.	Ayda 2000- 4000 TL	
3.	Ayda 4000TL ve Üzeri	

ANNE-BABA-COCUK HAKKINDA BİLGİLER:

10. Çocuğunuz planladığımız dönemde dünyaya gelen istenen bir çocuk muydu? 1.Evet (...)2.Hayır (...)

11. Çocuğunuzun sürekli ilaç kullanmasını gerektiren sağlık problemi var mı? 1.Evet (...) 2.Hayır (...)

12. Çocuğunuzu ne sıklıkla parka götürüyorsunuz?

a. her gün b. Haftada 3 kez c.haftada bir-iki kez d.hiç

13. Çocuğunuzu nasıl tanımlarsınız?

- a. Kolay uyum sağlayan, sakin ve mutlu
- b. Kolay uyum sağlayamayan, huzursuz,huysuz, hırçın,sıklıkla ağlayan
- c. Ürkek, içe dönük, endişeli, yavaş hareket eden
- d. Hiçbiri

14. Çocuğunuz birinci derece akrabalarınızla (anneanne, babaanne, dede, hala, teyze, amca, dayı) ne sıklıkla görüşürsünüz?

- a. Hemen hemen her gün
- b. Haftada bir
- c. Ayda bir
- d. Yılda iki
- e. Yılda bir
- f. Diğer.....

15.Çocuğunuzla evde ne sıklıkla oyun oynarsınız?

- Her gün....
- Haftada bir ya da iki gün....
- Ayda bir belki....

16. Çocuğunuz oyuncakları ile kendi başına zaman geçirebilir mi?

a. Evet (.....) b.Hayır (.....)

17. Kendinize zaman ayırabiliyor musunuz? a. Evet (.....) b.Hayır (.....)

EK2: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Plan Örnekleri

GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 1

ANNE KAZANIMLARI

Ö28.Dramatik oyun hakkında bilgi sahibi olur.

BEBEK KAZANIMLARI

KAI BÖLÜMÜ

K1 Tepki verir.

K2 Bir kişiyi gözleriyle takip eder.

K3 Birden fazla duyguyu ifade eder.

K4 El çırpma ve el sallama gibi bir yetişkinin yaptığı hareketleri taklit eder.

K5 Tanıdık kişiye uzanır.

Etkinlik Türü: Büyük grup Etkinliği

Eğitim Ortamı: Bazı drama malzemeleri, annelerin program boyunca kullanacağı malzemelerin bulunduğu bir sınıf ortamı mevcuttur. Eğitim masasının üzerinde annelerin ilgisini çekebilecek çocuk gelişimi kitapları ve hobi kitapları bulunmaktadır. Ayrıca bir masada anneler için hazırlanmış ikramlar bulunmaktadır.

Materyal: Bilgisayar, hoparlör, müzik cdsi,drama malzemeleri kostümler, şapkalar.

ÖĞRENME SÜRECİ

Lider gelen annelere drama sınıfında sözsüz bir müzik eşliğinde ve ikramlarla karşılar. Drama sınıfı oturma düzeni lider tarafından yarım ay şeklinde hazırlanmıştır. Tüm anneler gelip sandalyelere oturduktan sonra lider kendini tanıtır ve daha sonra programın içeriği ve amacı ile ilgili bilgi verir. Lider "*Sevgili annelerim "Anneyle mutlu bebek drama eğitim programına hoş geldiniz. Drama içinde doğaçlama ve kişinin yaratıcılığına dayanan dramatik anlardan oluşturduğu canlandırma etkinlikleridir. Bu etkinlikleri yaparken rol oynama tekniğinden yararlanırsınız. Bu nedenle drama eğlenerek ve yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlar. Bu programın amacı da; yaratıcı drama yöntemi kullanılarak yapılacak etkinliklerin etkisiyle bebeklerinizin sosyal duygusal becerileri gelişiminde ve anne öz yeterliliğinizde olumlu etki oluşturmak ve annelerin kendine daha fazla güven duymalarına katkı sağlamaktır.*" der. Lider Bebeklik döneminde bebeğin sosyal gelişiminin, bakımının ve bu dönemde bir annenin kendini anne olarak yeterli hissetmesinin ne kadar önemli olduğundan bahseder. Aynı zamanda burada program

kapsamın da günlük hayatla bağdaşan birçok etkinliğin yapılacağını ve eğlenceli bir plan dizisinin uygulanacağını vurgular. **(GİRİŞ)**

Lider bu konuşmadan sonra annelere "Sevgili anneler bebekleriniz için eğlenmeye ve öğrenmeye hazır mısınız? İlk önce isimlerimizi öğrenmekle başlayalım. Öncelikle bir halka oluşturalım" der ve anneler isim ezberleme etkinliği için bir halka oluştururlar. Lider oyunu başlatır. Sırası gelen kişi kendinden önceki isimi veya isimleri sırasıyla söyleyecektir ve en son da kendi ismini de söyleyerek oyunu devam ettirir. Yönerge verilir ve tüm grup halkanın bir tarafından başlayarak herkesin ismi söyleninceye kadar oyun devam eder.

Tüm grubun ismi öğrenildikten sonra eğitmen katılımcılara "Sevgili anneler şimdi kısa bir selamlaşma etkinliği yapacağız. Öncelikle müziği açtığımda sınıfın ortasında hep beraber dolanmaya başlayacağız. Daha sonra müziği durdurduğumda karşılaştığımız ilk anneye tokalaşarak selamlaşacağız." der ve etkinlik bir süre selamlaşmayla devam eder. Hareketli bir şarkı eşliğinde anneler sınıfta dolaşırlar. Müzik durduğunda anneler karşısında olan anneye el ele tokalaşır ve karşısındaki anneye Merhaba Nasılsın Ayşe? ...örneğindeki gibi bir soru sorar. Diğer katılımcılar da iyiyim sen? diyerek yanıtlar ve son olarak iyiyim cevabıyla oyun biter her anne Lider elini şaklattığında selamlaşır. Oyunun ikinci aşamasında anneler karşılaştığında eşlerine onlarla ilgili bir soru sorar. Ayşe hanım evde en çok neyle uğraşırsınız? Siz en çok hangi yemeği yersiniz ? ...gibi soruları yöneltir ve oyun bir süre bu şekilde devam eder. **(YÖNERGELERE UY VE DANS ET ETKİNLİĞİ)**

Lider oyun sonunda annelere kimlerle eş oldukları ve tanıştıklarını neler konuştukları, birbiri hakkında hangi özellikleri öğrendiklerini ve etkinlik sırasında neler hissettiklerini sorar. Lider "tanışma etkinliğinden sonra lider şimdi de sevgili anneler sizlere vereceğim kâğıtlara kendi isminizi bebeğinizin ismini yazmanızı istiyorum" diyerek annelere renkli A4 kâğıtları dağıtır ve anneler isimlerinin "Kutay'ın annesi Nurten" örneğinde olduğu gibi kendi isimlerini yazmalarını ve yanına bebeklerini ve kendinin simgesi olacak bir figür çizmelerini ister. Bu figür çocuklarının ve annelerin sevdiği bir çiçek, bir eşya, bir nesne, canlı ya da cansız bir varlık olabilir. Anneler kâğıtlara isimlerini yazarlar ve figürleri çizerler. **(KİMİN ÇOCUĞU ETKİNLİĞİ)**

Günün sonunda annelere anne ev notları dağıtılır. **Anne Ev Notu 1:** Bebeğin mizaç özellikleri konulu drama ve gözlem yapma.

GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 2

ANNE KAZANIMLARI

Ö27.Oyun çeşitlerini bilir.

Ö28.Dramatik oyun hakkında bilgi sahibi olur.

Ö32.Bir bebeğin günlük programını yazabilir.

BEBEK KAZANIMLARI

KAİ BÖLÜMÜ

K4 Bakım veren kişiyi diğerlerinden ayırt eder.

K5 Birden fazla duyguyu ifade eder.

K6 Tanıdık kişiye ilgi gösterir.

K9 Başka bir kişinin yaptığı basit bir görevi taklit eder.

K12 Yardımlaşmayı ve hediye etmeyi öğrenir.

K13 Diğer kişilerin farklı duygularını tanır.

K14 Kendi duygularını çeşitli yollarla ifade eder.

Etkinlik Türü: Bütünleştirilmiş Etkinlik, Büyük grup Etkinliği

Eğitim Ortamı: Drama Sınıfı

Materyal: Renkli fon kartonları, kuru boya, keçeli kalem ve pastel boyalar. Annelerin çocukluklarına ve yetişkin hallerine ait anne oldukları zamandan sonra çekilmiş fotoğrafları ve bebekleriyle beraber çekilmiş fotoğrafları.

ÖĞRENME SÜRECİ

Lider anneleri selamlar. "Merhaba sevgili anneler. Bugün Nasılsınız? İlk gün yaptığımız etkinliklerden sonra eve gittiğinizde neler hissettiniz? gibi ilk günü değerlendirme soruları yöneltilir. Sevgili anneler güvenli bağlanma çocuğumuzla aramızdaki bağı ne oranla sağlıklı olduğunu gösteren bağıdır. Lider "şimdi hepimiz bir halka olalım" der ve ikişerli olacak şekilde sınıfı gruplandırır. Tüm sınıf müzikle salonda dolaşmaya başlar. Lider herhangi bir müzik aletiyle ya da elleriyle ritim verebilir. Gruptakiler eşlerini bırakarak karışık olarak yürür. Lider 'eşini bul' deyince herkes eşini bulup ellerinden tutarak çömelir. Geç oturan çift oyundan çıkar. Son çift kalasıya kadar oyun devam eder. Lider son kalan çiftten birinin bebek birininse anne rolüne girerek bir birlerine bir sevgi sözcüğü söylemelerini ve bir anne-bebek taklidi yapmalarını ister. Daha sonra bir anneyi baba rolüne koyarak tekrar tüm ailenin bir sevgi cümlesi söylemelerini ister. İkinci olarak bir anneyi arkadaş rolü verir ve o da

ailenin yanına giderek bir sevgi cümlesi söyler. Oyun sonunda toplumsal hayatta arkadaşlarımıza, eşimize ve çocuğa duyulan sevgi ve bağlılık üzerinde durularak, aile hayatında birlikte bir güç olarak hareket etmenin hayatı kolaylaştıracağına önemi vurgulanır ve anne bebek etkinlikleri hakkında konuşulur. (**EŞİNİ BUL ETKİNLİĞİ**)

Lider " Sevgili annelerim bir ailenin toplumu oluşturan en küçük temel yapı olduğundan ve öneminden bahsettik. Bu etkinliğimizde her grup bir aile ortamını canlandıracak. Aile ortamını oluştururken günlük yaşantılarınızdan yararlanabilir ve sınıfımızda bulunan malzemeleri kullanabilirsiniz." der. Lider sınıfı 5'erli gruplara ayırır. Her grup oyununu canlandırır ve değerlendirmeler yapılır. (**AİLE DRAMASI ETKİNLİĞİ**)

Gün sonunda dramayı başarıyla canlandıran tüm annelerin hanesine müthiş anne kartı atılır.

Değerlendirme

Etkinliklerde neler hissettiniz?

Hangi drama sizin yaşadıklarınıza daha yakındı?

Dramalarda en çok hangi karakterden etkilendiniz?

Annelere Ev Notu: Aile türleri ve anne baba tutumları nelerdir? Hangi anne baba tutumu en doğru uygulamadır? Lider annelerin bu soruların cevaplarını araştırarak kısaca bir kağıda yazmalarını ve bu kağıdı diğer derse getirmelerini ister.

GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 3 (5.plan)

ANNE KAZANIMLARI

Ö24.Güvenli ortamın özelliklerini söyler.

Ö25.Bir çocuğu gerekli sorumluluk için ikna etme yöntemlerini bilir.

KAİ BÖLÜMÜ

K6 Birden fazla duyguyu ifade eder.

K7 Tanıdık kişiye ilgi gösterir.

K8 :Başka bir kişinin yaptığı basit bir görevi taklit eder.

K9 Yetişkin cümlelerini taklit eder.

K10 Diğer kişilerin farklı duygularını tanır.

OVBZ BÖLÜMÜ

K1 Tanıdık kişilere veya nesnelere ilgi gösterir.

K2 Başkalarının etkinliklerine ilgi gösterir.

Etkinlik Türü: Büyük grup Etkinliği

Eğitim Ortamı: Drama Sınıfı

Materyal: Günaydın kartları, çeşitli drama malzemeleri

Öğrenme Süreci

Lider günaydın diyerek anneleri selamlar. "Sevgili anneler önümde bulunan kutudan hepimiz bir kart seçeceğiz. Kartı seçen arkadaşım seçtiği kartın üzerinde yazılı olan sözü okuyacak ve eğer varsa bir günaydın anısını anlatacak" der. Lider annelere hazırladığı günaydın kartlarıyla dolu içi görünmeyen kabı halkanın ortasına koyar. Her katılımcı kutudan bir kart çeker ve annenin kartta yazılı olan sözü okumasını ve söze yönelik sorular sorarak bir anısını anlatmasını ister. Anne Kartın üzerinde yazılı olan sözü okur. Kısa bir anısını anlatabilir. (**GÜNAYDIN ANNEM ETKİNLİĞİ**).

Lider "Annelerim biliyorsunuz ki hepimizin birbirinden farklı birçok özelliği var. Bazılarımız bu özellikleri dikkate alarak meslekler seçiyoruz ve bu mesleklerle geçimimizi sağlıyoruz. Şimdi sizlerin bir meslek dalını seçmenizi istiyorum. Aynı zamandan Anneler müzik eşliğinde gezerek sınıf içinde özgürce dans ederler. Müzik sona erdiğinde düşündüğümüz mesleğe özgü bir hareketle donarak duralım. İsmi okuduğum anne o mesleği bizlere canlandıracak" der ve müziği açar. Müzik durduğunda anneler donar ve liderin ismini söylediği anne donuk halden o rolü canlandıran hale geçer. Lider her müzik bitimi sonunda bir anne olalım. Yaşlı bir teyze olalım. Bir meslek canlandıralım. Lider "Bu seferde müzik bittiğinde benim verdiğim rolü canlandırmanızı istiyorum." der. Bir bebek olalım, yaşlı bir adam olalım, bir anne olalım, üstü kirlenmiş bir çocuk olalım vb. yönergeleri verir ve oyun bir süre bu şekilde devam eder.

Toplumsal roller üzerinde kısa bir konuşma yapan eğitmen sınıfı 5' erli gruplara ayırır. Lider " Sevgili anneler şimdide bir otobüs canlandıracağız. Bu otobüsteki kişiler toplumun her kesiminden olabilir. Öncelikle kura çekerek hangi toplumsal rolü grup olarak canlandıracağımızı seçeceksiniz. Kura çekimi yapılır ve lider önceden hazırladığı toplumsal rol kağıtlarını her gruptan bir kişiye çektirerek konuları dağıtmış olur. Her gruba bir otobüs gezisi konusu verilir. Bir grup anneleri, bir grup babaları, bir grup bebekleri ve diğer gruplarda torunu olan dedeleri, torunu olan büyükanneleri canlandırır. Tüm gruplar bir otobüs içerisindeymiş gibi toplum

otobüsünün dramasını yapar. Otobüsteki grupların benzerlikler ve farklılıkları tartışılarak değerlendirme yapılır. Yapılan canlandırmaların toplumsal roller, bebeklerle ilişkisi üzerinde durulur. (**TOPLUM OTOBÜSÜ DRAMA ETKİNLİĞİ**)

Değerlendirme

Günaydın etkinliğinde neler hissettiniz.?

Toplumun farklı kesimlerini izlemek nasıl bir duygu uyandırdı.?

Toplumda ne gibi farklılıklar ve benzerlikler söz konusudur?

Annelere Ev Notu: Annelerin evlerinde bir aile otobüsü oluşturmaları ve fotoğraflarını çekmeleri istenir. Drama sonrasında her ailenin soyadlarının yazılı olduğu bir otobüs yapmaları istenir. Otobüsler ve fotoğraflar tanıtılmak üzere diğer derse getirilir.

GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ 4 (6.plan)

ANNE KAZANIMLARI

Ö10.Bebek bakımı hakkında bilgi sahibi olur.

Ö11.Bebeğin rutin etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olur.

Ö12.Bebeğin günlük temizliğini ve bakımını nasıl yapacağını anlatır.

KAİ BÖLÜMÜ

K11 Birden fazla duyguyu ifade eder.

K12 Tanıdık kişiye ilgi gösterir.

K13 :Başka bir kişinin yaptığı basit bir görevi taklit eder.

K14 Yetişkin cümlelerini taklit eder.

K15 Diğer kişilerin farklı duygularını tanıır.

OVBZ BÖLÜMÜ

K3 Tanıdık kişilere veya nesnelere ilgi gösterir.

K4 Başkalarının etkinliklerine ilgi gösterir.

Etkinlik Türü: Büyük grup Etkinliği

Eğitim Ortamı: Drama Sınıfı

Materyal: Tabu kartları, Günlük rutin Etkinlik kağıtları, Kostüm ve şapka vb. drama malzemeleri

ÖĞRENME SÜRECİ

Lider anneleri selamladıktan sonra bu hafta evlerinde otobüs etkinliğinin nasıl yapıldığını ve ailecek yapılan bu etkinliğin nasıl bir etki uyandırdığını sorar.

Annelerin etkinlik esnasında neler hissettiklerini neler yaşadıklarını anlatmalarını ister. Çekilen etkinlik videoları izlenir. Lider "Sevgili anneler günlük etkinliklerimizde de otobüs etkinliğinde olduğu gibi eğlenebiliriz. Siz en çok hangi rutin etkinliğinizde eğleniyorsunuz? Bu hafta Günlük rutin etkinliklerinizde neler yaşadınız? Hangilerinde zorlandınız? gibi sorular yöneltir. Şimdi sizlerle bir oyun oynayacağız." der ve günlük rutin etkinliklerle ilgili sözcüklerden oluşan tabu oyununu tanıtır. Lider anneleri iki gruba ayırır. Lider her gruba daha önceden hazırladığı tabu kartlarını verir. Kartlarda sosyal beceri ve bebek bakımıyla ilgili sözcükler yazmaktadır. Anneler gruplarına bir ad verirler ve her grup kartlarda yazan sözcükleri diğer gruba anlatır. En fazla kelimeyi bilen grup oyunu kazanır ve gruptaki anneler 1 müthiş anne kartı kazanmış olur. Müthiş anne olma yolunda bir adım daha atılmıştır. (**TABU OYUNU**)

Lider rutin etkinliklerin bebeğin gelişim için önemini büyük olduğunu vurgulayarak ikinci etkinliğe geçer. Annelere 1'den 5'e kadar sayılar vererek sınıfı 5' erli gruba ayırır. Her gruba üzerinde annelerin bebekleriyle yaptığı bir rutin etkinliğin yazdığı kağıtları dağıtır. Bebeğini banyo yaptıran anne ve aile ortamı, bebeğini uyutan anne ve aile ortamı, bebeğiyle oyun oynayan anne ve aile ortamı, bebeğiyle yemek yiyen anne ve aile ortamı, bebeğiyle dışarıda gezen anne ve aile ortamları konularını doğaçlama yöntemi kullanılarak gruplar tarafından canlandırılır. Günün sonunda anneler minderlere otururlar ve dramatik etkinlikleri tüm grup tarafından değerlendirilir. (**GÜNLÜK RUTİNLER DRAMA ETKİNLİĞİ**)

Değerlendirme:

Siz hangi drama oyunundan etkilendiğiniz?

Dramaların olumlu ve olumsuz eleştireceğiniz yönleri nelerdir?

Günlük rutin etkinliklerde karşılaştığımız zorluklar nelerdir?

Bu zorluklara karşı ne gibi çözümler üretirsiniz?

Annelere ev notu: Aile içi dramatik oyun etkinliği.

EK3: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı Etkinlik Görselleri

ISSIZ ADA DRAMA ETKİNLİĞİ

"DUYGU İFADELERİ " ETKİNLİĞİ

DENİZ CANLILARI DRAMA ETKİNLİĞİ

TANIŞMA ETKİNLİKLERİ VE TABU OYUNU

EK4: Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitimi Ölçekleri Uygulama ve Onay Belgeleri

T.C.
KARABÜK VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü

Sayı : 22976555-201.01-E.1058354

20.12.2019

Konu : Kültürel Etkinlik

Sayın Elif TAN

İlgi : Elif TAN'ın 20.12.2019 tarihli başvurusu.

İlgi tarihli dilekçeniz incelenmiş olup, Kütüphanemizde "Anneyle Mutlu Bebek Drama Eğitim Programı" kapsamında, Kütüphanemize gelen 1-3 yaş bebeklere sahip annelere yazı ekindeki ölçeklerin uygulanmasında Müdürlüğümüzce bir sakınca görülmemektedir. Dilekçe ekleri elden teslim alınmıştır.

Gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Hülya ÖZGÜN
Kütüphane Müdürü

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza kanunu gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

Merkez Yenişehir Mahallesi Ömer Lütfi Özyatıc Cad. No:3 KARABÜK
Tel / Faks:(0370) 412 26 70
kutuphane78@kultur.gov.tr

Bilgi için:Şaban BAŞOĞLU
Bilgisayar İşletmeni

EK5: Yaratıcı Drama Eğitimi Eğitimci Sertifikası

ADÜSSEM
Adnan Menderes Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi

**YARATICI DRAMA LİDERLİĞİ / EĞİTMENLİĞİ
EĞİTİMİ SERTİFİKASI**

Sayın Elif TAN

05.03.2018 - 23.05.2018 tarihleri arasında düzenlenen **320** saatlik
**“YARATICI DRAMA LİDERLİĞİ/EĞİTMENLİĞİ EĞİTİMİ SERTİFİKA
PROGRAMI”**nı başarıyla tamamlayarak bu belgeyi almaya ve eğitim
vermeye hak kazanmıştır.

T.C. Kimlik No : **40397174410**
Sertifika No : **VA01270**

Prof. Dr. Törün ÖZER
Adnan Menderes Üniversitesi Sürekli Eğitim
Araştırma Uygulama Merkezi Müdürü

adusem.acu.edu.tr

EK6: Etik Kurul İzni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ :16.10.2018
TOPLANTI NO : 2018/10

Karar 7:

05/10/2018 tarih ve 20769 sayılı Doç.Dr.Şehnaz CEYLAN'ın dilekçesi ve ekleri görüşüldü.
Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Doç.Dr.Şehnaz CEYLAN'ın “**Yaratıcı Drama Eğitiminin Annelerin Özyeterlik Becerileri ve Bebeklerinin Sosyal –Duygusal Gelişimleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi**” isimli bilimsel çalışma için sunduğu anket çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

16.10.2018
ASLI GİBİDİR

Prof. Dr. Zeki TEKİN

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurul Başkanı

Ek7: Katılım Sertifikası Örneği

**ANNEYLE MUTLU BEBEK
YARATICI DRAMA EĞİTİM
PROGRAMI**

KATILIM SERTİFİKASI

Sayın; Nida GÖZEN

48 Saatlik Anneyle Mutlu Bebek Yaratıcı Drama Eğitim Programına Katılımınızdan dolayı teşekkür ederiz.

ELİF TAN
Çocuk Gelişimci
Yaratıcı Drama Eğitmeni

PROF.DR.ŞEHNAZ
CEYLAN

EK 8: Program Afifi

EK 9: Anneyle Mutlu Bebek Yaratıcı Drama Eğitimi Kurs Planı

PLAN NO	TARİH/ GÜN	SAAT	YER	ETKİNLİK TEKNİKLERİ
1.Plan	17.08.2019 Cumartesi	14:00 -16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Tanışma ve tanıma etkinlikleri Diyalog çalışması
2.Plan	24.08.2019 Cumartesi	14:00 -16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Diyalog çalışması Isınma - rahatlama- müzikli oyun- drama etkinlikleri
3.Plan	31.08.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma - drama etkinlikleri Özgün doğaçlama
4.Plan	07.09.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma - drama etkinlikleri- sanat etkinlikleri
5.Plan	14.09.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma - drama etkinlikleri-tabu oyunu Fiziksel etkinlik oyunlar
6.Plan	21.09.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Fiziksel etkinlik oyunları
7.Plan	28.09.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Duygu çalışmaları
8.Plan	05.10.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma -drama etkinlikleri Öykü kurma oynama (masallar)
9.Plan	12.10.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Yaratıcı fikir etkinlikleri Isınma Dramaçalışmaları
10.Plan	19.10.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma-drama etkinlikleri
11.Plan	26.10.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Yaratıcı fikir etkinlikleri Fiziksel etkinlik oyunlar
12.Plan	02.11.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma - pandomim - drama etkinlikleri
13.Plan	09.11.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Isınma oyunlar Öykü kurma oynama (reklamlar) Doğaçlama öykü oluşturma
14.Plan	16.11.2019 Cumartesi	14:00-16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Yaratıcı fikir etkinlikleri Reklam hazırlama
15.Plan	23.11.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Fiziksel etkinlik oyunlar
16.Plan	30.11.2019 Cumartesi	14:00 - 16:00	Karabük Zübeyde Hanım İl Halk Kütüphanesi	Fiziksel etkinlik oyunlar

EK10: Anneyle Mutlu Bebek Drama Etkinlik Planı

12 HAFTALIK ANNE DRAMASI ETKİNLİKLERİ		
GÜN	ETKİNLİKLER	KAZANIMLAR
1.Plan	Yönergelere Uyma ve Dans Etkinliği İsim Yazma Etkinliği İsim Kapmaca	Ö28. Dramatik oyun hakkında bilgi sahibi olur.
2.Plan	Eşini Bul Etkinliği Aile Draması Etkinliği	Ö27. Oyun çeşitlerini bilir. Ö28. Dramatik oyun hakkında bilgi sahibi olur. Ö32. Bir bebeğin günlük programını yazabilir.
3.Plan	Şimdi Annelik Zamanı Isınma Etkinliği Bebeğim Geliyor Drama Etkinliği	Ö10. Bebek bakımı hakkında bilgi sahibi olur. Ö11. Bebeğinin rutin etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olur. Ö12. Bebeğinin günlük temizliğini ve bakımını nasıl yapacağını anlatır.
4.Plan	Çocukluğum, Anneliğim Ve Benim Bebeğim Etkinliği	Ö6. Bebeğinin duygularını anlar. Ö7. Zor durumlarda bebeğine destek olma yolunda yöntemler dener. Ö8. Bebeğini sakinleştirme yöntemlerini bilir. Ö9. Bebeğini sakinleştirme yöntemlerini bilir.
5.Plan	Günaydın Annem Etkinliği Toplum Otobüsü Drama Etkinliği	Ö24. Güvenli ortamın özelliklerini söyler. Ö25. Bir çocuğu gerekli sorumluluk için ikna etme yöntemlerini bilir.
6.Plan	Tabu Oyunu Günlük Rutinler Drama Etkinliği	Ö10. Bebek bakımı hakkında bilgi sahibi olur. Ö11. Bebeğinin rutin etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olur. Ö12. Bebeğinin günlük temizliğini ve bakımını nasıl yapacağını anlatır.
7.Plan	Isınma Etkinliği Duygu İfadeleri Etkinliği	Ö6. Bebeğinin duygularını anlar. Ö9. Bebeğini sakinleştirme yöntemlerini bilir.
8.Plan	Özbakımlı Çocuğum Etkinliği Bebek Organları Konuşuyor Etkinliği	Ö10. Bebek bakımı hakkında bilgi sahibi olur. Ö11. Bebeğinin rutin etkinlikleri hakkında bilgi sahibi olur. Ö12. Bebeğinin günlük temizliğini ve bakımını nasıl yapacağını anlatır
9.Plan	Öykü Tamamlama Etkinliği İssız Ada Drama Etkinliği	Bebeğinin her durumda güvenliğin önemsemesi gerektiğini söyler. Ö3. Bebeğinin her durumda güvenliğini sağlaması konusunda farkındalık kazanır. Ö4. Bebeğinin ihtiyaçlarına öncelik vereceğini söyler. Ö15. Zor durumlara karşı nasıl davranılması gerektiğini söyler. Ö18. Bebekte ani olumsuz tepkilere karşı sakin olmanın gerekliliğini bilir.

		Ö19. Bebeğe ani olumsuz tepkilere karşı sakin olmanın gerekliliğini açıklar.
10.Plan	(Görev Kağıtları Uygulaması) Deniz Canlıları Yardımlaşması Drama Etkinliği)	Ö15. Zor durumlara karşı nasıl davranılması gerektiğini söyler. Ö16. Zor durumlara karşı nasıl davranılması gerektiğini bilir.
11.Plan	Çizgi Film Drama Etkinliği) Bebeğimin Oyuncak Reklamı Drama Etkinliği	Ö6. Bebeğinin duygularını anlar. Ö9. Bebeğini sakinleştirme yöntemlerini bilir.
12.Plan	Kütüphane Etkinlikleri Görev Kağıtları Etkinlikleri	Ö29. Masal anlatır. Ö30. Zamanlamayı bilir

4 HAFTALIK BEBEĞİMLE DRAMA YAPIYORUM ETKİNLİKLERİ		
GÜN	ETKİNLİKLER	KAZANIMLAR
13.Plan	Bebeğimle Drama Yapıyorum Etkinliği	OYUN VE BOŞ ZAMAN ÖLÇEĞİ K1 :Tek başına ya da başkalarıyla oynar. K2 :Nesnelerle oynar. K3 :Baskalarıyla basit oyunlar oynar. K4 :Oynamak için bazı ev eşyaları kullanır. K5 :Yeni nesne veya kişilere, ilgi gösterir. K6 :Tanıdık kişilere veya nesnelere ilgi gösterir. K7 :Baskalarının etkinliklerine ilgi gösterir. K8 :Keşfetmek ister ve keşfetmek için hareket eder.
14.Plan	Meslekler Drama Etkinliği) Bebeğimle Kuklayı Konuşuralım Etkinliği)	BAŞ ETME BECERİLERİ ÖLÇEĞİ K1 Evin ve okulun kuralları uyar. K2 :Oyunlarda güvenlik kurallarına uyar. K3 :Toplumsal kurallara uyar. K4 :Teşekkür eder. K5 :İsteklerinde nazik ifadeler kullanır. K6 :Sohbet esnasında başkalarını dinler. K7 :Sohbete katılır ve devam ettirir. K8 :Sohbeti sonlandırır. K9 :İstekleriyle ilgili bilgi verir. K10 :Zaman sınırlandırmalarına uyar.
15.Plan	Anne-Bebek Rutin Drama Etkinliği Sevgiyi Arayan Çocuk Kukla Oyunu Resmimizin Reklamı Drama Etkinliği	K16 Tepki verir. K17 Bir kişiyi gözleriyle takip eder. K18 Ağlamayı keser.

		<p>K19Bakım veren kişiyi diğerlerinden ayırt eder.</p> <p>K20Birden fazla duyguyu ifade eder.</p> <p>K21:Tanıdık kişiye ilgi gösterir.</p> <p>K22:Tanıdık kişiye uzanır.</p> <p>K23:El çırpma ve el sallama gibi bir yetişkinin yaptığı hareketleri taklit eder.</p> <p>K24:Başka bir kişinin yaptığı basit bir görevi taklit eder.</p> <p>K25Başka bir kişinin yaptığı karmaşık bir görevi birkaç saat sonra taklit eder.</p> <p>K26Yetişkin cümlelerini taklit eder.</p>
16.Plan	Veda Etkinlikleri	<p>K27Yardımlaşmayı ve hediye etmeyi öğrenir.</p> <p>K28Diğer kişilerin farklı duygularını tanır.</p> <p>K29Kendi duygularını çeşitli yollarla ifade eder.</p>

EK 11: Anneyle Mutlu Bebek Drama Etkinliği Örneği:

Etkinlik Adı: *GÖREV KAĞITLARI*

Etkinlik Tarihi ve Saati: 19.10.2019 Cumartesi /14:00-16:00

Etkinlik Yeri: *KARABÜK ZÜBEYDE HANIM İL HALK KÜTÜPHANESİ*

Örnek Görev Kağıtları Yazıları

- *Canım anneciğim daha 10 aylığım. Bana kaşığı tutturmadığında kötü hissediyorum çünkü ben de yemek yemeği öğrenebilmek istiyorum. Lütfen benim gibi ağlar mısın?*
- *Evet biliyorum daha 4 aylığım ve sana çok ihtiyaç duyuyorum beni hiç bırakma anneciğim peki benim için bir şiir yazar mısın?*
- *Beş aylığım annecim, dişim çıkıyor ve çok acıyor sen de benim yerinde olsaydın dişini geliştirmek için ne yapardın?*
- *8 aylığım ama daha yürüyemiyorum annecim benim için benim gibi emekleyebilir misin?*

Anneler görevi yerine getirir. Görevi canlandıran tüm anneler alkışlanır ve anneler müthiş anne olma yolunda bir kart daha kazanırlar. Etkinlik değerlendirilir.

Değerlendirme Soruları:

- ✓ Emeklerken zorlandınız mı?
- ✓ Etkinliğin başında neler hissettiniz?
- ✓ Kağıtları okuduğunuzda neler hissettiniz? gibi sorular yönlendirilerek annelerle genel bir değerlendirme yapılır.

ÖZGEÇMİŞ

Elif TAN 1990'da Karabük'te doğdu; ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı; 75.Yıl Karabük Anadolu Lisesi'nden mezun olduktan sonra 2009 yılında Kastamonu Üniversitesi Okul Öncesi öğretmenliğine girdi; 2013'de mezun olduktan sonra Diyarbakır Silvan ilçesinde anasınıfı öğretmeni olarak göreve başladı. 2016 yılında Çankırı ili Atkaracalar İlçesi Halk Eğitim Merkezi'ne atandı. 2017'den beri Çankırı Atkaracalar Çardaklı İlköğretim Okulunda Okul Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

ADRES BİLGİLERİ

Adres : Kıran Mah. Gazi Cad. Ilıca Apt. No: 43/7
ATKARACALAR/ÇANKIRI
Tel :05418495011
Faks :
e-posta :eliffftttannnn@gmail.com